

Føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring i Kunnskapsløftet 2017

Disse retningslinjene erstatter retningslinjene dere fikk 08.02.2016.

RUNDSKRIV | SIST ENDRET: 02.06.2017

02.06.2017 - Under pkt 3.1 og 7.5 har vi lagt inn en endring i merknadsteksten på FAM52

30.05.2017 - det er lagt inn en presisering i pkt 5.4. Presiseringen gjelder klage på IV i programfag.

19.05.2017 - det er lagt inn en presisering i pkt. 8.2. Presiseringen gjelder ved overtrådt fraværsgrense.

05.05.2017 - det er lagt inn presiseringer i pkt. 4.2. Presiseringen gjelder spesielt om førstegangsvitnemål.

24.03.2017 - endringen under punkt 2.8 fra fire til fem løpenummer vil ikke tre i kraft før 1.1.2018.

28.06.2017 - lagt til nytt pkt. 4.7 - "Samisk som andrespråk"

Innhold

Innledning

1 Dokumentasjon i videregående opplæring

- 1.1 Vitnemål
- 1.2 Førstegangsvitnemål
- 1.3 Kompetansebevis
- 1.4 Fag- og svennebrev
- 1.5 Praksisbrev
- 1.6 Bestått fag- eller svenneprøve, men ikke bestått fellesfag

- 1.7 Bestått praksisbrevprøve, men ikke bestått ett fellesfag
- 1.8 Hvem kan få hvilken type dokumentasjon
- 1.9 Ansvar for utstedelse av vitnemål og kompetansebevis

2 Oppsett av vitnemål og kompetansebevis

- 2.1 Blankett og skrifttype
- 2.2 Identitetsopplysninger
- 2.3 Opplysning om gjennomføring og bestått opplæring
- 2.4 Ledetekst for føring av fag
- 2.5 Rekkefølge for føring av fag og fagtyper
- 2.6 Opplysninger om hvert fag i henhold til ledetekstene
- 2.7 Opplysninger om sum omfang, orden og adferd og fravær
- 2.8 Vitnemålsmerknader og underskrift
- 2.9 Vitnemål og kompetansebevis over to sider
- 2.10 Vedlegg til vitnemål og kompetansebevis
- 2.11 Duplikat

3 Merknader til vitnemål og kompetansebevis

- 3.1 Fagmerknader
- 3.2 Vitnemålsmerknader som bare kan stå på førstegangsvitnemål
- 3.3 Andre vitnemålsmerknader
- 3.4 Vitnemålsmerknader som bare kan stå på kompetansebevis

4 Programområde og fag - antall og kombinasjoner

- 4.1 Antall programområder på samme dokumentasjon
- 4.2 Fag utover minstekravet/erstatte fag
- 4.3 Føring av programområde for fag for generell studiekompetanse
- 4.4 Føring av programområde for elever som har benyttet seg av retten til påbygging til generell studiekompetanse etter fullført og bestått fag- og yrkesopplæring
- 4.5 Fag som ikke kan føres på samme vitnemål/kompetansebevis
- 4.6 Kombinasjon i Kunnskapsløftet av matematikk etter ny og gammel ordning
- 4.7 Samisk som andrespråk

5 Karakterer og andre vurderingsuttrykk

- 5.1 Karakterer i fag
- 5.2 Andre vurderingsformer/-uttrykk
- 5.3 Godkjent realkompetanse
- 5.4 Ikke grunnlag for vurdering i fag (IV)
- 5.5 Når faget ikke er bestått
- 5.6 Karakter i orden og adferd
- 5.7 Nivå for føring av karakter

- 5.8 Høyeste nivå for privatister

6 Eksamen

- 6.1 Eksamensform
- 6.2 Annullering av eksamen eller karakter til eksamen
- 6.3 Elever som ikke møter til eksamen
- 6.4 Lærlinger som ikke møter til fag- og svenneprøven, praksisbrevkandidater som ikke møter til praksisbrevprøven og lærekandidater som ikke møter til kompetanseprøven
- 6.5 Bortvisning fra eksamen
- 6.6 Annullering på grunn av fusk
- 6.7 Avlyst eksamen
- 6.8 Generell dispensasjon ved streiken i 2008, 2010 og 2012
- 6.9 Fag med flere eksamensformer

7 Fritak fra opplæring eller vurdering med karakter og godkjenning av fag fra Norge eller utlandet

- 7.1 Fritak fra opplæring i skriftlig sidemål
- 7.2 Fritak fra opplæring i kroppsøving for elever
- 7.3 Fritak fra vurdering med karakter i sidemål og kroppsøving for elever
- 7.4 Fritak for privatister og voksne
- 7.5 Godkjenning av tidligere bestått opplæring i Norge eller i utlandet
- 7.6 Fag tatt fra videregående opplæring på ungdomstrinnet
- 7.7 Opplæring i fremmedspråk på ungdomstrinnet og krav til fremmedspråk i studieforbereende utdanningsprogram
- 7.8 Elever som gjør omvalg
- 7.9 Ikke fagkoder fra steinerskolene på et vitnemål i Kunnskapsløftet

8 Fravær

- 8.1 Førings av fravær
- 8.2 Førings av fravær mot 10 prosent regelen

9 Yrkesfaglige utdanningsprogram

- 9.1 Fullført og bestått læretid og vitnemål
- 9.2 Unntak fra kravet om bestått i alle fag for å få vitnemål
- 9.3 Kryssløp og omvalg - halvårsvurdering og sluttvurdering
- 9.4 Yrkesfaglig fordypning
- 9.5 Opplæring i programfag i bedrift som ordinært gis i skole
- 9.6 Tekniske allmennfag (TAF) og Yrkes- og studiekompetanse (YSK)
- 9.7 Flyfagene
- 9.8 Praksiskandidater
- 9.9 Praksisbrevprøve for praksisbrevkandidater
- 9.10 Kompetanseprøve for lærekandidater

- 9.11 Dokumentasjon av læretid som ikke er fullført

10 Minoritetsspråklige

- 10.1 Tilrettelagt treårig løp for elever fra språklige minoriteter
- 10.2 Elever med rett til særskilt språkopplæring
- 10.3 Skriftlig eksamen i norsk som andrespråk for minoritetsspråklige

11 Individuell opplæringsplan

- 11.1 Generelle retningslinjer
- 11.2 Ikke fritak fra vurdering
- 11.3 Ikke vurderingsgrunnlag (IV) - kompetansebevis

12 Dispensasjoner og forsøk innvilget av Utdanningsdirektoratet

- 12.1 Dispensasjoner
- 12.2 Forsøk

13 Overgangsordninger

- 13.1 Grunnlaget for å kunne godkjenne opplæring fra andre ordninger i Kunnskapsløftet
- 13.2 Førings av programområder
- 13.3 Førings av fag og karakter fra Reform 94 på dokumentasjon for Kunnskapsløftet
- 13.4 Spesielt for yrkesfaglige utdanningsprogram
- 13.5 Spesielt for utdanningsprogram for studiespesialisering
- 13.6 Spesielt for utdanningsprogram for idrettsfag og musikk, dans og drama
- 13.7 Dokumentasjon fra R94 og forbedringer av fagkarakter
- 13.8 Fag fra ordninger før Reform 94

14 Hjemmelsgrunnlag og henvisninger

- 14.1 Kontroll av fagsammensetning
- 14.2 Generell studiekompetanse
- 14.3 Individuell vurdering
- 14.4 Overgangsordninger fra R94 til Kunnskapsløftet

15 Eksempler på førings av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring 2016

16 Tidligere versjoner av retningslinjene

Oversikt over endringer

Innledning

Utdanningsdirektoratet sender disse retningslinjene til skoleledere og skoleeiere for å vise hvordan dere

skal føre vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring. Disse retningslinjene erstatter retningslinjene dere fikk 08.02.2016 om «Føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring i Kunnskapsløftet».

Vi starter med å vise hva som kjennetegner dokumentasjonsordningene i videregående opplæring og hvem disse gjelder for. Deretter beskriver vi hvordan vitnemål og kompetansebevis skal se ut, og angir hvilke merknader som kan stå på dokumentasjonen.

Videre tar vi for oss hva dere bør være oppmerksomme på når dere skal føre opplysninger for de ulike elementer på dokumentasjonen: Fag og programområder, karakterer/ vurderingsuttrykk, eksamen og fravær. Deretter går vi gjennom regler som gjelder for noen områder/grupper: Yrkesfaglige utdanningsprogram, minoritetsspråklige og individuell opplæringsplan. Vi omtaler også hvordan dere skal føre dispensasjoner og forsøk.

Siste del av retningslinjene omhandler ulike overgangsordninger og viser til hvilke lover, forskrifter og andre dokumenter som ligger til grunn for hvordan dere skal føre vitnemål og kompetansebevis i Kunnskapsløftet.

I noen tilfeller har vi tatt med konkrete eksempler som illustrerer hvordan dere skal føre spesielle forhold. For øvrig viser vi til eksempler som er lagt ut på www.udir.no.

1 Dokumentasjon i videregående opplæring

Utskrift av eksamensprotokoll er ikke godkjent dokumentasjon. Det gjelder også ved søknad om opptak til høyere utdanning. Det er kun vitnemål og kompetansebevis som er gyldig dokumentasjon i Kunnskapsløftet. For noen ordninger der det ikke lenger eksisterer gyldig dokumentasjon, kan utskrift av eksamensprotokoll brukes.

Forskrift til opplæringsloven § 3-42 og § 3-45.

1.1 Vitnemål

Vitnemål er dokumentasjon på et fullført og bestått videregående opplæringsløp som gir studie- og/eller yrkeskompetanse. Med yrkeskompetanse mener vi både bestått yrkeskompetanse i skole og bestått fagopplæring.

Samme vitnemål kan både gi studiekompetanse og yrkeskompetanse og/eller bestått fagopplæring.

Under omtalen av yrkesfaglige utdanningsprogram punkt 9.2 beskriver vi unntak fra kravet om bestått i inntil to fellesfag.

Vitnemålet skal vise både standpunktkarakterer og eksamenskarakterer i fag, standpunktkarakterer i orden og i adferd og fravær. Fag kan også være godkjent etter realkompetansevurdering og i bestemte tilfeller kan det være gitt fritak for opplæring/vurdering.

Opplæringsloven § 3-1 ellefte ledd. Forskrift til opplæringsloven §§ 1-16, 3-42, 3-43, 3-44, 3-46, 3-47, 3-68 og 4-13.

1.2 Førstegangsvitnemål

Den som ved utløpet av normal tid har bestått videregående opplæring som gir generell studiekompetanse, kan få førstegangsvitnemål. Førstegangsvitnemål gjelder bare for fastsatte opplæringsløp i tilbudsstrukturen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet. På vitnemål som oppfyller kravene til førstegangsvitnemål, skal dere føre VMM06 «Førstegangsvitnemål».

Forskrift til opplæringsloven § 3-43 og rundskriv Udir-1-2016 om tilbudsstrukturen (vedlegg 2).

Disse elevene kan få førstegangsvitnemål:

- *Elever som benytter seg av retten til særskilt og utsatt eksamen (§ 3-33 og § 3-35 i forskriften).*
- *Elever som har rett til ny eksamen på grunn av at de har fått medhold i klage på bortvisning (§ 3-36 i forskriften).*
- *Elever som har rett til ny eksamen fordi eksamenen er annullert av Utdanningsdirektoratet (§ 3-37 i forskriften).*
- *Elever som er tatt inn til videregående opplæring over fire år i en kombinasjon med ordinær treårig videregående opplæring og idrettsutøving.*
- *Elever som har fått utvidet tid som følge av innvilget søknad om omvalg (§ 3-1 fjerde ledd i opplæringsloven).*
- *Elever som har fått vedtak om utvidet opplæringstid (§ 3-1 femte ledd i opplæringsloven).*
- *Elever som har en langvarig sykdom.*
- *Elever som har fått utvidet tid på grunn av deltakelse i internasjonal utveksling, gjennomføring av folkehøyskole, verneplikt eller omsorgsarbeid på minst seks måneder.*

For elever som har utvidet opplæringstid, men som likevel har rett til førstegangsvitnemål av disse grunnene, skal dere føre en av vitnemålsmerknadene VMM07-10, VMM20-22 eller VMM24. Det framgår av teksten i merknadene hvilken gruppe de gjelder for. Disse vitnemålsmerknadene kommer i tillegg til VMM06.

Elever som har tatt fag i videregående opplæring mens de var elever på ungdomstrinnet, skal også ha

førstegangsvitnemål, dersom de for øvrig oppfyller vilkårene. Dere skal føre FAM34 «Fag tatt u.tr. § 1-15» for alle fag som er gjennomført og bestått på ungdomstrinnet.

Elever som ikke har rett til førstegangsvitnemål Elever som har rett til ny eksamen på grunn av ikke bestått eksamenskarakter (§ 3-34 i forskriften) etter utløpet av «normal tid», kan ikke få førstegangsvitnemål.

Elever som får vitnemål som dokumentasjon på yrkeskompetanse har ikke rett til førstegangsvitnemål. Det samme gjelder elever som tar Vg4 påbygging til generell studiekompetanse.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-43, 1-15 og rundskriv Udir-01-2016 om fag- og timefordelingen pkt. 3.1 (vedlegg 1) og tilbudsstrukturen (vedlegg 2).

1.3 Kompetansebevis

Kompetansebevis er dokumentasjon på gjennomført videregående opplæring som ikke kvalifiserer for vitnemål eller fag-/svennebrev. Alle som avslutter opplæring som det i samsvar med Kunnskapsløftet kan gis vurdering i, har rett til å få utstedt kompetansebevis når de ikke kan få vitnemål eller fag-/svennebrev.

Dette gjelder de som har

- fullført, men ikke bestått fastsatt opplæringsløp i Kunnskapsløftet
- fullført årstrinn, men ikke hele opplæringsløp i Kunnskapsløftet
- fullført ett eller flere fag eller deler av fag i videregående opplæring

Praksiskandidater kan få fag-/svennebrev sammen med kompetansebevis dersom de ikke oppfyller kravene til vitnemål – se egen omtale av praksiskandidater.

Dere kan utstede kompetansebevis etter behov på hvert nivå i opplæringen, uavhengig av om opplæringen er fullført og/eller bestått.

Kompetansebeviset skal vise både standpunktkarakterer og eksamenskarakterer i fag, standpunktkarakterer i orden og i adferd og fravær. Kompetansebevis kan også vise halvårsvurdering etter endt årstrinn for fag som ikke er avsluttet med standpunktkarakter. Fag kan også være godkjent etter realkompetansevurdering og i bestemte tilfeller kan det være gitt fritak for opplæring/vurdering.

Forskrift til opplæringsloven §§ 1-11, 1-12,1-13 og 3-45.

Fullført og bestått årstrinn

Den som har fått

- vurdering i alle fag som inngår i årstrinnet og
- avlagt alle eksamener/prøver i samsvar med læreplanen og trekkordninger,

kan få dokumentasjon for «fullført» årstrinn på kompetansebeviset. For å få påført at årstrinnet er «bestått», må i tillegg alle fag og eksamener være vurdert til bestått. Også fag med halvårsvurdering må ha karakter som er bestått (2 til 6) eller stiplet linje med FAM12 (for unntak, se omtale av kryssløp). Privatister må ha eksamenskarakter i alle fag som inngår i fag- og timefordelingen for årstrinnet i samsvar med ordningen for privatister, for å få fullført eller bestått årstrinn på kompetansebeviset.

Noen elever tar etter avtale med skolen, fremmedspråk fellesfag som privatist fordi språket ikke tilbys på skolen/språket tilbys bare som privatisteksamen. Disse kan få fullført eller bestått på Vg1 og eventuelt Vg2 selv om fremmedspråk mangler. I slike tilfeller fører dere på kompetansebeviset VMM33 «Eleven skal etter avtale med skolen ta fremmedspråk fellesfag som privatist innen <dd.mm.åååå>». Dere kan ikke benytte VMM33 på et vitnemål. Dersom eleven ikke tar faget innen dato som er angitt i vitnemålsmerkningen, oppfyller ikke eleven kravet til å få fullført og/eller bestått på Vg2 på kompetansebeviset og dere skal ikke lenger benytte VMM33 når dere skriver ut et nytt kompetansebevis.

1.4 Fag- og svennebrev

Fylkeskommunen utsteder fag- eller svennebrev som dokumentasjon for bestått fag- eller svenneprøve. Før dere kan utstede fag- eller svennebrev, må normalt alle relevante fag og eksamener være bestått. Elever/lærlinger i yrkesfaglige utdanningsprogram som har fullført, men ikke bestått inntil to av fellesfagene, kan likevel på visse vilkår få utstedt fag- eller svennebrev. Det samme unntaket gjelder for vitnemål, se punkt 9.2 i skrevet.

Forskrift til opplæringsloven § 3-67.

1.5 Praksisbrev

Fylkeskommunen utsteder praksisbrev som dokumentasjon for bestått praksisbrevprøve. Før dere kan utstede praksisbrev, må normalt alle relevante fag og eksamener i praksisbrevordningen være bestått. Praksisbrevkandidater som har fullført, men ikke bestått i ett fellesfag, kan likevel på visse vilkår få utstedt praksisbrevet.

Forskrift til opplæringsloven § 3-67.

1.6 Bestått fag- eller svenneprøve, men ikke bestått fellesfag

I noen tilfeller kan eleven/lærlingen gjennomføre fag- eller svenneprøven uten å ha bestått inntil to av fellesfagene. Vilkårene for dette er at

- eleven/lærlingen har fulgt opplæringen i faget og
- det er et fellesfag og
- eleven/lærlingen har fått karakteren 1 enten i standpunkt eller i eksamenskarakter

Eleven/lærlingen må bestå faget/fagene innen to år for å få utstedt fag- eller svennebrev (unntak, se punkt 1.4). I denne perioden vil eleven/lærlingen ha krav på å få utstedt et kompetansebevis. I disse tilfellene fører dere VMM34 «Bestått fag- eller svenneprøve, men ikke bestått fellesfag. Kandidaten kvalifiserer ikke til fag- eller svennebrev og vitnemål, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-51.» på kompetansebeviset.

Forskrift til opplæringsloven § 3-51 andre ledd.

1.7 Bestått praksisbrevprøve, men ikke bestått ett fellesfag

I noen tilfeller kan praksisbrevkandidaten gjennomføre praksisbrevprøven uten å ha bestått i ett fellesfag. Vilkårene for dette er at

- praksisbrevkandidaten har fulgt opplæringen i faget og
- det er et fellesfag og
- praksisbrevkandidaten har fått karakteren 1 enten i standpunkt- eller i eksamenskarakter

Praksisbrevkandidaten må bestå faget innen to år for å få utstedt praksisbrevet (unntak, se punkt 1.5) I denne perioden vil praksisbrevkandidaten ha krav på å få utstedt et kompetansebevis. I disse tilfellene fører dere VMM38 «Bestått praksisbrevprøve, men ikke bestått fellesfag. Kandidaten kvalifiserer ikke til praksisbrev, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-51.»

Forskrift til opplæringsloven § 3-51 andre ledd.

1.8 Hvem kan få hvilken type dokumentasjon

Hvilken type dokumentasjon dere kan utstede, avhenger også av hvilken status personen har i videregående opplæring:

Status i videregående opplæring

Type dokumentasjon	Elev	Privatist	Lærling	Lære- kandidat	Voksen deltaker	Praksisbrev- kandidat	Praksis- kandidat
Vitnemål	X	X	X		X		(X)*
Fag-/svennebrev			X		X		X
Kompetansebevis	X	X	X	X	X	X	X
Praksisbrev						X	

* Praksiskandidater kan bare få vitnemål dersom kandidaten kan dokumentere at han eller hun har fellesfagene som kreves for yrkesfag, jf. forskriften § 3-42.

1.9 Ansvar for utstedelse av vitnemål og kompetansebevis

Vitnemål /kompetansebevis for

- elever utstedes av skolen¹
- privatister utstedes av skolen/fylkeskommunen²
- lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater utstedes av fylkeskommunen
- voksne og praksiskandidater utstedes av fylkeskommunen

Opplæringsloven § 4-8. Forskrift til opplæringsloven §§ 3-42, 3-45, 4-34 og 4-36.

1) Nytt vitnemål skal skrives ut av den skolen som skrev ut det opprinnelige vitnemålet.

2) For en privatist som tidligere har fått vitnemål som elev, skal skolen som skrev ut det opprinnelige vitnemålet, også skrive ut nye vitnemål for privatisten.

2 Oppsett av vitnemål og kompetansebevis

2.1 Blankett og skrifttype

Til vitnemål og kompetansebevis skal dere bare bruke blankett for Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Blanketten er fastsatt av Utdanningsdirektoratet og kan bestilles fra www.udir.no/bestilling på bokmål, nynorsk, samiske språk og engelsk. Hvis ikke all tekst får plass på én blankett, fører dere resterende tekst på en ny blankett.

Til føringen av vitnemål og kompetansebevis skal dere bruke skrifttype Times New Roman skriftstørrelse 11 dersom ikke annet er angitt.

2.2 Identitetsopplysninger

Øverst på dokumentasjonen fører dere identitetsopplysningene med ledetekst og med fet type:

- Navn: <elevens/lærlingens/praksisbrevkandidatens/lærekandidatens/privatistens navn>
- Fødselsnummer: <11-sifret fødselsnummer>

2.3 Opplysning om gjennomføring og bestått opplæring

Under identitetsopplysningene skal følgende stå:

Innledning til programområder/utdanningsprogram

På vitnemål fører dere teksten: «har i <åååå> bestått». Dere fører det året det siste faget eller eksamen på vitnemålet ble gjennomført. Året skal tilsvare det dere fyller ut i rubrikken år for hver fagkode på vitnemålet. I vitnemål som dokumenterer bestått fagopplæring, skal dere føre det året som dere har skrevet i VMM31.

På kompetansebevis fører dere teksten: «har gjennomført opplæring som omfatter».

Programområder og utdanningsprogram

For hvert årstrinn fører dere opplysninger om:

- kode for programområdet
- navn på programområdet
- navn på utdanningsprogrammet som programområdet tilhører

Rekkefølgen skal være: Vg1, Vg2, Vg3.

Hvert programområde fører dere på egen linje på blanketten fra høyre mot venstre slik at hver av opplysningene kommer rett under hverandre.

For Vg1 vil navn på programområde og utdanningsprogram i de fleste tilfeller være det samme. For påbygging til generell studiekompetanse fører dere ikke navn på utdanningsprogram.

Det er kun de sentralt gitte programområdekodene som kan føres på kompetansebeviset og vitnemålet. Disse har formen 5 bokstaver, 1 tall, 4 bindestreker. Unntaket er Den Tyske Skole Oslo, Steinerskoler og Montessoriskoler som har fått tildelt egne koder som inneholder bokstaver i 7. og 8. posisjon. Elever på ungdomstrinnet som tar fag fra videregående opplæring skal ha koden GSGSK0VG—på sitt kompetansebevis.

Bare for vitnemål: Oppnådd sluttkompetanse

På vitnemålet rett under oversikt over programområde/utdanningsprogram fører dere opplysninger om sluttkompetanse:

- «og har oppnådd generell studiekompetanse»
- «og har oppnådd yrkeskompetanse»
- «og har bestått fagopplæring»

Dersom vitnemålet gir grunnlag for flere av disse sluttkompetansene, fører dere de aktuelle på vitnemålet.

Bare for kompetansebevis: Bestått årstrinn

- På kompetansebevis fører dere om årstrinnet er «fullført» eller «bestått» til høyre på linjen for det aktuelle årstrinnet. Dersom årstrinnet verken er fullført eller bestått, skal dere ikke føre noe.

Vi gjør spesielt oppmerksom på:

- Hvordan dere fører grunnkurs og VKI fra Reform 94, som er fullført og bestått før 01.08.2010, er omtalt under overgangsordninger.
- Dere kan føre inntil fire linjer med utdanningsprogram/programområder på et vitnemål eller kompetansebevis.
- Fullført særløp vil bare ha to programområdekoder/-linjer.

2.4 Ledetekst for føring av fag

Over det første faget det gis vurdering i, fører dere en overskrift mellom stiplede linjer med ledetekst om omfang, kode, fag, standpunktkarakter, eksamenskarakter, eksamensform, år og merknader. Ledeteksten skal ha fet type og dere kan bruke skriftstørrelse 10. Av plasshensyn kan dere splitte ordene i de tre lengste ledetekstene på to linjer. Eksamensform kan også forkortes til «Eks. form».

2.5 Rekkefølge for føring av fag og fagtyper

Som overskrifter til føring av fag, fører dere fagtype i følgende rekkefølge

- FF Fellesfag
- FP Felles programfag
- VP Valgfrie programfag
- UP Uspesifiserte programfag
- YF Yrkesfaglig fordypning
- IO Individuell opplæringsplan

Fagene fører dere etter hvilken fagtype de tilhører og ordnet etter alfanumerisk fagkode.

2.6 Opplysninger om hvert fag i henhold til ledetekstene

Fagene fører dere med følgende opplysninger i henhold til ledetekstene.

Omfang

- Fellesfag fører dere med akkumulert årstimetall i 60-minutters enheter.
- Programfag fører dere med årstimetall i 60-minutters enheter for hvert nivå som avsluttes med standpunktkarakter.
- For fag som kan ha flere koder på vitnemålet (f.eks. skriftlig og muntlig vurdering i faget), skal dere føre timetallet i faget knyttet til en av kodene.
- I rubrikker for fagkoder uten omfang, fører dere to tankestreker.

Fagkode og fagnavn

- Dere fører fagkode og navn på fagene.
- Dere kan bare føre godkjente fagkoder og fagnavn i Utdanningsdirektoratets læreplandatabase på vitnemål/kompetansebevis fra Kunnskapsløftet.

Standpunkt- og eksamenskarakter

- Vurderingen i faget fører dere med standpunkt- og/eller eksamenskarakter med tall og med bokstaver.
- Dere fører en stiplet linje i ubrukte rubrikker.

Eksamensform

Dere fyller bare ut eksamensform dersom vurdering for eksamen er aktuelt. Ellers skal dere føre en stiplet linje.

År

- Rubrikken angir kalenderåret, og om det er i vårhalvåret (V) eller høsthalvåret (H) karakteren er oppnådd(V<åå>/H<åå>). Deltatt og bestått/bestått meget godt er i denne sammenheng å anse som karakterer.
- Dersom dere gir fritak for opplæring på grunn av tilsvarende eller likeverdig opplæring i fag, fører dere det året den tilsvarende eller likeverdige opplæringen eller faget ble fullført.
- Dersom dere skal føre fritak av andre grunner eller andre opplysninger istedenfor karakter (f.eks. IV, IM eller stiplet linje), fører dere det året opplæringen etter tilbudsstrukturen naturlig ville være avsluttet eller det året fritaket ble fastsatt. Se nærmere opplysninger under det enkelte punkt.

Merknader

- Dere kan bare føre fagmerknader (FAM) som er godkjent av Utdanningsdirektoratet.
- Dere skal føre innholdet i merknaden, ikke koden for merknaden.

Etter siste fag som det gis vurdering i, fører dere en stiplet linje.

Rundskriv Udir-1-2016 om fag- og timefordelingen pkt. 3. (vedlegg 1)

2.7 Opplysninger om sum omfang, orden og adferd og fravær

Under den stiplede linjen fører dere:

- Total sum omfang for opplæringen (årstimetall i 60 minutters enheter)
- Orden og adferd fra siste opplæringsåret i skole
  - For fagopplæring som avsluttes med opplæring i bedrift, fører dere standpunktkarakter i orden og adferd for det siste året med opplæring i skole.
  - Voksne skal ikke ha karakter i orden og adferd.
- Fravær spesifisert for hvert år
  - For opplæringsløp som i henhold til Læreplanverket for Kunnskapsløftet normalt strekker seg utover tre år, fører dere fravær også fra fjerde år.
  - For elever som har vedtak om et 4. og/eller 5. år (utvidet tid), fører dere fravær på hvert år selv om de har samme programområdet flere år.

Opplæringsloven § 3-1 fjerde og femte ledd.

- Dere skal ikke føre fravær for

- lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater som har opplæring i bedrift
- voksne som får opplæring etter opplæringsloven kapittel 4A
- elever som har et år i utlandet og som ikke har fravær på sin dokumentasjon fra utlandet for det aktuelle året.

Dere fører stiplet linje i ubrukte rubrikker. Fravær skal føres med tall, ikke stiplet linje, når eleven ikke har fravær.

2.8 Vitnemålsmerknader og underskrift

Til venstre på blanketten under fravær fører dere eventuelle vitnemålsmerknader.

Nede i høyre hjørne på blanketten under fravær fører dere sted, dato, skole eller fylkeskommune og underskrift av to personer. Dato føres på formatet <dd.mm.åååå>. En av de to personene må være rektor eller den rektor gir myndighet når skolen skriver ut dokumentasjonen. Når fylkeskommunen skriver ut dokumentasjonen, velger fylkeskommunen hvem som underskriver.

Sted, dato, skole og to underskrifter skal alltid komme samme sted på blanketten.

Stempel

Vitnemålet/kompetansebeviset skal dere stemple med skolens eller fylkeskommunens stempel, som plasseres under eventuelle vitnemålsmerknader.

Vitnemål-/kompetansebevisnummer

Nytt vitnemål skal ha nytt vitnemålsnummer, som plasseres nederst til venstre på dokumentasjonen.

For **vitnemål** fører dere et 17-sifret vitnemålsnummer som består av følgende: <V>,<skolens el fylkeskommunens organisasjonsnummer>, <åååå> og <løpenummer fem siffer>.

For **kompetansebevis** fører dere et 17-sifret kompetansebevisnummer som består av følgende: <K>,<skolens el fylkeskommunens organisasjonsnummer>, <åååå> og <løpenummer fem siffer>.

Endringen fra fire til fem løpenummer trer ikke i kraft før 1.1.2018.

Vitnemåls-/kompetansebevisnummeret skrives sammenhengende uten mellomrom. Løpenummeret genereres fortløpende og enhver endring av et vitnemål/kompetansebevis eller ny utstedelse krever et nytt nummer. Skriftstørrelse skal være 9.

Godkjente norske skoler i utlandet som ikke har norsk organisasjonsnummer, skal bruke utenlandsk

nummer selv om antall siffer da kan bli forskjellig.

På vitnemålblankettens bakside er det trykt opplysninger om vitnemålet.

2.9 Vitnemål og kompetansebevis over to sider

Hvis det ikke er plass til å føre alle fag på én side, fører dere dokumentasjonen over to sider på to blanketter.

Under siste fag på side 1 skal det være en stiplet linje. På side 1 fører dere sted, dato, skole og det underskrives på vanlig måte av to personer. Dere stempler dokumentasjonen med skolens eller fylkeskommunens stempel. Nederst til høyre under underskriftene fører dere «Side 1 av 2».

Vitnemålsnummer/kompetansebevisnummer fører dere på alle sider i dokumentasjon og vedlegg.

Side 2 i dokumentasjonen begynner med

- elevens/lærlingens/lærekandidatens/praksisbrevkandidatens/privatistens navn og fødselsnummer
- tekst: forts. fra side 1
- en overskrift mellom stiplede linjer med ledetekst om omfang, kode, fag, standpunkt karakter, eksamens karakter, eksamensform, år og fagmerknader.

Deretter fortsetter fagene det er gitt vurdering i.

Etter siste fag som det er gitt vurdering i, fører dere en stiplet linje. Under denne linjen fører dere avslutningen av vitnemålet/kompetansebeviset. Dette gjør dere på samme måte som for dokumentasjon på én side, dvs. dere fører sum omfang, orden og adferd og fravær. Vitnemålsmerknader fører dere bare på side 2. På side to skal det også stå sted, dato, underskrifter, vitnemål-/kompetansebevisnummer og dere skal påføre skolens eller fylkeskommunens stempel.

«Side 2 av 2» fører dere nederst til høyre under underskrifter.

2.10 Vedlegg til vitnemål og kompetansebevis

Vedlegg til vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring er et dokument som gir opplysninger om forhold knyttet til opplæringen. Dette er forhold som går ut over opplysningene som ligger i karakterer og fag- eller vitnemålsmerknad.

Dere skal ikke føre vedlegg i andre tilfeller eller på andre måter enn det som går fram av retningslinjene i dette skrivet. Det skal framgå av fag- eller vitnemålsmerkningen at vitnemålet/kompetansebeviset har vedlegg. Vedlegg skal merkes med samme identifikasjonsopplysninger som vitnemålet/kompetansebeviset, det vil si: Navn, fødselsnummer og vitnemål-/kompetansebevisnummer. Vedlegg skal ha skolens eller fylkeskommunens stempel og dere skal påføre de samme underskrifter som på vitnemålet/kompetansebeviset.

Når innholdet i vedlegget er ført av skolen/fylkeskommunen, skal dere bruke ordinær blankett for vitnemål/kompetansebevis dersom vi ikke har angitt noe annet. Dersom vedlegget er utstedt av en annen instans, må skolen/fylkeskommunen føre de nødvendige identifikasjonsopplysninger som mangler og påføre skolens eller fylkeskommunens stempel og underskrifter, eventuelt på baksiden av vedlegget.

2.11 Duplikat

Et duplikat er en erstatning for originalvitnemålet eleven/lærlingen har. Duplikat skal stemples med duplikat og dere skal påføre en ny dato og underskrift. For øvrig skal et duplikat være identisk med originalvitnemålet.

Det kan være flere måter å utstede et duplikat på:

1. Eleven har ikke vitnemål i det skoleadministrative systemet, men får et nytt vitnemål fra arkivet på skolen med uendret vitnemålsnummer.
2. Skolen/fylkeskommunen skriver ut et duplikat fra det skoleadministrative systemet med uendret vitnemålsnummer.
3. Skolen/fylkeskommunen skriver ut et duplikat fra det skoleadministrative systemet med nytt vitnemålsnummer. Dersom det gjelder et førstegangsvitnemål må det opprinnelige førstegangsvitnemålet annulleres.

Alle de ovennevnte alternativene er gyldige duplikater, uavhengig om de får et nytt vitnemålsnummer eller ikke.

3 Merknader til vitnemål og kompetansebevis

En fagmerkning er en merkning som har en eller flere av disse funksjonene

- gir opplysninger om faget som ikke går fram av karakterer eller eksamensform

- utdyper opplysninger om karakterer og/eller eksamensform
- henviser til vedlegg som gir slike opplysninger

En vitnemålsmerknad er en merknad som har en eller flere av følgende funksjoner

- gir opplysninger som gjelder opplæringen generelt eller som gjelder hele vitnemålet/kompetansebeviset
- henviser til vedlegg som gir slike opplysninger
- utdyper en fagmerknad

Dere kan bare føre fag- og vitnemålsmerknader som er gitt av Utdanningsdirektoratet.

En fagmerknad per fag/fagkode Det er bare plass til én fagmerknad per fag/fagkode. Dersom dere etter disse retningslinjene skal føre flere fagmerknader på samme fag/fagkode, fører dere den fagmerknaden som har betydning for poengberegning ved inntak til neste årstrinn eller høyere utdanning. For øvrig fører dere den fagmerknaden dere mener gir den viktigste informasjon til mottakere/lesere av dokumentet. I tillegg fører dere VMM23 «Se vedlegg». I vedlegget opplyser dere om innholdet i den fagmerknaden som dere ikke fikk ført, og hvilket fag og fagkode dette gjelder.

3.1 Fagmerknader

Fagmerknader

Kode	Merknadstekst	Bruksområde	Gjelder for	
			Vitnemål	Komp.bevis
FAM01	Fritatt fra opplæring	Brukes for de som er fritatt fra opplæring i et fag.	X	x
FAM02	Fritatt fra vurd. med kar.	Brukes for de som er fritatt fra vurdering med karakter i et fag.	X	x
FAM03	Jf. vedlegg	Brukes for de som har et vedlegg til vitnemålet knyttet til et spesielt fag. Dere kan ved behov erstatte denne med VMM23.	X	x
FAM04	Eksamen annullert	Brukes for de som har fått eksamen annullert.	X	x
FAM05	Individuell opplæringsplan	Brukes når en elev har en individuell opplæringsplan med avvik fra ordinær		x

		læreplan i faget, slik at det ikke er grunnlag for vurdering med karakter (IV i standpunktkarakterrubrikk).		
FAM12	Karakter føres ikke	Brukes for elever som har avsluttet et fag i samsvar med tilbudsstrukturen, men læreplanen angir ikke at det kan settes standpunktkarakter.	X	x
FAM13	Fag R94 <FAGKODE>	Brukes for de som har fått godkjent et fag fra Reform 94 som tilsvarende et fag i Kunnskapsløftet.	X	x
FAM14	Gjelder teoretisk del	Brukes for de som etter vedtak bare har karakter i teoretisk del av kroppsøvningsfaget. Gjelder bare de som har fullført kroppsøving før 01.08.2012.	X	x
FAM16	Bestått fag <åååå>	Brukes for de som har fått godkjent et fag fra ordninger før R94 som tilsvarende et fag i Kunnskapsløftet.	X	x
FAM17	Bestått fag høyere nivå	Brukes for privatister som har fått fritak for dette nivået i faget fordi de har bestått høyere nivå i faget.	X	x
FAM18	Realkompetansevurdert	Brukes for de som er blitt realkompetansevurdert i faget.	X	x
FAM19	Utv. omf. i norsk	Brukes for elever som går i tilrettelagt treårig løp for elever fra språklige minoriteter og som har utvidet omfang i norsk. Fagmerkningen gjelder for fagkodene NOR3001, NOR3002 og NOR3003.	X	x
FAM20	Læreplan R94	Brukes for elever som har tatt norsk som andrespråk etter læreplan fra R94 (skal ikke brukes for overgangsordning for skriftlig eksamen i norsk som andrespråk).	X	x
FAM21	Ikke vurderingsgrunnlag	Brukes for elever som ikke får standpunktkarakter og		x

		halvårsvurdering på grunn av manglende grunnlag for vurdering i fag.		
FAM26	Utv. omf. i engelsk	Brukes for elever som går i tilrettelagt treårig løp for elever fra språklige minoriteter og som har utvidet omfang i engelsk. Fagmerknaden gjelder for fagkodene ENG3001, ENG3002 og ENG3003.	X	x
FAM27	Fagprøve	Brukes for å angi at fagkoden viser resultatet for fagprøve.	X	x
FAM28	Svenneprøve	Brukes for å angi at fagkoden viser resultatet for svenneprøve.	X	x
FAM29	Eksamen ikke avlagt	Brukes for de som ikke har møtt til eksamen uten dokumentert årsak.		x
FAM30	Bestått VKI ØA R94	Brukes for faget geografi og historie i utdanningsprogram for studiespesialisering for de som har bedriftsøkonomi 1 fra R94.	X	x
FAM31	Kompetanseprøve	Brukes for lærekandidater for å angi at en fagkode gjelder avsluttende prøve for lærekandidater (i stedet for fag-/svenneprøve). Omfanget av prøven skal dere dokumentere i vedlegg til kompetansebeviset.		x
FAM32	Forsøk, jf. oppl. § 1-4	Brukes når Utdanningsdirektoratet har innvilget forsøk som har betydning for føringen av dokumentasjonen. Innvilgelsen skal i tillegg være vedlegg til dokumentasjonen.	X	x
FAM33	Kar. gitt som halvårsvurd.	Brukes på kompetansebevis for fag der læreplanen ikke angir standpunktkarakter på årstrinnet.		x
FAM34	Fag tatt u.tr. § 1-15	Brukes når et fag fra videregående er tatt på ungdomstrinnet.	X	x
FAM35	Jf. dispensasjon	Brukes når Utdanningsdirektoratet har	X	x

		gitt en dispensasjon som dere kan knytte til et fag. I tillegg skal dere føre VMM17-19.		
FAM36	Eksamen avlyst, jf. Vedlegg	Brukes når eksamen er avlyst og dere kan knytte dette til et fag. I tillegg skal dere føre VMM17-19. Årsak til avlysningen skal framgå av vedlegget.	X	x
FAM37	Unntak § 3-44 forskr. oppl.	Brukes for de som ikke har bestått aktuelle fellesfag, men som har fått vedtak som likevel gir mulighet til å skrive ut vitnemål som gir yrkeskompetanse/bestått fagopplæring.	X	
FAM38	Jf. § 3-54 forskr. oppl.	Brukes for lærlinger som får fritak fra vurdering pga. opplæring i bedrift i programfag.	X	x
FAM39	Dokumentert fravær	Brukes for de som har dokumentert fravær ved eksamen.		x
FAM40	Jf. oppl. § 3-5 forskr. § 3-55	Brukes for praksiskandidater som får fritak fra vurdering i programfag når kandidatene også oppfyller kravene til fellesfag på vitnemålet.	X	
FAM41	Språkoppl. <fagkode grunnleggende norsk og/eller fagkode morsmål >	"Brukes for elever som ikke har vurderingsgrunnlag i norsk, men følger opplæring i grunnleggende norsk eller morsmål. Fagkoden som dere skal føre inn i merknaden, angir det trinn og nivå elevene var på når kompetansebeviset ble laget. Kan både være en eller to koder	ved to fagkoder skiller dere disse med «/». "	
FAM42	Gjelder < Programområdekode >	Brukes for elever som har flere programområder på samme nivå i yrkesfaglige utdanningsprogram og derfor har yrkesfaglig fordypning tilknyttet to forskjellige programområder. Kan bare føres sammen med fagkoden YFF4190 og	X	x

		YFF4290 .		
FAM43	Fritatt fra fag	Brukes for voksne deltakere og privatister som er fritatt fra fag.	X	x
FAM46	Fullført <fagkode> u.tr.	Brukes for elever som har hatt fremmedspråk fellesfag, nivå I på ungdomstrinnet og fremmedspråk fellesfag, nivå I i et annet språk i videregående opplæring, jf. forskrift til opplæringsloven § 1-10. Gjelder fra og med våren 2013. Merknaden skal inneholde kode for språk tatt på ungdomstrinnet.	X	x
FAM48	Fag RS <fagkode>	Brukes for fag tatt ved steinerskole som er vurdert likeverdig med fag i LK06. Faget føres med ordinær fagkode i Kunnskapsløftet og FAM48.	X	x
FAM49	Fag-/svenneprøven ikke avlagt	Brukes for lærlinger som har ikke-dokumentert fravær på fag-/svenneprøve.		x
FAM50	Kompetanseprøven ikke avlagt	Brukes for lærekandidater som har ikke-dokumentert fravær på kompetanseprøven		x
FAM51	Overskredet fraværsgrense	Brukes for de elevene som har overskredet fraværsgrensen i faget, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-3 fjerde ledd.		x
FAM52	Godkjent etter søknad	Brukes for de som får godkjent enkeltfag/ hele opplæringsår i utlandet og i Norge.	X	x
FAM53	Praksisbrevprøve	Brukes for praksisbrevkandidater for å angi at en fagkode gjelder avsluttende prøve for praksisbrevkandidater (i stedet for fag-/svenneprøve).		x
FAM54	Praksisbrevprøven ikke avlagt	Brukes for praksisbrevkandidater som har ikke dokumentert fravær på praksisbrevprøven		x

3.2 Vitnemålsmerknader som bare kan stå på førstegangsvitnemål

Vitnemålsmerknader førstegangsvitnemål

Kode	Merknadstekst
VMM06	Førstegangsvitnemål
VMM07	Utvidet tid som følge av deltakelse i internasjonal utveksling som medfører tap av opplæringstid i løpet av et opplæringsår. Det samme gjelder utvidet tid grunnet gjennomføring av folkehøgskole eller verneplikt eller grunnet utføring av omsorgsarbeid i minst seks måneder av opplæringsåret.
VMM08	Utvidet tid som følge av omvalg, jf. opplæringsloven § 3-1 fjerde ledd.
VMM09	Utvidet tid som følge av fravær på grunn av langvarig sykdom.
VMM10	Utvidet tid som følge av rett til ekstra opplæringstid etter reglene i opplæringsloven § 3-1 femte ledd.
VMM20	Utvidet tid som følge av rett til utsatt eksamen, jf. forskriften § 3-35.
VMM21	Utvidet tid som følge av rett til særskilt eksamen, jf. forskriften § 3-33.
VMM22	Utvidet tid som følge av rett til ny eksamen, jf. forskriften §§ 3-36 og 3-37.
VMM24	Opplæringsløp over fire år i kombinasjon med ordinær treårig videregående opplæring og idrettsutøving, jf. forskriften § 3-43 siste ledd.

3.3 Andre vitnemålsmerknader

Andre vitnemålsmerknader

Kode	Merknadstekst	Gjelder vitnemål	Gjelder komp.-bevis
VMM11	Eksamen avlyst, jf. vedlagte dokumentasjon.	X	X
VMM15	Sum omfang, fravær, orden og atferd gjelder opplæring i skole.	X	X
VMM16	Årsak til fravær dokumentert i vedlegg.	X	X
VMM17	<dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet – tekst>	X	X
VMM18	<dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet – tekst>	X	X
VMM19	<dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet – tekst>	X	X
VMM23	Jf. vedlegg.	X	X
VMM25	Skriftlig eksamen i norsk hovedmål erstattes av eksamen i norsk som andrespråk NOR1049 (el NOR1045) iht. skriv fra Utdanningsdirektoratet.	X	X
VMM28	Den fireårige opplæringen er gjennomført i nært samarbeid mellom skole og bedrift etter modell for «TAF/YSK», jf. vedlegg.	X	X
VMM31	Bestått fagopplæring <dd.mm.åååå>	X	X
VMM32	Det er tatt fag utover fastsatt minstekrav til timetall fra programområde <programområdekode og programområdenavn>.	X	(X)
VMM36	Opplæring etter opplæringsloven § 4A-3.	X	

For at vitnemål skal kunne importeres i Nasjonal vitnemålsdatabase (NVB) må dere skrive dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet med 4 siffer (VMM17-19). Det betyr at dere for saksnummer under 1000 legger til 0 foran saksnummeret, for eksempel: 2013/0999, 2013/0099, 2013/0009.

Særskilt om føring for skipselektrikere

For skipselektrikere fører dere FAM03 jf. vedlegg på vitnemålene for de elektrikerne som også kan jobbe på båt. Dere lager så et vedlegg som dokumenterer at opplæringen er gjennomført og fagprøven avlagt i henhold til kravene.

3.4 Vitnemålsmerknader som bare kan stå på kompetansebevis

Vitnemålsmerknader kompetansebevis

Kode	Merknadstekst
VMM14	Opplæring i programfag inngår i lærekontrakten/opplæringskontrakten
VMM26	Eleven har enkeltvedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1, og avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet i ett eller flere fag.
VMM27	Der elevens individuelle opplæringsplan ikke gir grunnlag for standpunktkarakter etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet, er dette markert med IV (ikke vurderingsgrunnlag) i standpunktkarakterrubrikken.
VMM29	Lærlingen/Praksisbrevkandidaten/Lærekandidaten har i <åååå> gjennomført <antall> måneder av en fastsatt kontraktstid på <antall> måneder i <navn faget>
VMM33	Eleven skal etter avtale med skolen ta fremmedspråk fellesfag som privatist innen <dd.mm.åååå>.
VMM34	Bestått fag- eller svenneprøve, men ikke bestått fellesfag. Kandidaten kvalifiserer ikke til fag- eller svennebrev og vitnemål, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-51.
VMM38	Bestått praksisbrevprøve, men ikke bestått fellesfag. Kandidaten kvalifiserer ikke til praksisbrev, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-51.

4 Programområde og fag - antall og kombinasjoner

4.1 Antall programområder på samme dokumentasjon

Selv om det ikke er en rettighet, bør det tilstrebes at alle får dokumentert mest mulig av sin oppnådde kompetanse i videregående opplæring på samme vitnemål/kompetansebevis. Det gjelder også når de har tatt fag og programområder utover kravet som er satt for å få vitnemål.

Av praktiske og tekniske grunner har vi satt en grense på inntil fire programområder per vitnemål/kompetansebevis.

På et kompetansebevis er det ingen begrensning på hvilke kombinasjoner dere kan føre innen de fire programområdene.

På et vitnemål kan dere bare føre de tre (eller fire) programområdene som inngår i et definert opplæringsløp i samsvar med tilbudsstrukturen i Kunnskapsløftet. Eleven kan likevel få dokumentert sin kompetanse fra andre programområder ved å få ført fag fra andre programområder på vitnemålet. Se omtale i punkt 4.2.

Eksempler på opplæringsløp med fire programområder:

Vg4 påbygging til generell studiekompetanse

Avionikerfaget

Flymotormekanikerfaget

Flystrukturmekanikerfaget

Flysystemmekanikerfaget

4.2 Fag utover minstekravet/erstatte fag

Presisering - spesielt om førstegangsvitnemål

For å få førstegangsvitnemål kan ikke en elev, innenfor det fastsatte minstekravet til fag- og timefordelingen, erstatte et fag med et annet fag. Dette gjelder alle fag, uavhengig av om eleven er blitt trukket ut til eksamen i faget eller ikke

Vi har fått flere henvendelser om at denne presiseringen ikke er gjort godt nok kjent. Av hensyn til elevene, gjelder ikke denne bestemmelsen denne våren. Setningen vil ikke bli fjernet fra vitnemålsskrivet og vil derfor gjelde all føring fra høsten 2017.

Elever og lærlinger som tar fag utover fastsatte minstekrav til timetall og fagsammensetning i et programområde i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, kan velge om disse fagene skal føres på vitnemålet/kompetansebeviset. Det samme gjelder om fagene utover minstekravet er tatt som privatist. For elever og lærlinger, må antall eksamener iht. gjeldende bestemmelser om uttrekk til eksamen, være oppfylt.

Dersom fagene utover minstekravet tilhører et annet programområde, må dere føre VMM32: «Det er tatt fag utover fastsatt minstekrav til timetall fra programområde <programområdekode og programområdenavn>». I yrkesfagene gjelder ikke dette fag som kan inngå i yrkesfaglig fordypning, se egen omtale i punkt 9.4. Dere kan også benytte VMM32 når et kompetansebevis viser et fullført, men ikke bestått løp i samsvar med tilbudsstrukturen.

Forskrift til opplæringsloven § 3-46 fjerde ledd og rundskriv Udir-4-2016 om trekkordning ved eksamen for grunnskole og videregående opplæring.

Spesielt for førstegangsvitnemål

For å få førstegangsvitnemål, kan ikke en elev innenfor det fastsatte minstekravet til fag- og timefordelingen, erstatte et fag, med et annet fag. Dette gjelder alle fag, uavhengig av om eleven er blitt trukket ut til eksamen i faget eller ikke. Et fag anses for å være det «samme faget» dersom de har lik fagkode. Dette gjelder ikke dersom eleven har avlagt trekkfagseksamen i matematikkfaget og erstatter 1T med 1P eller omvendt. Det gjelder heller ikke dersom et fag er forbedret («samme faget») som privatist. Vilkårene for førstegangsvitnemål må også være oppfylt. Se også pkt. 4.4.

4.3 Føring av programområde for fag for generell studiekompetanse

Elever og privatister som tar enkeltfag for å oppfylle kravene til generell studiekompetanse, får et kompetansebevis. I slike tilfeller fører dere programområdekode PBPBY4---- «Fag for studiekompetanse» når dokumentasjonen bare omfatter fag som ikke er knyttet til et spesifikt programområde. Dere kan i tillegg føre programfag fra utdanningsprogram for studiespesialisering når dere bruker programområdekode PBPBY4---- «Fag for studiekompetanse».

4.4 Føring av programområde for elever som har benyttet seg av retten til påbygging til generell studiekompetanse etter fullført og bestått fag- og yrkesopplæring

Den som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring som en del av ungdomsretten, har etter søknad rett til ett års påbygging til generell studiekompetanse, Vg4 påbygg. Det samme gjelder andre som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring innen utgangen av det året de fyller 24 år. Retten gjelder de som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring i 2014, eller senere. Praksiskandidater og de som ikke har bestått alle fellesfag, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-67 tredje ledd, er ikke omfattet av retten til Vg4 påbygging til generell studiekompetanse. I slike tilfeller fører dere programområdekode PBPBY4---- «Fag for studiekompetanse».

De som tar Vg4 påbygging til generell studiekompetanse har allerede et vitnemål. Selv om det ikke er en rettighet bør det tilstrebes at dokumentasjonen på gjennomført og bestått Vg4 påbygging til generell studiekompetanse påføres vitnemålet, slik at alt blir samlet på et vitnemål.

Opplæringsloven § 3-1 ellefte ledd.

4.5 Fag som ikke kan føres på samme vitnemål/kompetansebevis

Lavere eller samme nivå

Dere skal bare føre fellesfag på høyeste nivå dersom ikke annet framgår av fastsatt vurderingsordning for faget.

Dere kan ikke føre programfag i et bestemt fremmedspråk (f.eks. Tysk nivå I) på samme eller lavere nivå enn fellesfaget i samme språk (f.eks. programfag Tysk nivå I kan ikke føres sammen med fellesfaget: Tysk II).

Dere kan heller ikke føre naturfag 140 timer (Vg1 studieforbereende) sammen med naturfag 84+56 timer (yrkesfag Vg1+Vg3 påbygging til generell studiekompetanse).

Varianter av norskfaget og samisk

Dere kan heller ikke føre to varianter av norskfaget på samme dokumentasjon, f.eks.

- ordinær norsk kan ikke føres sammen med norsk for døve og sterkt tunghørte eller norsk for samisk som førstespråk eller norsk for samisk/finsk som andrespråk
- norsk for samisk som førstespråk kan ikke føres sammen med norsk for finsk/samisk som andrespråk
- et av de samiske språkene som første- eller andrespråk kan ikke føres sammen med samme samiske språk som fremmedspråk fellesfag eller programfag. Heller ikke finsk som andrespråk kan føres sammen med finsk som fremmedspråk fellesfag eller programfag

Samiske og ordinære læreplaner

Dere kan ikke på samme dokumentasjon føre både ordinær naturfag, historie, samfunnsfag eller religion og samme fag etter samisk læreplan.

Kroppsøving

Kroppsøving som fellesfag kan dere ikke føre på dokumentasjon for utdanningsprogram for idrettsfag og musikk, dans og drama.

Matematikk

En elev som har sluttvurdering i 1T og avlegger privatisteksamen i 1P, anses for å forbedre karakteren i matematikk fellesfag. Det er mulig å erstatte en sluttvurdering i 1T, med privatisteksamen i 1P eller omvendt, og få dette på førstegangsvitnemålet dersom dette skjer innenfor normaltiden.

Muligheten til å erstatte 1P med 1T matematikk, eller omvendt, skal også gjelde dersom eleven har avlagt trekkfagseksamen i faget som erstattes.

Når det gjelder føring av dokumentasjon kan dere på de studieforberevende utdanningsprogrammene ikke føre fellesfaget teoretisk matematikk og fellesfaget praktisk matematikk på samme dokumentasjon når disse er på samme nivå/årstrinn (dvs. ikke 1T og 1P sammen eller 2T og 2P sammen, men 1P og 2T kan stå sammen). Det samme gjelder for yrkesfaglige utdanningsprogram (dvs. ikke 1T-Y og 1P-Y sammen, eller 2T-Y og 2P-Y sammen, men 1P-Y og 2T-Y kan stå sammen).

Fellesfaget matematikk fra studieforberevende utdanningsprogram kan ikke stå på samme vitnemål som fellesfaget matematikk fra Vg1 og/eller Vg3 påbygging til generell studiekompetanse på yrkesfaglige utdanningsprogram.

Programfagene matematikk S og matematikk R kan dere ikke føre på samme dokumentasjon. Dette gjelder uavhengig av nivå.

X-programfag

Programfagene geofag x og teknologi og forskningslære x kan dere ikke føre på samme dokumentasjon som hhv. geofag 1 og teknologi og forskningslære 1.

4.6 Kombinasjon i Kunnskapsløftet av matematikk etter ny og gammel ordning

Elever som har gjennomført matematikk Vg1 i studieforberevende utdanningsprogram etter gammel ordning (ordning som gjaldt til og med vår 2009) kan fullføre Vg2 matematikk som elev/privatist etter ny ordning. Elevene beholder standpunkt karakteren fra Vg1 (på lik linje med de som i tidligere ordning tok R1 eller S1). Det har ikke betydning om eleven/privatisten fra før har fullført/bestått Vg2 etter gammel ordning.

Til og med våren 2012 var det mulig for privatister å forbedre eller ta førstegangseksamen på Vg2 etter gammel ordning og få godskrevet både Vg1 og Vg2. Etter den tid må privatister som ikke har tatt Vg1 i faget som elev, ta privatisteksamen både på Vg1 og Vg2 etter ny ordning for å få godskrevet omfang for Vg1 og Vg2.

Gammel ordning (fra 2006 t.o.m. vår 2009 Vg1/ 2010 Vg2) Vg1: Fagkoder MAT1002 el MAT1007 Vg2: Fagkoder MAT1003 el MAT1008 – omfattet hele faget

Ny ordning Vg1: Fagkoder MAT1011 el MAT1013 Vg2: Fagkoder MAT1015 el MAT1017

Kodene for muntlig eksamen er ikke tatt med.

4.7 Samisk som andrespråk

Elever som ikke har hatt opplæring i samisk på grunnskolen, kan velge opplæring i samisk på videregående. Disse elevene kan bruke 140 timer valgfritt programfag til samisk (dette gjelder bare elever som velger samisk som andrespråk - samisk 4). For disse elevene skal dere føre kode SAS4000.

5 Karakterer og andre vurderingsuttrykk

5.1 Karakterer i fag

Læreplanene for fag angir på hvilket trinn dere skal føre standpunktkarakterer i et fag, og når dere ut fra eksamensordningen kan føre eksamenskarakter i faget. Når et fag etter endt årstrinn ikke har standpunktkarakter, skal dere sette halvårsvurdering med karakter i faget (gjelder bare på kompetansebevis). Halvårsvurdering har samme karaktergrader som standpunktvurdering.

De seks karaktergradene fører dere med tall og bokstaver på dokumentasjonen:

6 – seks	3 – tre
5 – fem	2 – to
4 – fire	1 – en

Karakterene 2 til 6 betyr at faget er bestått. Fag med karakteren 1 i standpunkt er bestått når eksamenskarakteren er 2 eller bedre. Det gjelder ikke dersom eksamenskarakteren er for en tverrfaglig eksamen.

Vær også oppmerksom på at: Når et fag uttrykkes med én standpunktkarakter, men eleven kan trekkes ut i to eksamensformer, er hele faget bestått når eksamenene er bestått, uavhengig av hvilken eksamensform eleven ble trukket ut i (skriftlig eller muntlig). Når et fag uttrykkes med to (eller tre) standpunktkarakterer, gjelder eksamenen bare for den aktuelle standpunktkarakteren, ikke for begge. Det betyr at f.eks. eksamen i norsk skriftlig hovedmål bare har betydning for om norsk hovedmål er bestått, men den har ikke betydning for om norsk muntlig eller norsk sidemål er bestått.

Forskrift til opplæringsloven § 3-4.

5.2 Andre vurderingsformer/-uttrykk

Enkelte fag har andre uttrykk enn tallkarakterer. Dette vil gå frem av læreplanen for faget.

I noen tilfeller er andre uttrykk også direkte hjemlet i forskrift til opplæringsloven. De andre uttrykkene er

Vurderingsuttrykk	Ut på dokumentasjon	Føring i datasystem
Bestått	Bestått	B
Ikke bestått	Ikke bestått	IB
Deltatt	Deltatt	D
Fritatt	Fritatt	F
Godkjent	Godkjent	GK
Ikke vurderingsgrunnlag	IV	IV

Karakteren for fag- og svenneprøven fører dere i rubrikken for eksamenskarakter. Bestått meget godt eller bestått betyr at prøven er bestått.

I rubrikken for eksamens- og standpunktkarakter, kan dere i noen tilfeller føre vurderingen «Fritatt» – disse tilfellene har vi beskrevet i dette brevet. Føring av «Fritatt» i videregående opplæring betyr at faget anses som bestått.

Forskrift til opplæringsloven § 3-4.

5.3 Godkjent realkompetanse

Voksne som er realkompetansevurdert, kan få vurdering «Godkjent». Godkjent betyr at faget er bestått. Godkjent realkompetanse i hele fag fører dere på vitnemål eller kompetansebevis med omfang, fagkode og fagnavn på vanlig måte. Dere fører «Godkjent» i rubrikken for eksamenskarakter og FAM18 «Realkompetansevurdert». Dere fyller rubrikken for standpunktkarakter og eksamensform med en stiplet linje.

Godkjent realkompetanse i deler av fag fører dere på kompetansebevis med omfang, fagkode og fagnavn på vanlig måte. Dere fører en stiplet linje i rubrikkene for standpunkt- og eksamenskarakter med FAM03 «Jf. vedlegg». I vedlegget fører dere følgende:

«Følgende deler av faget <FAGKODE><FAGNAVN> er godkjent etter realkompetansevurdering:». Deretter gjør dere rede for de delene av faget som er vurdert og godkjent.

Når dere fører opplæring som er dokumentert ved realkompetansevurdering, skal dere i rubrikken «år» føre det året vurderingen ble foretatt.

Forskrift til opplæringsloven §§ 4-13 og 4-37.

5.4 Ikke grunnlag for vurdering i fag (IV)

Stort fravær eller andre særlige grunner kan føre til at læreren ikke har tilstrekkelig grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter. I slike tilfeller fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for standpunktkarakter.

FAM21 «Ikke vurderingsgrunnlag» og ny FAM51 «Overskredet fraværsgrænse» er fagmerknader som skal brukes på kompetansebeviset. I rubrikken «år» fører dere det året opplæring i faget skulle vært fullført. Ikke vurderingsgrunnlag (IV) er også omtalt i punkt 11.

Eksamen blir automatisk annullert hvis en elev ikke får standpunktkarakter. Det kan både skyldes manglende vurderingsgrunnlag eller overtrådt fraværsgrænse.

Klage på IV (ikke vurderingsgrunnlag) i fag

Utgangspunktet er at eksamenskarakteren faller bort når læreren ikke har tilstrekkelig vurderingsgrunnlag. Elever i videregående opplæring må da ta opp faget som privatist.

Dersom en elev ikke får medhold i klage på vedtak om å ikke fastsette standpunktkarakter fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV). Eksamen blir annullert og en eventuell eksamenskarakter faller bort. Skolen skal sørge for at eksamenskarakteren blir fjernet.

Klage på IV (ikke vurderingsgrunnlag) i programfag - tverrfaglig eksamen

Dersom en elev ikke får medhold i klage på vedtak om å ikke fastsette standpunktkarakter i et programfag som inngår i en tverrfaglig eksamen, må personen følge privatistordningen i faget.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-3, 3-37 annet ledd og 5-12.

5.5 Når faget ikke er bestått

Vurderingsuttrykkene som angir at faget ikke er bestått, vil i utgangspunktet ikke bli ført på vitnemålet. Det gjelder når faget inngår i grunnlaget for bestått studie- eller yrkeskompetanse/bestått fagopplæring. Slike vurderingsuttrykk vil ordinært bare framkomme på et kompetansebevis. Vi viser for øvrig til unntak for elever og lærlinger fra kravet til bestått for å få vitnemål innen yrkesfag, og for praksisbrevkandidater fra

kravet til bestått for å få praksisbrev (punkt 1.4, 1.5 og 9.2).

Karakteren 1 i standpunktkarakter betyr vanligvis at et fag ikke er bestått, men dersom eleven består eksamen er faget bestått. Her overstyrer eksamenskarakteren standpunktkarakteren, slik at eleven får bestått i faget likevel. Denne regelen gjelder ikke for tverrfaglig eksamen. Karakteren 1 til eksamen betyr at faget ikke er bestått.

Standpunktkarakteren 1 skal føres på vitnemål/kompetansebevis når resultatet etter ordinær eksamen er 2 eller bedre. Det samme vil også gjelde når standpunktkarakteren er 1 og eksamenskarakteren er 2 eller bedre ved særskilt eller ny eksamen. For fag som inngår i en tverrfaglig eksamen, må eleven ha oppnådd karakteren 2 eller bedre i standpunktkarakter i alle fagene.

Forskrift til opplæringsloven § 3-4 fjerde ledd.

5.6 Karakter i orden og adferd

Dere skal føre karakterer i orden og i adferd dersom minst ett av fagene er tatt som elev. Dette gjelder også elever som tar alternativt Vg3 i skole istedenfor i bedrift og det gjelder lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater som tar ett eller flere fag som elev i skole.

På vitnemålet skal dere føre standpunktkarakter i orden og i adferd for det siste årstrinnet eleven hadde elevstatus i minst ett fag. På kompetansebeviset fører dere karakter for siste årstrinn som var gjennomført som elev, enten dette vil bli standpunktkarakteren eller vedkommende vil fortsette som elev. Når dere skriver ut kompetansebeviset, vil det i noen tilfeller ikke være avklart om eleven skal ut i løp uten opplæring i skole. Dere må da sette standpunktkarakter i orden og adferd så snart det er avklart om eleven avslutter opplæringen i skole.

Dere fører karakterer i orden og i adferd som

- «God»
- «Nokså god»
- «Lite god»

Dette gjelder også når eleven har vedtak om spesialundervisning.

Forskrift til opplæringsloven § 3-19.

5.7 Nivå for føring av karakter

Føring på vitnemål

Læreplanen angir på hvilke årstrinn dere skal sette standpunktkarakter. I fellesfag fører dere i de fleste tilfeller standpunktkarakterer for elever og eksamenskarakterer for elever og privatister, på høyeste nivå i faget i det utdanningsløpet eleven går i. I noen fag bestemmer læreplanen at dere skal føre flere nivåer i et fellesfag.

For elever fører dere programfag med standpunktkarakterer og eventuelle eksamenskarakterer på alle nivåer angitt i læreplanen.

Dere skal bruke FAM12 «Karakter føres ikke» når faget i henhold til læreplanen ikke har sluttvurdering på årstrinnet, men faget likevel er avsluttet i samsvar med et godkjent opplæringsløp eller en godkjent opplæringsordning (se omtale av kryssløp under punkt 9.3).

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-18 og 3-46.

Føring av standpunktkarakter og halvårsvurdering med karakter, på kompetansebevis

Kompetansebeviset skal vise hvilke standpunkt- og eksamenskarakterer som er oppnådd. Kompetansebevis kan dere utstede etter behov på hvert nivå i opplæringen.

Dersom faget ikke skal avsluttes med standpunktkarakter når dere utsteder kompetansebeviset, skal dere føre halvårsvurdering med karakter. Dere fører halvårsvurdering som eleven får ved avslutning av årstrinnet. Dere skal føre FAM33 «Kar. gitt som halvårsvurd.».

I noen tilfeller vil det når dere utsteder kompetansebeviset, bli gitt halvårsvurdering før det er avklart om eleven skal gå videre i kryssløp/særløp eller gå ut i opplæring i bedrift. Dere må da sette standpunktkarakter i faget så snart det er avklart at eleven skal videre i kryssløp/særløp eller gå ut i opplæring i bedrift og faget av den grunn er avsluttet. Dere skal også for noen fag i stedet sette FAM12 «Karakter føres ikke».

Forskrift til opplæringsloven § 3-45 annet ledd.

5.8 Høyeste nivå for privatister

I fag der det i læreplanverket er fastsatt at privatister kan ta eksamen på høyeste nivå og få godskrevet faget på lavere nivå, skal eksamenskarakteren på høyeste nivå føres.

Godskriving av lavere nivå gjelder for både fellesfag og programfag, eller kombinasjonen av disse (se læreplan for fremmedspråk programfag).

Det er ikke valgfritt for privatister å la karakterene på lavere nivåer bli stående på vitnemålet (enten det er programfag eller fellesfag), hvis de avlegger eksamen på høyere nivå, og de vil ha den nye

eksamenskarakteren på vitnemålet.

I fag med to standpunktkarakterer der eleven forbedrer bare den ene karakteren som privatist, faller alle underliggende karakterer i hele faget bort. Det gjelder både når fagene på lavere nivå er tatt som elev og når de er tatt som privatist.

Utdanningsprogram for MDD

- Privatistene i teater og bevegelse 2 får godskrevet programfaget teater og bevegelse 1.
- Privatistene i teaterproduksjon 2 får godskrevet programfagene teaterproduksjon 1 og teaterensemble.
- Privatistene i ergonomi og bevegelse 2 får godskrevet programfaget ergonomi og bevegelse 1.
- Privatistene i grunntrening i dans 2 får godskrevet programfaget grunntrening i dans 1
- Privatistene i scenisk dans 3 får godskrevet programfagene danseteknikker, scenisk dans 1 og scenisk dans 2.
- Privatistene i scenisk dans fordypning 2 får godskrevet programfaget scenisk dans fordypning 1.

Studieforberedende utdanningsprogram

Privatister i fremmedspråk får godskrevet nivåene under.

I rubrikken for eksamenskarakter for fag på lavere nivå fører dere i slike tilfeller «Fritatt». I tillegg fører dere FAM17 «Bestått fag høyere nivå». I rubrikken eksamensform fører dere stiplet linje. Dette gjelder uavhengig av om de har hatt eksamen på nivået tidligere eller ikke.

I rubrikken år fører dere på alle nivåer, enten faget er tatt tidligere eller ikke, det året høyeste nivå ble avlagt.

Eksempel (personen var elev på fellesfag nivå I, tar privatisteksamen programfag nivå III i samme språk og godskrives programfag nivå II mens fellesfag nivå I "mister" standpunktkarakter og får fritatt i rubrikken for eksamenskarakter og får ført samme år som høyeste nivå ble avlagt):

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
		Fellesfag					
225	FSP5020	Fransk I	-----	Fritatt	-----	V15	Bestått fag høyere nivå
		Valgfrie programfag					
140	PSP5015	Fransk nivå II	-----	Fritatt	-----	V15	Bestått fag høyere nivå
--	PSP5016	Fransk nivå II, muntlig	-----	Fritatt	-----	V15	Bestått fag høyere nivå
140	PSP5017	Fransk nivå III	-----	4-fire	S	V15	
--	PSP5018	Fransk nivå III, muntlig	-----	5-fem	M	V15	

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-10 og 3-46 tredje og femte ledd.

6 Eksamen

6.1 Eksamensform

Dere fører eksamensformen på vitnemålet/kompetansebeviset i fag eleven/privatisten har avlagt eksamen. Dersom det ikke er ført eksamenskarakter fordi eksamen ble avlyst, annullert, eleven møtte ikke, ble tatt for fusk eller ble bortvist, skal dere likevel føre eksamensform. Se unntak fra dette som gjelder streiken i 2008, 2010 og 2012 i punkt 6.7.

I rubrikken år fører dere i alle disse tilfellene det året eksamenen skulle vært avlagt.

Dere kan føre følgende eksamensformer:

Dere kan føre følgende eksamensformer

Eksamensform	Føres på dokumentasjon som:
Skriftlig eksamen	S
Muntlig eksamen	M
Muntlig-praktisk eksamen	MP
Praktisk eksamen	P

Kodeverket for Læreplanverket for Kunnskapsløftet viser hvilken eksamensform som kan føres for de ulike fagkodene. Dere skal ikke føre andre former enn dette. Dersom en elev har særskilt tilrettelagt eksamen med en annen eksamensform, så skal dere på dokumentasjonen føre den eksamensformen som følger av læreplanen for faget. Dere skal heller ikke føre noen merknad på dokumentasjonen om at eksamensformen var en annen.

Dere skal føre stiplet linje i rubrikken for eksamensform når dere fører vurderingen av fag-/svenneprøve. Dere skal i stedet for eksamensform føre FAM27 «Fagprøve», FAM28 «Svenneprøve», FAM53 «Praksisbrevprøve» eller FAM31 «Kompetanseprøve» (FAM53 og FAM31 bare på kompetansebevis).

Forskrift til opplæringsloven § 3-30. Fag- og læreplaner på udir.no: <http://www.udir.no/Lareplaner/>

6.2 Annullering av eksamen eller karakter til eksamen

Annullering av eksamen av Utdanningsdirektoratet

Når eksamen i et fag er annullert av Utdanningsdirektoratet på grunn av formelle feil, eller av en annen årsak ikke er avvirket i samsvar med reglene (for eksempel streik, sykdom hos sensor), skal dere føre «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter, aktuell eksamensform og FAM04 «Eksamen annullert». Dette gjelder bare dersom Utdanningsdirektoratet har gitt dispensasjonsvedtak fra kravene til vitnemål og dispensasjonen er nødvendig for at eleven/privatisten skal få vitnemål. Dere skal i slike tilfeller føre vitnemålsmerknad om dispensasjonsvedtaket (VMM 17-19) og vedtaket skal legges ved vitnemålet.

Dersom eksamen er annullert av Utdanningsdirektoratet og vi ikke har gitt dispensasjon, skal dere føre stippet linje i rubrikken for eksamenskarakter og FAM04 «Eksamen annullert». Dere skal føre eksamensform. Eleven/privatisten vil i slike tilfeller ha rett til ny eksamen.

Eksempel – (Utdanningsdirektoratet har gitt dispensasjon):

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
393	Fellesfag NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	5 fem	Fritatt	S	V15	Eksamen annullert

Vitnemålsmerknad: VMM17-19 Dispensasjonsvedtak (se brev fra Utdanningsdirektoratet) og ev. VMM23: Se vedlegg

Vedlegg: Brev fra Utdanningsdirektoratet (Dispensasjonsvedtaket)

Forskrift til opplæringsloven § 3-37 første ledd.

Annullering av karakter til eksamen etter klage

Når fylkestinget eller den de gir myndighet har annullert karakter til muntlig eksamen etter klage, skal dere føre «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter, aktuell eksamensform og FAM04 «Eksamen annullert».

Dette gjelder også når instansen har annullert andre ikke-skriftlige eksamener som ikke har dokumentasjon som kan vurderes av en klagenemnd.

I slike tilfeller er det ikke nødvendig å søke Utdanningsdirektoratet om dispensasjon for kravene til vitnemål. «Fritatt» i dette tilfelle indikerer at eksamen i faget skal regnes som avholdt. Dette gjelder både for obligatoriske eksamener slik det står i læreplanen eller krav for å oppfylle antall eksamener etter gjeldende retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet. VMM17-19 er ikke aktuell i slike tilfeller.

Dersom karakteren til muntlig eksamen blir annullert etter klage har eleven og privatisten rett til ny

eksamen uten kostnad. Eleven og forbedringsprivatisten kan velge å gå opp til eksamen der han eller hun har standpunktkarakter 2 eller bedre. For (rene) privatister som ikke har en standpunktkarakter i faget fra før, må privatisten gå opp til nye eksamen for å få faget bestått. Dersom eleven eller forbedringsprivatisten velger å gå opp til ny eksamen, som eleven og forbedringsprivatisten har rett til etter § 5-10, fører dere eksamenskarakteren istedenfor «Fritatt» og dere fjerner fagmerkningen når dere skriver ut ny dokumentasjon. Fremgangsmåten her gjelder også for alle andre ikke-skriftlige eksamener, jf. forskriften § 5-11.

I rubrikker for fagkoder uten omfang, fører dere stiplet linje.

Eksempel: (Fylkestinget eller den de gir myndighet) har annullert karakter til muntlig eksamen

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
---	Fellesfag NOR1213	Norsk, muntlig	5 fem	Fritatt	M	V15	Eksamen annullert

NB! Ingen vitnemålsmerkning og ikke vedlegg

Forskrift til opplæringsloven §§ 5-10 og 5-11.

6.3 Elever som ikke møter til eksamen

For elever som ikke møter til eksamen, samme hva grunnen er, skal dere føre «Ikke møtt» (IM) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. Dere fører FAM29 «Eksamen ikke avlagt» for elever som ikke har dokumentert fravær. For elever som har dokumentert fravær, fører dere FAM39 «Dok. fravær jf. § 3-35». Dere fører på samme måte for elever som blir syke under eksamen og avbryter.

Eksempel: Elever som ikke har dokumentert fravær:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
---	Fellesfag NOR1213	Norsk, muntlig	5 fem	IM	M	V15	Eksamen ikke avlagt

Elever som har dokumentert fravær

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
---	Fellesfag NOR1213	Norsk, muntlig	5 fem	IM	M	V15	Dok. fravær jf. § 3-35

Forskrift til opplæringsloven § 3-35.

6.4 Læringer som ikke møter til fag- og svenneprøven, praksisbrevkandidater som ikke møter til praksisbrevprøven og lærekandidater som ikke møter til kompetanseprøven

For læringer/praksisbrevkandidater/lærekandidater som ikke møter til fag- og svenneprøven/praksisbrevprøven/kompetanseprøven, samme hva grunnen er, skal dere føre «Ikke møtt» (IM) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. Dere fører FAM49 «Fag-/ svenneprøven ikke avlagt» for læringer som ikke har dokumentert fravær. Dere fører FAM54 «Praksisbrevprøven ikke avlagt» for praksisbrevkandidater som ikke har dokumentert fravær. Dere fører FAM50 «Kompetanseprøven ikke avlagt» for lærekandidater som ikke har dokumentert fravær. For læringer/praksisbrevkandidater/ lærekandidater som har dokumentert fravær, fører dere FAM39 «Dok. fravær jf. § 3-35». Dere fører på samme måte for læringer/praksisbrevkandidater/lærekandidater som blir syke under fag- og svenneprøven/praksisbrevprøven/kompetanseprøven og avbryter.

6.5 Bortvisning fra eksamen

Dersom en elev/privatist blir bortvist fra eksamen på grunn av at eleven/privatisten forstyrrer eller hindrer gjennomføringen av eksamen, blir eksamen regnet som ikke gjennomført. Dere fører «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. I tillegg fører dere FAM29 «Eksamen ikke avlagt».

Eksempel

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
	Fellesfag						
140	ENG1002	Engelsk	4 fire	IV	S	V15	Eksamen ikke avlagt

Forskrift til opplæringsloven § 3-36.

6.6 Annullering på grunn av fusk

Dersom en elev/privatist blir tatt i fusk eller forsøk på fusk, skal eksamen annulleres. Dere fører «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. For elever skal dere slette standpunktkarakteren i faget og dere fører stiplet linje i rubrikken for standpunktkarakter. I tillegg fører dere FAM04 «Eksamen annullert». Selv om fagkode for eksamen og standpunkt er forskjellig, fører dere FAM04 «Eksamen annullert» for begge fagkodene. Privatister vil få annullert eksamen i begge fagkoder dersom det er et fag med to eksamener for privatister, men med bare en standpunktkarakter for elever (jf. punkt 6.8). Dere skal føre eksamensform for faget på vanlig måte. I rubrikken år fører dere

halvåret eksamenen ble annullert.

I rubrikken for fagkoder uten omfang, fører dere stiplet linje.

Eksempel: Elev som er trukket ut til og har fusket ved muntlig eksamen i engelsk Vg1 studiespesialisering:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
		Fellesfag					
140	ENG1002	Engelsk	-----	-----	----	V15	Eksamen annullert
--	ENG1102	Engelsk muntlig	-----	IV	M	V15	Eksamen annullert

Forskrift til opplæringsloven § 3-37 fjerde ledd.

6.7 Avlyst eksamen

Eksamen kan bare avlyses som følge av force majeure. Force majeure er en hendelse utenfor skolens, skoleeierens og elevens kontroll som ikke kan forutses, og som det ikke kan forventes at skolen, skoleeier eller eleven overvinner eller avverger virkningene av. Eksempler på force majeure er streik, naturkatastrofer eller sykdom hos sensor kort tid før eksamen.

Dersom en elev får avlyst eksamen, fører dere en stiplet linje i rubrikken for eksamenskarakter, aktuell eksamensform og FAM36 «Eksamen avlyst, jf. vedlegg». Årsaken til at eksamen ikke er avholdt, legger dere med i et vedlegg til vitnemålet/ kompetansebeviset. I enkelte tilfeller er det nødvendig med et dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet. Det vil være aktuelt når dette er en obligatorisk eksamen eller nødvendig for å oppfylle krav til antall eksamener. Dispensasjonsvedtaket fører dere med VMM17-19. (Dersom årsaken til avlysningen går tydelig fram av dispensasjonsvedtaket, trenger dere ikke legge ved et eget vedlegg som forklarer årsaken.)

I de tilfeller der en eksamen ikke er nødvendig for at eleven får vitnemål, skal dere ikke synliggjøre på vitnemålet/kompetansebeviset at eksamenen ble avlyst. Privatister vil ved en avlyst eksamen, ha rett til ny eksamen.

Eksempel: Elev som har fått avlyst skriftlig eksamen i engelsk og som har fått dispensasjon fra Utdanningsdirektoratet:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
	Fellesfag						
140	ENG1002	Engelsk	4 fire	-----	S	V15	Eksamen avlyst, jf. vedlegg

Vitnemålsmerknad: VMM17-19 Dispensasjonsvedtak gitt av Utdanningsdirektoratet.

Vedlegg 1: Årsak til at eksamen ikke er avholdt oppgis (kan utelates dersom årsaken til avlysningen går frem av vedlegg 2)

Vedlegg 2: Brev fra Utdanningsdirektoratet med dispensasjonsvedtaket

6.8 Generell dispensasjon ved streiken i 2008, 2010 og 2012

Ved streiken i 2008, 2010 og 2012 ble det gitt en generell dispensasjon. I slike tilfeller skal dere ikke føre dispensasjonsvedtak med VMM17-19. I de fagene der eksamen ble berørt av streiken, fører dere stiplet linje i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. Dere skal ikke føre FAM36. Dette gjelder også når det er en obligatorisk eksamen. Dere skal føre VMM11 «Eksamen avlyst, jf. vedlagte dokumentasjon». I vedlegget til vitnemålet eller kompetansebeviset må dere informere om årsaken til at eksamen ble avlyst og vise til § 23-2 for streiken i 2008, § 23-3 for streiken 2010 og § 23-4 for streiken i 2012. Vi viser til Utdanningsdirektoratets brev datert 21.06.2010 og 07.06.2012.

Eksempel: Elev som ikke har tatt obligatorisk eksamen i norsk skriftlig på grunn av streik i 2010

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
	Fellesfag						
393	NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	5 fem	-----	S	V10	

Vitnemålsmerknad: VMM11

Vedlegg: Informere om årsaken til at eksamen ble avlyst og vise til § 23-3 i forskrift til opplæringsloven for streiken i 2010 og § 23-2 for streiken i 2008 – i tillegg legges forskriftsbestemmelsen med, jf. brev fra Utdanningsdirektoratet 21.06.2010

Forskrift til opplæringsloven §§ 23-2, 23-3 og 23-4.

6.9 Fag med flere eksamensformer

I læreplanverket for Kunnskapsløftet er det for enkelte fag fastsatt at elever skal ha én standpunktkarakter mens faget for privatister har to eksamensformer (skriftlig og muntlig). Elever som ønsker å forbedre slike fag, må gå opp til begge eksamenene som privatist. Det er ikke et krav om at de må gå opp til begge eksamenene samtidig. Når eksamenene er avlagt (skriftlig og muntlig/muntlig-praktisk) som privatist, kan privatisten velge å forbedre den ene eksamenen uavhengig av den andre.

Når det står i læreplanverket at elever skal ha to standpunktkarakterer i et fag (f.eks. fransk muntlig og

skriftlig) - kan privatister forbedre karakteren i hver del uavhengig av hverandre. Privatist som bare tar én eksamen (f.eks. skriftlig), beholder standpunktkarakteren og eksamenskarakteren i den andre delen (f.eks. muntlig). Merk at for fremmedspråk regnes eleven som privatist i hele faget selv om bare en del av faget (skriftlig eller muntlig) er tatt som privatist. Dette innebærer at alle de underliggende karakterene (både muntlig og skriftlig) faller bort, jf. pkt. 5.8.

7 Fritak fra opplæring eller vurdering med karakter og godkjenning av fag fra Norge eller utlandet

7.1 Fritak fra opplæring i skriftlig sidemål

Noen elever har fått innvilget fritak fra opplæring i skriftlig sidemål. For elever som følger læreplan i norsk der de i utgangspunktet skal ha skriftlig sidemål, fører dere sidemål med fagkode og navn og fører «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter. I rubrikken år fører dere det året faget naturlig skulle vært avsluttet. I tillegg fører dere FAM01 «Fritatt fra opplæring». For elever som følger læreplan i norskfaget der det framgår at de ikke skal ha opplæring i sidemål, skal dere ikke føre sidemål på vitnemålet/kompetansebeviset (f. eks. norsk for elever med samisk som førstespråk eller andrespråk).

Eksempel: elev som er fritatt fra opplæring i norsk sidemål fordi eleven har vedtak om særskilt språkopplæring:

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
		Fellesfag					
393	NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	3 tre	3 tre	S	V15	
--	NOR1212	Norsk sidemål	Fritatt	-----	S	V15	Fritatt fra opplæring
--	NOR1213	Norsk muntlig	3 tre	-----	M	V15	

Forskrift til opplæringsloven § 1-11.

7.2 Fritak fra opplæring i kroppsøving for elever

Rektor kan etter søknad innvilge fritak fra opplæring i kroppsøvingfaget når legeerklæring dokumenterer at opplæringen er til skade for eleven, og tilpasset opplæring ikke er mulig. Dere fører FAM01 «Fritatt fra opplæring». Endringen gjelder fra 01.08.2012. I rubrikken for standpunktkarakterer fører dere «Fritatt».

7.3 Fritak fra vurdering med karakter i sidemål og kroppsøving for elever

Noen elever kan av bestemte grunner få vedtak om fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål. I slike tilfeller fører dere «Deltatt» i rubrikken for standpunktkarakterer for elever (for privatister se nedenfor). I tillegg fører dere FAM02 «Fritatt fra vurd. med kar.». I rubrikken år fører dere det året faget naturlig skulle vært avsluttet.

Rektor kan etter søknad innvilge fritak fra vurdering med karakter i faget kroppsøving når den tilrettelagte opplæringen eleven får ikke kan vurderes med karakter. Det gis fritak fra vurdering med karakter i hele faget. Det er ikke lenger slik at fritaket bare gjelder den praktiske delen av faget. Dere fører FAM02 «Fritatt fra vurd. med kar.». I rubrikken for standpunktkarakterer fører dere «Fritatt». Endringen gjelder fra 01.08.2012. Elever som er fritatt fra vurdering med karakter i kroppsøving skal likevel delta i opplæringen.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-22, 3-23 og 3-46 sjette ledd.

Eksempel: Elev som er fritatt fra vurdering med karakter (gjelder også voksne deltakere i videregående opplæring særskilt organisert for dem, jf. punkt 7.5)

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
		Fellesfag					
393	NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	5 fem	5 fem	S	V15	
--	NOR1212	Norsk sidemål, skriftlig	Deltatt	-----	----	V15	Fritatt fra vurd. med kar.
--	NOR1213	Norsk muntlig	5 fem	-----	----	V15	

7.4 Fritak for privatister og voksne

Fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål:

Voksne deltakere i videregående opplæring særskilt organisert for dem kan få fritak fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål på samme måten som elever. Dere fører på samme måte som i pkt. 7.4. For

privatiser som blir fritatt fra vurdering med karakter i skriftlig sidemål, fører dere «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter og FAM02 «Fritatt fra vurd. med kar.». I rubrikken år fører dere samme år som de andre norskkodene. Dere skal føre stiplet linje i rubrikken for eksamensform.

Fritak fra fellesfagene:

Privatister og voksne som følger videregående opplæring særskilt organisert for dem, er fritatt fra kravet om fellesfag for å få vitnemål som gir yrkeskompetanse. Betingelsen er blant annet at de har minst fem års allsidig yrkespraksis, ev. inkludert opplæring i faget. De yrkesfaglige utdanningsprogrammene det her dreier seg om, er de som fører til yrkeskompetanse i et skoleløp, uten opplæring i bedrift (eksempel helsesekretær, tannhelsesekretær). Når dere kan gi slikt fritak, fører dere «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter og FAM43 «Fritatt fra fag». Dere skal ikke fylle ut eksamensform (stiplet linje).

Kroppsøvningsfaget

Voksne som får opplæring etter opplæringsloven kapittel 4A skal ikke ha kroppsøving. På vitnemål for voksne fører dere VMM36 «Opplæring etter opplæringsloven § 4A-3».

Privatister skal opp til en lokalt gitt muntlig-praktisk eksamen i kroppsøving.

Eksempel på fritak for voksne deltakere i sidemål se eksempel punkt 7.4

Eksempel: Privatist som er fritatt fra vurdering i norsk sidemål :

Omfang	Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
		Fellesfag					
393	NOR1211	Norsk hovedmål, skriftlig	-----	4 fire	S	V15	
--	NOR1212	Norsk sidemål, skriftlig	-----	Fritatt	---	V15	Fritatt fra vurd. med kar.
--	NOR1213	Norsk muntlig	-----	4 fire	M	V15	

Opplæringsloven kapittel 4A og forskrift til opplæringsloven §§ 1–13, 3-22 og 4-15.

7.5 Godkjenning av tidligere bestått opplæring i Norge eller i utlandet

Elever og privatister i videregående opplæring, samt voksne i videregående opplæring som følger en opplæring særskilt organisert for dem, som har gjennomført og bestått et enkeltfag/helt opplæringsår i utlandet på nivå med norsk Vg1 og/eller Vg2, kan søke fylkeskommunen eller rektor ved skolen om å få

denne opplæringen godkjent som en del av norsk videregående opplæring. Godkjenningsordningen gjelder for alle utdanningsprogrammene (studieforberedende og yrkesfaglige). Fylkeskommunen eller rektor ved skolen skal vurdere søknaden og gi godkjenning når innholdet i enkeltfag/opplæringsåret i utlandet er likeverdig med eller mer omfattende enn opplæringen i læreplanverket. For alle fag må eleven, privatisten og voksne dokumentere bestått likeverdig eller mer omfattende opplæring i fagene. Dersom dette ikke er oppfylt, må disse fagene tas som elev/lærling eller privatist i Norge før dere kan skrive ut vitnemål/fag- og svennebrev.

Det samme gjelder når et (enkelt) fag er tatt i Norge og rektor etter søknad har godkjent faget som det samme faget, likeverdig med eller mer omfattende enn et fag etter læreplanverket (uavhengig av tid og sted). Elever, privatister og voksne som søker godkjenning av fag bestått i Kunnskapsløftet, beholder oppnådd standpunktkarakter og evt eksamenskarakter på sluttokumentasjonen.

For både enkeltfag og hele skoleår fører dere FAM52 «Godkjent etter søknad» og «Godkjent» i rubrikken for standpunktkarakter. I rubrikken år fører dere i alle disse tilfellene det året opplæringen ble fullført i utlandet. Vi viser til omtalen av overgangsordninger i pkt. 13 der det framgår i hvilke tilfeller dere skal føre faget med karakter istedenfor «Godkjent». Vi viser også til omtale av kryssløp og omvalg i punkt 9.3.

Forskrift til opplæringsloven §§ 1-16 jf. 1-13. Rundskriv Udir-6-2012 om godkjenning av tidligere bestått videregående opplæring i Norge og utlandet. Rundskriv Udir-1-2016.

7.6 Fag tatt fra videregående opplæring på ungdomstrinnet

Elever som har tatt fag fra videregående opplæring mens de var elever på ungdomstrinnet, vil dersom faget er bestått, få godkjent faget når de er tatt inn i videregående opplæring. Faget føres da med karakter på vitnemålet/kompetansebeviset med FAM34 «Fag tatt u.tr. § 1-15». I rubrikken år fører dere det året faget ble tatt. På kompetansebeviset må det også føres programområdekode GSGSK0VG--. Elevene beholder retten til førstegangsvitnemål, dersom vilkårene for øvrig er oppfylt, jf. pkt. 1.2

På kompetansebeviset, som den videregående skolen utsteder, skal det føres fravær på vanlig måte, jf. pkt. 8.1.

Kunnskapsdepartementet har bestemt at elever som følger og fullfører et forsert løp selv velger om de ønsker at faget de har fulgt skal godkjennes i tråd med forskrift til opplæringsloven § 1-16 første ledd.

Forskrift til opplæringsloven §§ 1-15 og 1-16. Rundskriv Udir-04-2013 om elever som tar fag fra videregående opplæring på ungdomstrinnet.

7.7 Opplæring i fremmedspråk på ungdomstrinnet og krav til fremmedspråk i

studieforberedende utdanningsprogram

Elever som har fullført opplæring i et fremmedspråk i grunnskolen og som begynner med et nytt fremmedspråk i videregående opplæring, skal følge læreplanen for fremmedspråk fellesfag, nivå I. Elever som har IV i et fremmedspråk fra grunnskolen, har også fullført opplæringen i fremmedspråk. I tillegg til karakter i fremmedspråk fellesfag, nivå I fører dere FAM46 «Fullført <fagkode> u.tr.». Privatister i fremmedspråk må ta nivå II med 225 timer. Det er ingen ordinær privatistordning i fremmedspråk I+II. Ordningen er kun for elever som har en standpunktkarakter i I+II og som ønsker å forbedre karakterene.

Krav til fremmedspråk i studieforberedende utdanningsprogram

	Fremmedspråk fra ungdomsskolen, fortsetter med samme språk	Fremmedspråk fra ungdomsskolen, starter med nytt språk	Uten fremmedspråk fra ungdomsskolen
Vg1	Fremmedspråk, nivå II	Fremmedspråk, nivå I	Fremmedspråk, nivå I+II
Vg2	Fremmedspråk, nivå II	Fremmedspråk, nivå I	Fremmedspråk, nivå I+II
Vg3			Fremmedspråk, nivå I+II

Forskrift til opplæringsloven § 1-10.

7.8 Elever som gjør omvalg

Elever som gjør omvalg etter opplæringsloven § 3-1 fjerde ledd, skal som hovedregel tas inn som fulltidselev til videregående opplæring. Dette gir en anvisning på prioritet ved inntaket. Det er åpnet for at elever som er tatt inn som fulltidselever, etter inntaket kan omgjøres til deltidselever. Dette vil være aktuelt for omvalgselever som har fått godkjent ett eller flere fag i tråd med forskriften § 1-16. Når en elev har fullført og bestått opplæringen i et fag, skal sluttvurderingen følge eleven helt frem til vitnemål, med mindre eleven tar faget på nytt som privatist, har fått karakteren 1 eller IV eller har tatt faget fra videregående mens han eller hun var elev på ungdomstrinnet.

Det er publisert en egen artikkel om omvalg. Her er lenke til artikkelen:

Opplæringsloven § 3-1 fjerde ledd. Forskrift til opplæringsloven § 6-5 siste ledd. Brev fra Kunnskapsdepartementet datert 20.06.2014.

7.9 Ikke fagkoder fra steinerskolene på et vitnemål i Kunnskapsløftet

Det kan ikke stå fagkoder fra steinerskolene på et ordinært vitnemål i Kunnskapsløftet. Når et fag tatt ved en steinerskole er godkjent, skal dere føre faget med ordinær fagkode i Kunnskapsløftet og med fagmerknad FAM48: "Fag RS <fagkode>". Som fagkode i merknaden oppgir dere da den ordinære RSfagkoden fra steinerskolene. Når et fag tatt ved en steinerskole vurderes som likeverdig med flere fag i LK06 føres fagene med ordinære fagkoder i Kunnskapsløftet. På ett av fagene i Kunnskapsløftet (faget på høyeste nivå) fører dere karakteren for faget i steinerskolen og FAM48: "Fag RS <fagkode>". For de øvrige fagene i Kunnskapsløftet fører dere "Fritatt" i rubrikken for standpunkt-karakter og FAM48: "Fag RS <fagkode>".

Enkelte fag skal føres som uspesifiserte programfag. Dette gjelder fag som ikke kan vurderes som likeverdige med fag i LK06, eksempelvis praktisk-kunstneriske fag. Dere fører da faget som et uspesifisert programfag med godkjente koder i Kunnskapsløftet fastsatt av Utdanningsdirektoratet (UPF9xxx). Dere fører karakter fra steinerskolene og FAM48 "Fag RS <fagkode>".

Forskrift til opplæringsloven § 1-16.

8 Fravær

8.1 Førings av fravær

I videregående opplæring skal dere føre alt fravær for elever på vitnemålet/ kompetansebeviset. Fraværet skal føres i dager og timer. Enkelttimene regnes ev. om til 60 minutters enheter. Enkelttimer skal ikke konverteres til dager. Når en elev ikke har fravær, skal det stå 0 (fravær skal føres med tall), ikke stiplet linje.

Dere fører fravær dersom minst ett av fagene er tatt som elev. Det gjelder også lærlinger, elever som ikke får læreplass (alternativt Vg3 i skole istedenfor i bedrift), praksisbrevkandidater og lære-kandidater som tar enkeltfag i skole. Rektor avgjør om fravær for deltids-elever, skal føres i dager og timer eller bare i timer.

Eleven kan kreve at dere fører årsaken til fraværet på et vedlegg til vitnemålet/kompetansebeviset. Det vil

da være eleven som har ansvaret for å dokumentere årsaken til fraværet og kreve at dere fører dette som vedlegg. Dere må da føre VMM16 «Årsak til fravær dokumentert i vedlegg».

For elever i grunnskolen, som tar fag fra videregående opplæring, skal den videregående skolen føre fravær på kompetansebeviset, jf. pkt. 7.6. Fravær føres etter reglene her.

En elev kan slutte i et fag før retten er oppbrukt. Da regnes de ikke som elever, og dere skal ikke føre fravær på vitnemålet/kompetansebeviset. Dersom en elev får IV i faget, har han eller hun brukt opp retten sin/fullført opplæringen. Dere skal da føre fravær på kompetansebeviset.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-47 og 6-4.

Fratrekk av fravær

For inntil sammenlagt 10 dager i et opplæringsår kan en elev kreve at fravær ikke blir ført på vitnemålet eller kompetansebeviset dersom det kan dokumenteres at fraværet skyldes helse- og velferdsgrunner, arbeid som tillitsvalgt, politisk arbeid, hjelpearbeid, lovpålagt oppmøte eller representasjon i arrangement på nasjonalt og internasjonalt nivå.

Fravær av helsemessige grunner

For at fravær som skyldes helsegrunner ikke skal føres på vitnemålet eller kompetansebeviset må eleven legge fram en legeerklæring. Når det gjelder fravær som skyldes helsemessige grunner, vil det kun være fravær med varighet utover tre dager som kan unntas fra føring på vitnemålet. Det innebærer at det bare er fravær fra og med den fjerde dagen som kan unntas i disse tilfellene. Elever som har en legeerklæring som viser at de har dokumentert risiko for fravær pga. kronisk sykdom eller funksjonshemming, kan få strøket fravær fra første fraværsdag.

8.2 Føring av fravær mot 10 prosent regelen

Fraværsgrensen er i utgangpunktet på 10 prosent udokumentert fravær i hvert fag.

Ved overtrådt fraværsgrense skal dere føre FAM51«Overskredet fraværsgrense» og «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for standpunktarakter. FAM51 er en fagmerknad som kun skal føres på kompetansebeviset. I alle tilfeller der en elev har gått over fraværsgrensen, skal dere føre FAM51. Det er kun der eleven ikke har gått over fraværsgrensen og læreren ikke har tilstrekkelig grunnlag til å sette karakter, for eksempel på grunn av mye dokumentert fravær, at det skal føres FAM21 «Ikke vurderingsgrunnlag».

Ved skolebytte, skal eleven starte på null hva gjelder fravær i enkeltfag (10 % regelen), men elevens totalfravær (dager og timer) videreføres og skal føres på vitnemålet eller kompetansebeviset. Tilsvarende

vil en elev som bytter fra et fag til et annet underveis i skoleåret, starte på null hva gjelder fraværsberegning i det nye faget (10 % regelen). Fraværet fra det første faget videreføres, og blir en del av elevens totalfravær som skal føres på vitnemålet eller kompetansebeviset.

For elever som ikke får læreplass og som tar alternativt Vg3 i skole istedenfor i bedrift, gjelder ikke 10 % regelen om fravær.

Lenke til rundskriv Udir-3-2016 om reglene for fravær i videregående opplæring;

<https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Vitnemal/fravarsgrense---udir-3-2016/>

Overgangsordninger

For fravær før 01.08.2009 er det forskriften som gjaldt da som angir godkjente fraværsgrunner og vilkår.

Antall dager som ikke kan føres på vitnemålet/kompetansebeviset:

- inntil 14 skoledager per opplæringsår for fravær før 31.07.2010
- inntil 10 skoledager per opplæringsår for fravær fra og med 01.08.2010

I Utdanningsdirektoratets brev av 10.11.2009 er det gjort noen presiseringer om hvordan dere skal føre fravær på vitnemål og kompetansebevis ved sykdom. Disse presiseringene gjelder bare for fravær fra 01.08.2009 til 31.07.2010.

Forskrift til opplæringsloven § 3-47.

9 Yrkesfaglige utdanningsprogram

9.1 Fullført og bestått læretid og vitnemål

Fullført og bestått fagopplæring gir rett til fag- og svennebrev og vitnemål. Det forutsetter både at læretid er fullført og at fag-/svenneprøve er bestått. Dato for når dette er oppfylt, angir dere som egen vitnemålsmerknad, VMM31 «Bestått fagopplæring <dd.mm.åååå>».

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-42 og 3-68.

9.2 Unntak fra kravet om bestått i alle fag for å få vitnemål

Elever og lærlinger i yrkesfaglige utdanningsprogram som har fullført, men ikke bestått inntil to av fellesfagene, kan likevel på visse vilkår få vitnemål som gir yrkeskompetanse. Når rektor har vurdert og godkjent at vilkårene er til stede, fører dere for aktuelle fag FAM37 «Unntak § 3-44 forskr. oppl.». Dere kan bare føre fagmerkningen i merknadsrubrikken i inntil to fellesfag som har karakteren 1 (en). Eksempelvis vil norsk hovedmål skriftlig og norsk hovedmål muntlig (norskfaget) være ett fag. Dette unntaket gjelder ikke for fag med «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i karakterrubrikken. Se punkt 1.4 som gjelder unntak fra kravet til bestått i alle fag for å få fag- og svennebrev.

Forskrift til opplæringsloven § 3-44.

9.3 Kryssløp og omvalg - halvårsvurdering og sluttvurdering

Vg1 blir «høyeste nivå» for opplæringen i fremmedspråk fellesfag for elever som iht. tilbudsstrukturen går kryssløp fra Vg1 studieforbereende utdanningsprogram til Vg2 yrkesfaglige programområder. Dette fører dere på dokumentasjonen med språkets fagkode, omfang for Vg1, stiplet linje i rubrikken for standpunkt- og eksamenskarakter og FAM12 «Karakter føres ikke». Det samme gjelder for «Treningslære 1» på Vg1 ved kryssløp fra idrettsfag Vg1 til IKT-servicefag. Eleven må ha hatt en halvårsvurdering med karakter for at dere kan føre på denne måten. Det er ikke et krav om at dette må være en bestått karakter, men elever med «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) kan ikke få ført faget med FAM12. I rubrikken år skal det stå det året opplæringen i faget ble avsluttet.

For elever som har gått Vg1 musikk, dans og drama eller Vg1 idrett, og som går kryssløp, skal dere føre 56-timersfaget som erstatter kroppsøving på dokumentasjonen. Disse elevene skal da bare ha 56 timer kroppsøving (noe som krever lokal endring av timetall).

Elever fra studieforbereende utdanningsprogram har avsluttet norsk, samisk og engelsk på Vg1 når de tar kryssløp til Vg2 yrkesfag. Dere skal ved slike kryssløp føre fagene med fagkoder og standpunktkarakter fra Vg1 studieforbereende utdanningsprogram. Det samme vil gjelde elever som tar omvalg fra studieforbereende til et yrkesfaglig løp og som får fritak fra fellesfagene som er avsluttet i studieforbereende løp.

9.4 Yrkesfaglig fordypning

Yrkesfaglig fordypning (YFF) fører dere på samme måte som andre fag: omfang, gitte fagkoder og standpunktkarakter. Dere fører i tillegg på kompetansebevis FAM03 «Jf. vedlegg». Vedlegget skal inneholde den lokale læreplanen i yrkesfaglig fordypning. I tillegg skal dere legge ved en dokumentasjon av arbeid eleven har utført underveis i opplæringen. Denne dokumentasjonen av arbeid må ikke skrives ut på blankett for kompetansebevis, men må merkes på samme måten som for dokumentasjon fra andre

instanser, se omtale av vedlegg til kompetansebevis og vitnemål. Når en lærekontrakt blir inngått, skal vedleggene kunne vises frem. Dere skal ikke føre slik fagmerkning og ha slike vedlegg når dere fører vitnemål.

Når yrkesfaglig fordypning er brukt til å ta relevante fellesfag fra Vg3 påbygging til generell studiekompetanse, fellesfag i fremmedspråk eller programfag fra studieforbereende utdanningsprogram, fører dere disse fagene med ordinære fagkoder og fagtyper for det enkelte faget. Det samme gjelder dersom det er tatt hele programfag (enkeltfag) fra Vg3 i skole fra yrkesfaglige utdanningsprogram. Fellesfag og programfag fra studieforbereende utdanningsprogram skal ha standpunktvurdering på det nivå læreplanen i faget angir.

Dere skal føre «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter og FAM03 «Jf. vedlegg» for privatister som oppfyller kravene til yrkesfaglig fordypning ved å dokumentere praksis i et relevant yrkesfag. I rubrikken for eksamensform fører dere stiplet linje. I rubrikken år fører dere det året praksisen ble godkjent av fylkeskommunen. Vedlegget skal gi opplysninger om hvilket yrkesfag det gjelder og hvilket omfang praksisen har hatt. Dere skal benytte samme fagkoder for privatister som for elever i yrkesfaglig fordypning.

En elev som har tatt to forskjellige programområder på samme nivå, f.eks. to Vg1 på grunn av omvalg (jf. artikkel om omvalg*), vil ha dobbelt opp med faget yrkesfaglig fordypning, knyttet til hvert sitt programområde. På vitnemålet fører dere yrkesfaglig fordypning på ordinær måte for det programområdet som inngår i et treårig (ev. fireårig) opplæringsløp. For yrkesfaglig fordypning som tilhører det andre programområdet fører dere FAM42 «Gjelder <Programområdekode>» og fagkode YFF4190 dersom dette gjelder Vg1, eller fagkode YFF4290 dersom det gjelder Vg2. Dere kan ikke benytte FAM03 «Jf. vedlegg». Dere setter riktig omfang lokalt. På vitnemål skal dere føre VMM32, jf. omtale under om fag utover minstekravet punkt 4.2. Dersom eleven ved omvalg søker om å få faget yrkesfaglig fordypning godkjent som «likeverdig med», trenger ikke eleven å ta faget på samme trinn om igjen. Unntak er omvalg på Vg2 til bygg- og anleggsteknikk og design og håndverk. Her er det presisert i forskrift om yrkesfaglig fordypning at for disse utdanningsprogrammene skal yrkesfaglig fordypning på Vg2 bare brukes til opplæring i kompetansemål fra læreplanene fra eget utdanningsprogram. Her er det ikke en automatikk i at faget regnes som «likeverdig med» i og med at det er et spesifikt krav om innholdet i faget. Se punkt 7.5 om godkjenning av fag.

Yrkesfaglig fordypning ført med YFF4190 eller YFF4290 vil ikke bli regnet med i kravet til omfang i yrkesfaglig fordypning for de programområdene som inngår i kravene til et treårig (ev. fireårig) opplæringsløp.

Forskrift om yrkesfaglig fordypning (er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet).

Forskrift til opplæringsloven § 1-16.

* Her er lenke til artikkelen:

9.5 Opplæring i programfag i bedrift som ordinært gis i skole

Der lærekontrakten fastsetter at det er bedriften som gir opplæring i programfagene som for Vg1, Vg2 og eventuelt Vg3 ordinært gis i skole, skal dere ikke føre standpunktkarakter i programfagene. Lærlingen skal i stedet opp til en sentralt gitt skriftlig prøve (eksamen) som sensureres lokalt. Bestått eksamen fører dere på vitnemålet/kompetansebeviset med fastsatt fagkode. Når eksamen er bestått, fører dere programfagene for Vg1, Vg2 og ev. Vg3 i skole med omfang, fagkode og med «Fritatt» i karakterrubrikken for standpunktkarakter (ordinær tverrfaglig praktisk eksamen på Vg2 fører dere ikke). For hvert av disse programfagene fører dere FAM38 «Jf. § 3-54 forskr. oppl.»

Lærlingene er fritatt fra fagene kroppsøving og yrkesfaglig fordypning når opplæringen i programfagene skjer i bedrift. Det samme gjelder lærlinger som følger fastsatte særløp i tilbudsstrukturen (1+3). Disse lærlingene får ikke vurdering i felles programfag på Vg1 og/eller Vg2 og må ta en egen teoriprøve.

For kroppsøving fører dere «Fritatt» i karakterrubrikken for standpunktkarakter og FAM01 «Fritatt fra opplæring». Fritak i yrkesfaglig fordypning fører dere på samme måte som programfagene. I rubrikken år fører dere i alle disse tilfellene det året som den sentralt gitte eksamenen ble avlagt.

Lærlinger som ikke består skriftlig eksamen, har rett til å få utstedt kompetansebevis når de har fullført opplæring i bedrift. Dere kan i slike tilfeller føre fritak fra kroppsøving og yrkesfaglig fordypning som beskrevet ovenfor. I rubrikken år fører dere det året eksamenen ble avlagt i disse fagene. Dere kan bare føre fritak fra programfag når skriftlig eksamen er bestått. Dersom eksamen ikke er bestått, skal dere i stedet føre på kompetansebeviset VMM14 «Opplæring i programfag inngår i lærekontrakten/opplæringskontrakten». Etter reglene vil lærlingen i slike tilfeller heller ikke ha avlagt fag- eller svenneprøven. Dere skal da også føre VMM29 i samsvar med retningslinjene for føring av «dokumentasjon av læretid som ikke er fullført» punkt 9.9.

Forskrift til opplæringsloven §§ 6A-7 og 3-54. Rundskriv Udir-1-2016.

9.6 Tekniske allmennfag (TAF) og Yrkes- og studiekompetanse (YSK)

Enkelte fylkeskommuner tilbyr et opplæringsløp i TAF/YSK som gir både yrkeskompetanse og generell studiekompetanse. TAF/YSK-løpet er definert som et fireårig opplæringsløp som kombinerer fagopplæring med generell studiekompetanse. Også i lærefag der læreplanen i henhold til tilbudsstrukturen forutsetter lengre opplæringstid enn to år, for eksempel automatiseringsfaget, skal opplæringsløpet defineres som et TAF/YSK-løp. Det er kun de yrkesfaglige løpene med opplæringstid i bedrift som er inkludert i TAF/YSK. Hvilke fag som har læretid i bedrift, er beskrevet i læreplanen for det enkelte fag. Vitnemålet for TAF/YSK skal angi begge kompetansene.

Fellesfag og programfag som er tatt ut over nasjonalt fastsatt fag- og timefordeling for et yrkesfaglig løp, fører dere som angitt under fag ut over minstekravet i punkt 4.2. I tillegg fører dere vitnemålsmerknad VMM28 «Den fireårige opplæringen er gjennomført i nært samarbeid mellom skole og bedrift etter modell for «TAF/YSK», jf. vedlegg.»

Dere må i tillegg søke om dispensasjon (se punkt 12.1 om dispensasjoner) dersom eleven mangler kroppsøving (KRO1005) og føre dette med VMM 17-19. Utdanningsdirektoratet forlenger dispensasjonsordningen i TAF/YSK for kroppsøvingfaget. Det er ikke planlagt nye retningslinjer for TAF/YSK på nåværende tidspunkt, men vi viser til Samfunnskontrakten for flere læreplasser hvor det fremgår at man vil «Sikre videreføring av TAF/YSK-ordningen gjennom en formalisering av denne».

Forskrift til opplæringsloven § 6A-7 bokstav d.

9.7 Flyfagene

Når elevene tar flytekniske fag på Vg3, skal dere føre FLY3XXX.

Når elevene tar avionikerfaget på Vg3, skal dere føre AVI3XXX.

Selv om noen av våre fagkoder viser til den samme kompetansen i det internasjonale systemet, skal dere likevel føre kode knyttet til programområde. Eksempelvis viser kodene AVI3011 og FLY3013 samme kompetanse som Part66-10E og kodene AVI3010 og FLY3012 viser til samme kompetanse som Part66-10.

9.8 Praksiskandidater

Praksiskandidater trenger ikke å ha bestått fellesfagene for å få fag- eller svennebrev. Dette gjelder særlig for denne ordningen, og som en konsekvens av det vil praksiskandidatene få utstedt fag- og svennebrev

sammen med kompetansebevis. Med unntak av praksiskandidatordningen, vil det ikke være mulig å få utstedt fag- og svennebrev uten at kravene til fag- og svennebrev er oppfylt. Praksiskandidater som har bestått fag- eller svenneprøven og obligatorisk eksamen, får i tillegg til fag- eller svennebrev et kompetansebevis som dokumenterer dette. Dere fører det programområdet for opplæring i bedrift som fag-/svenneprøven og eksamenene gjelder. Noen praksiskandidater må også ta en eksamen som dekker programfagene på Vg1, Vg2 og eventuelt Vg3 i skole (gjelder særskilte lærefag). I slike tilfeller fører dere også de programområdene en slik eksamen dekker.

Praksiskandidater kan få vitnemål med yrkeskompetanse dersom de i tillegg har bestått fellesfagene i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Når vilkårene for å få vitnemål er oppfylt, fører dere programfagene for Vg1, Vg2 og ev Vg3 i skole med omfang, fagkode og med «Fritatt» i karakterrubrikken for standpunkt karakter. For hvert av disse programfagene fører dere FAM40 «Jf. oppl. § 3-5 forskr. § 3-55». I rubrikken år fører dere det året den obligatoriske eksamenen er bestått. Dere fører ikke ordinær tverrfaglig praktisk eksamen på Vg2, praksiskandidaten skal i stedet opp til en skriftlig sentralt gitt eksamen. Praksiskandidater har relevant praksis i lærefaget og vil derfor oppfylle kriteriene for å få fritak fra yrkesfaglig fordypning som privatist. Se omtale under yrkesfaglig fordypning punkt 9.4 om hvordan dere skal føre dette.

Opplæringsloven § 3-5. Forskrift til opplæringsloven §§ 3-42, 3-55 og 3-67 femte ledd.

9.9 Praksisbrevprøve for praksisbrevkandidater

De som avslutter opplæringen som praksisbrevkandidat, får ikke vitnemål, men kompetansebevis. På kompetansebeviset fører dere praksisbrevprøve for praksisbrevkandidater med samme fagkode som for fag-/svenneprøve i det lærefaget opplæringskontrakten dekker. Dere fører karakterer som for fag-/svenneprøve og FAM53 «Praksisbrevprøve». Dere fører VMM23 «Se vedlegg». Vedlegget vil være den lokale praksisbrevlæreplanen i faget som praksisbrevkandidaten har hatt opplæring i. Dere kan ikke føre FAM53 på vitnemål.

Forskrift til opplæringsloven § 3-49.

9.10 Kompetanseprøve for lærekandidater

De som avslutter opplæringen som lærekandidat, får ikke vitnemål, men kompetansebevis. På kompetansebeviset fører dere kompetanseprøve for lærekandidater med samme fagkode som for fag-/svenneprøve i det lærefaget opplæringskontrakten dekker. Dere fører karakterer som for fag-/svenneprøve og FAM31 «Kompetanseprøve». Dere fører VMM23 «Se vedlegg» og i vedlegget fører dere

opplæringsmålene som er fastsatt for lærekandidaten. Dere kan ikke føre FAM31 «Kompetanseprøve» på vitnemål.

Lærekandidater med spesialundervisning

Lærekandidaten har rett til opplæring i samsvar med opplæringskontrakten. Lærekandidater som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet har rett til spesialundervisning etter kapittel 5 i loven. Det «ordinære opplæringstilbudet» vil for lærekandidater være den reduserte læreplanen med et utvalg av målene. Dersom en lærekandidat har mottatt spesialundervisning fører dere VMM26 «Eleven har enkeltvedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1, og avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet i ett eller flere fag» på kompetansebeviset. Merk at det er ikke noe automatikk i at en lærekandidat også har spesialundervisning.

Opplæringsloven § 4-2 og kapittel 5. Forskrift til opplæringsloven § 3-49.

9.11 Dokumentasjon av læretid som ikke er fullført

Dersom lærekontrakten og opplæringskontrakten blir hevet fører dere på kompetansebeviset VMM29 «Lærlingen/praksisbrevkandidaten/lærekandidaten har i <åååå> gjennomført <antall> måneder av en fastsatt kontraktstid på <antall> måneder i <navn faget>». Vitnemålsmerknaden viser hvor mye av læretiden som er fullført. På kompetansebeviset fører dere programområdekode på ordinær måte for det programområdet lærekontrakten/opplæringskontrakten gjelder.

Dere fører på samme måte når læretiden er utløpt uten at lærlingen går opp til fag-/svenneprøve. Gjennomført antall måneder og antall måneder fastsatt kontraktstid blir i slike tilfeller lik.

Når en lærekontrakt eller opplæringskontrakten blir hevet, skal lærebedriften skrive ut en attest for den delen av kontraktstiden som er gjennomført.

Opplæringsloven § 4-6.

10 Minoritetsspråklige

10.1 Tilrettelagt treårig løp for elever fra språklige minoriteter

Elever fra språklige minoriteter kan etter fastsatte vilkår bli tatt inn til et tilrettelagt treårig løp i studieforbereende utdanningsprogram. Disse elevene kan få inntil 280 årstimer til styrket opplæring i norsk og engelsk. Slik opplæring fører dere under fellesfag som NOR3001 Norsk Vg1, NOR3002 Norsk Vg2, NOR3003 Norsk Vg3, ENG3001 Engelsk Vg1, ENG3002 Engelsk Vg2 og ENG3003 Engelsk Vg3. Dere

fører «Deltatt» i karakterrubrikken for standpunktkarakter, og FAM19 «Utv. omf. i norsk» eller FAM26 «Utv. omf. i eng». Dere fastsetter omfanget lokalt og fører dette for hvert årstrinn som årstimer i 60-minutters enheter. Disse timene kommer i stedet for inntil 280 årstimer som eleven i den ordinære fag- og timefordelingen skal bruke til valg av programfag fra studieforberedende utdanningsprogram.

Rundskriv Udir-1-2016 pkt. 3.3.

10.2 Elever med rett til særskilt språkopplæring

Elever som har rett til særskilt språkopplæring, kan få opplæring

- etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter og/eller
- opplæring etter læreplan i norsk for språklige minoriteter med kort botid eller
- særskilt opplæring etter ordinær læreplan i norsk.

Når eleven har fått tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen, skal eleven ha opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk. Skolen kan bare gi vurdering med karakter i norskfaget etter den ordinære læreplanen i norsk eller læreplanen i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge. Elever som får opplæring etter læreplan i norsk for språklige minoriteter med kort botid, kan få sluttvurdering etter denne læreplanen på Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram og Vg3 studieforberedende utdanningsprogram, samt Vg3 og Vg4 påbygging til generell studiekompetanse. Dette fremgår av læreplanens vurderingskapittel.

Elever som har rett til særskilt språkopplæring har også etter behov, rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring (opplæring i fag på to språk). Morsmålsopplæringen skal følge læreplan i morsmål for språklige minoriteter. Når elevene er i stand til å følge den ordinære opplæringen på norsk, har de ikke lenger rett på opplæring i morsmål.

Dersom eleven ikke har gått over til ordinær læreplan i norsk ved avsluttet opplæring, skal dere likevel føre koden for det ordinære norskfaget. Eleven kan da ikke få vitnemål, men får kompetansebevis. I rubrikken for standpunktkarakterer fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) og FAM41 «Språkoppl. <fagkode grunnleggende norsk og/eller fagkode morsmål >». I fagmerkningen angir dere via koden etter hvilken læreplan den særskilte språkopplæringen er gitt og på hvilket språknivå i læreplanen eleven avsluttet opplæringen. I rubrikken år fører dere det året opplæringen var avsluttet. For fritak fra skriftlig sidemål se punkt 7.2 og 7.4.

Innføringstilbud

Elever som har et enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 3-12, og der det er fastsatt at han eller hun skal få hele eller deler av opplæringen i et innføringstilbud, kan fritas fra vurdering

med karakter i hele perioden som han eller hun er i innføringstilbudet. Eleven kan bare fritas fra halvårsvurdering med karakter, ikke fra standpunkt vurdering.

Opplæringsloven § 3-12. Forskrift til opplæringsloven §§ 1-17 og 3-21.

10.3 Skriftlig eksamen i norsk som andrespråk for minoritetsspråklige

Minoritetsspråklige elever kunne i 2010 gå opp til skriftlig eksamen i norsk som andrespråk, jf. kunngjøring på udir.no 22.01.2010.

I 2011 ble ordningen videreført etter nærmere bestemte vilkår og vil gjelde fram til ny ordning er fastsatt. Det er informert om ordningen i et eget brev fra Utdanningsdirektoratet datert 08.12.2010.

<http://www.udir.no/Vurdering/Eksamen-videregaende/Endringer-og-overgangsordninger/Overgangsordninger/Overgangsordningen-i-norsk-som-andresprak/>

Eksamenen fører dere på egen linje på vitnemålet. Dere benytter fagkode NOR1049 både for elever og privatister når eksamen er på Vg3 (står sammen med standpunkt vurdering i NOR1211/NOR1231 for elever – står alene for privatister). Fagkode NOR1045 benytter dere for eksamen i yrkesfaglige utdanningsprogram (står sammen med standpunkt vurdering i fagkode NOR1206 for elever – står alene for privatister).

Dere fører VMM25 «Skriftlig eksamen i norsk hovedmål erstattes av eksamen i norsk som andrespråk NOR1049 (el NOR1045) iht. skriv fra Utdanningsdirektoratet».

For elever skal dere føre omfang i norskfaget sammen med koden for skriftlig standpunkt karakter. Elever skal derfor ikke ha omfang ført sammen med eksamenskoden NOR1049 og NOR1045. Men for privatister som er omfattet av ordningen, skal dere føre omfang i norskfaget sammen med NOR1049 eller NOR1045.

Denne ordningen gjelder bare for skriftlig eksamen i norsk som andrespråk. Alle som blir trukket ut /melder seg opp i eksamen i norsk muntlig, må opp til eksamen etter ordinær læreplan i norsk og dere benytter ordinære koder for norsk muntlig.

11 Individuell opplæringsplan

11.1 Generelle retningslinjer

Elever med enkeltvedtak om spesialundervisning skal ha individuell opplæringsplan. Det skal for alle grupper elever med individuell opplæringsplan gå frem av vitnemålet eller kompetansebeviset hvilket

utdanningsprogram/programområde eleven er tatt inn til, hvilke fag eleven får opplæring i og hvor mange år eleven har fått opplæring. Fag som eleven har fått opplæring i, skal dere føre med fagkode og sluttvurdering.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-3 og 3-42.

11.2 Ikke fritak fra vurdering

Dere kan *ikke* gi elever med individuell opplæringsplan i et fag fritak fra vurdering med karakter. Grunnlaget for å sette karakter er vurdering i forhold til de samlede kompetansemålene fastsatt i læreplanen i Kunnskapsløftet for det enkelte fag. Når eleven får karakter i faget, skal dere ikke føre på vitnemålet eller kompetansebeviset at eleven har hatt individuell opplæringsplan.

Opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5 og forskrift til opplæringsloven §§ 3-3, 3-17 og 3-20.

11.3 Ikke vurderingsgrunnlag (IV) - kompetansebevis

Dersom opplæringen avviker fra læreplanen i ett fag slik at læreren ikke har grunnlag for å gi vurdering med karakter, skal dere føre «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for standpunkt-karakter. I tillegg fører dere FAM05 «Individuell opplæringsplan». I rubrikken år fører dere det året opplæringen var avsluttet. Eleven vil i slike tilfeller ikke oppfylle vilkårene for å få utstedt vitnemål, men vil få et kompetansebevis.

Orden og adferd fører dere med ordinær karaktervurdering. Fravær fører dere på vanlig måte for 1., 2. og 3. år. Dersom eleven har hatt utvidet opplæringstid, skal dere også føre fravær separat for 4. år og eventuelt 5. år.

Når eleven bare har fått opplæring etter en individuell opplæringsplan i alle eller de fleste fag, og opplæringen i fagene har store avvik fra ordinære læreplaner, kan dere føre opplæringen med egne fagkoder samlet for hvert år i opplæringen. Fagnavnet angir at opplæringen har vært gitt etter en individuell opplæringsplan og angir hvilket år opplæringen er gitt. Omfanget setter dere lokalt. Fagkodene som dere skal benytte, er følgende:

- IOP1000 Indiv. opplæringsplan 1. år
- IOP2000 Indiv. opplæringsplan 2. år
- IOP3000 Indiv. opplæringsplan 3. år
- IOP4000 Indiv. opplæringsplan 4. år
- IOP5000 Indiv. opplæringsplan 5. år

Dere skal alltid føre «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i standpunktkarakterrubrikken når dere benytter disse fagkodene, men dere skal ikke føre noe i merknadsrubrikken (ikke FAM05). I rubrikken år fører dere året opplæringen ble avsluttet for koden. Dersom den individuelle opplæringsplanen for alle årene i opplæringen ikke bygger på mål fra Vg2 eller Vg3, fører dere bare utdanningsprogrammet/programområdet eleven er tatt inn til på Vg1.

På kompetansebeviset skal dere føre tre vitnemålsmerknader:

VMM27: «Der elevens individuelle opplæringsplan ikke gir grunnlag for standpunktkarakter etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet, er dette markert med (IV) «Ikke vurderingsgrunnlag» i standpunktkarakterrubrikken.»

VMM26: «Eleven har enkeltvedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1, og avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet i ett eller flere fag.»

VMM23: «Jf. vedlegg.».

På vedlegget til kompetansebeviset skal dere føre hvilken opplæring eleven har fått, og hvilke av de individuelle målene i opplæringsplanen som er nådd.

Opplæringsloven § 5-1 og forskrift til opplæringsloven § 3-46.

12 Dispensasjoner og forsøk innvilget av Utdanningsdirektoratet

12.1 Dispensasjoner

Utdanningsdirektoratet kan gi dispensasjon fra reglene i kapittel 3, 4, 6 og 24 i forskrift til opplæringsloven. Når slik dispensasjon fra Utdanningsdirektoratet har betydning for føringen av vitnemål/kompetansebevis, skal dere føre VMM17–19 <dispensasjonsvedtak fra Utdanningsdirektoratet-tekst>. Det vil gå frem av dispensasjonsvedtaket hvilken tekst som skal føres på vitnemålet. Teksten skal inneholde dato og saksnr. (Dersom dette ikke står i teksten fra direktoratet, må dere føre på vitnemålsmerkningen saksnummer og dato i samsvar med saknr. og dato på Utdanningsdirektoratets brev). I tillegg skal dere føre FAM35 «Jf. dispensasjon» når dispensasjonen kan knyttes til ett eller flere fag og det ikke fremgår av dette skrivet at dere skal bruke en annen fagmerkning. Vedtak om dispensasjon fra Utdanningsdirektoratet skal ligge ved vitnemålet. Dersom det ikke går frem av teksten som dere får i dispensasjonsvedtaket (VMM17-19) at vitnemålet skal ha slikt vedlegg, må dere i tillegg føre VMM23 «Jf. vedlegg». Se også pkt. 3.3.

Forskrift til opplæringsloven § 23-1.

12.2 Forsøk

Dersom elever og lærlinger deltar i forsøk som Utdanningsdirektoratet har innvilget, vil det fremgå av innvilgelsen hvilke avvik skolen kan gjøre fra reglene i lov og forskrift. Når skolen gjør slike avvik, kan dette få betydning for føring av vitnemålet/kompetansebeviset. Dere fører da FAM32 «Forsøk, jf. oppl. § 1-4» for det/de fagene hvor dere må avvike fra vanlige retningslinjer for føring. Dere skal også føre VMM23 «Jf. vedlegg» og legge ved en kopi av Utdanningsdirektoratets brev der forsøket ble innvilget (brevet fra direktoratet er altså vedlegget).

Opplæringsloven § 1-4. Rundskriv Udir-3-2013 om forsøk etter opplæringsloven § 1-4.

13 Overgangsordninger

13.1 Grunnlaget for å kunne godkjenne opplæring fra andre ordninger i Kunnskapsløftet

Det er i forskrift til opplæringsloven gitt særskilt fullmakt til Utdanningsdirektoratet å utarbeide overgangsordninger fra Reform 94 til Kunnskapsløftet.

Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet har utarbeidet lister som viser hvilke felles allmenne fag fra Reform 94 som er likeverdig med fellesfag i Kunnskapsløftet. Det samme er gjort for studieretningsfag fra Reform 94 i forhold til programfag i de studieforbereende utdanningsprogrammene. Det er også utarbeidet en liste over hvilke grunnkurs i Reform 94 som gir grunnlag for Vg2 programområder i Kunnskapsløftet. Vi har delegert til skoleeier å fastsette hvilke VKI fra Reform 94 som gir inntak til Vg3 i Kunnskapsløftet. For fag som ikke står på listene utarbeidet av Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet, er det skoleeier ev. rektor som fastsetter hvilke fag fra Reform 94 som er likeverdig fag i Kunnskapsløftet. Nedenfor går vi gjennom hvordan dere skal føre opplæring fra Reform 94 i Kunnskapsløftet. Vi omtaler også hvordan dere skal føre godkjenning av fag fra ordninger før Reform 94 og overgangsordninger i matematikk i Kunnskapsløftet.

Brev fra Kunnskapsdepartementet av 19.09.2006 om valg av fag på Vg1:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/nyh/2006/0113/ddd/pdfv/290291-valg_av_fag_vgo_og_opptak_til_uh.pdf

Fag som ikke er omtalt i overgangsskrivene

Rektor kan etter søknad godkjenne et fag som er det samme faget, likeverdig med eller mer omfattende

enn et fag etter læreplanverket (uavhengig av tid og sted). Det gjelder enten faget er tatt i Norge eller i utlandet.

Forskrift til opplæringsloven §§ 1–16, 24-9 og 24-11.

13.2 Føring av programområder

I utgangspunktet skal dere føre programområder på dokumentasjon i Kunnskapsløftet med ordinære Kunnskapsløftekode. Men når eleven/privatisten har et grunnkurs og/eller VKI fra Reform 94 som er fullført og bestått før 01.08.2010, og som er godkjent tilsvarende et Vg1 og/eller Vg2 i Kunnskapsløftet, kan dere bruke programområdekodene:

- «R94GK1----» med tekst «Reform 94 – grunnkurs for Vg1»
- «R94VKI----» med tekst «Reform 94 – VKI for Vg2».

Rubrikken for utdanningsprogram fyller dere ikke ut. Denne måten å føre på kan dere benytte både for yrkesfaglige og studieforbredende utdanningsprogram.

Det er ikke mulig å forbedre karakterene på Vg1 og Vg2 etter 01.08.2010 når programområdet henviser til Reform 94 på denne måten. Dersom eleven/privatisten vil føre endringer i karakterer som inngår i grunnkurset og VKI fra Reform 94, må dere føre ordinære programområdekoder i Kunnskapsløftet og kravene til enkeltfag i Læreplanverket for Kunnskapsløftet må være oppfylt. På dokumentasjon i Kunnskapsløftet må dere alltid føre Vg3 med ordinær programområdekode fra Kunnskapsløftet, men rektor kan gi fritak for enkeltfag i Kunnskapsløftet på bakgrunn av likeverdig eller høyere kompetanse fra Reform 94. Vi viser for øvrig til mulighetene beskrevet ellers under overgangsordninger.

Forskrift til opplæringsloven § 24-9, brev om overgangsordninger fra Utdanningsdirektoratet av 10.09.2007.

13.3 Føring av fag og karakter fra Reform 94 på dokumentasjon for Kunnskapsløftet

Generelle prinsipper

På dokumentasjon i Kunnskapsløftet kan det bare stå fagkoder og fagnavn som er gitt i Kunnskapsløftet. For å få dokumentasjon i Kunnskapsløftet, må minst ett fag på dokumentasjonen være tatt i Kunnskapsløftet.

Dere kan føre på dokumentasjon fra Kunnskapsløftet fag fra Reform 94 (R94) som kan godkjennes

tilsvarende fag i Kunnskapsløftet. Dere fører med fagkode og fagbetegnelse i Kunnskapsløftet og med karakter fra R94. Dere fører FAM13 «Fag R94 <FAGKODE>» der dere angir hvilken fagkode faget hadde i R94. I rubrikken år skal dere alltid føre året faget ble vurdert i R94. Karakteren 0 fra R94 fører dere som karakteren 1 i Kunnskapsløftet. Dere fører standpunkt i standpunktrubrikken og eksamen i eksamensrubrikken.

Fag fra R94 som ikke er videreført i Kunnskapsløftet

Dere kan også føre fag fra R94 som ikke direkte er videreført i Kunnskapsløftet på dokumentasjon fra Kunnskapsløftet. Dere fører da faget som et uspesifisert programfag med godkjente koder i Kunnskapsløftet fastsatt av Utdanningsdirektoratet (UPF9xxx). Dere fører karakter fra R94 og FAM13 «Fag R94 <FAGKODE>».

Flere fag i R94 tilsvarer ett fag i Kunnskapsløftet

I noen tilfeller kan dere føre flere fag i R94 som tilsvarer ett fag i Kunnskapsløftet. Dere fører faget med ordinær kode og omfang i Kunnskapsløftet og med karakter og fagmerknad fra ett av fagene i R94 (valgfritt). Hvert av de resterende fagene i R94 fører dere som uspesifiserte programfag (UPF) i Kunnskapsløftet. Dere bruker UPF-koder uten omfang. Dere fører karakter fra R94 og FAM13 der dere angir fagkoden i R94. Valgfag fra R94 kan ikke telle med som programfag i Kunnskapsløftet.

Ett fag i R94 tilsvarer flere fag i Kunnskapsløftet

I noen tilfeller kan dere føre ett fag i R94 som tilsvarer flere fag i Kunnskapsløftet. Dere fører fagene med ordinære koder og omfang i Kunnskapsløftet. På ett av fagene i Kunnskapsløftet (valgfritt) fører dere karakteren for faget i R94 og FAM13 der dere angir fagkoden i R94. For de øvrige fagene i Kunnskapsløftet fører dere «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter og FAM13 med samme fagkode fra R94. Elever som vil forbedre karakteren i ett av disse fagene i Kunnskapsløftet, må likevel beholde karakteren fra R94 på et av de andre fagene inntil alle fagene har vurdering fra Kunnskapsløftet.

Ulik vurderingsordning i R94 og Kunnskapsløftet

I noen tilfeller kan dere føre et fag fra R94 som tilsvarende et fag i Kunnskapsløftet, men faget hadde i R94 en annen vurderingsordning enn den som gjelder for Kunnskapsløftet. Dersom dette gjelder eksamensform, fyller dere ut eksamensform med stiplet linje for faget i Kunnskapsløftet, men fører likevel eksamenskarakter fra R94. Dersom dette gjelder standpunkt- eller eksamenskarakter, fører dere fritatt i den aktuelle karakerrubrikken forutsatt at vurderingen i R94 betydde at faget var bestått. Fag som ikke var bestått i R94, kan dere i slike tilfeller ikke føre i Kunnskapsløftet.

Orden og adferd

Orden og adferd (oppførsel) ble i R94 ført med en felles karakter. Når dere overfører karakteren til dokumentasjon i Kunnskapsløftet, fører dere den felles karakter fra R94 som standpunktkarakter både for orden og adferd.

13.4 Spesielt for yrkesfaglige utdanningsprogram

Gruppe av studieretningsfag i R94 som tilsvarer en gruppe av programfag i Kunnskapsløftet

I noen tilfeller kan en gruppe av studieretningsfag i R94 tilsvare en gruppe av programfag i Kunnskapsløftet, men oppdelingen av fagene er så forskjellig at ingen av føringsreglene ovenfor passer. Dette vil kunne være tilfelle i yrkesfaglige utdanningsprogram. Dere fører fagene med ordinære koder og omfang i Kunnskapsløftet, «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter og FAM01 «Fritatt fra opplæring». Fagene fra R94 fører dere som uspesifiserte programfag (UPF) i Kunnskapsløftet. Dere bruker UPF-koder uten omfang. Dere fører karakter fra R94 og FAM13 der dere angir fagkoden i R94. Dere kan bare gi slik godkjenning når fagene fra R94 er bestått og har tilsvarende omfang som fagene som blir godkjent i Kunnskapsløftet. Elever som vil forbedre karakteren ved å ta ett av disse fagene i Kunnskapsløftet, må likevel beholde alle karakterene fra R94 ført på UPF-kodene inntil alle fagene har vurdering fra Kunnskapsløftet.

Bestått grunnkurs og VKI i R94

Vi har beskrevet føringsregler for programområder når grunnkurs og VKI er bestått i R94 og dere kan føre dette med spesielle programområdekoder i Kunnskapsløftet. I slike tilfeller kan dere føre alle programfagene i yrkesfaglige utdanningsprogram som UPF-koder med omfang, uten å måtte føre de ordinære programfagkodene i Kunnskapsløftet. Dere kan også føre valgfag fra R94 som uspesifiserte programfag med omfang. Tverrfaglige eksamener fra R94 fører dere med kode for uspesifisert tverrfaglig eksamen (UPF9400, UPF9500, UPF9501 og UPF9502) og med karakter i rubrikken for eksamenskarakter. Dere fører stiplet linje i rubrikken for eksamensform.

Når dere fører på denne måten, vil det ikke være mulig å forbedre karakterene på Vg1 og/eller Vg2. Denne ordningen gjelder ikke for VKII i R94/Vg3 i Kunnskapsløftet. For Vg3 må dere derfor benytte en av føringsreglene ovenfor.

Vg3 påbygging til generell studiekompetanse

Elever som er tatt inn til Vg3 påbygging til generell studiekompetanse i Kunnskapsløftet på bakgrunn av fullført og bestått yrkesfaglig grunnkurs og VKI fra R94, følger fastsatt fag- og timefordeling for Kunnskapsløftet. Vi viser for øvrig til hvordan dere skal føre bestått grunnkurs og VKI i R94 på dokumentasjon i Kunnskapsløftet.

13.5 Spesielt for utdanningsprogram for studiespesialisering

Elever med bestått grunnkurs, VKI og/eller fag fra VKII i allmenne, økonomiske og administrative fag (AA) i R94, må oppfylle krav til fag- og timefordeling i Kunnskapsløftet dersom de skal fullføre i utdanningsprogram for studiespesialisering. Kravene til fordypning og timetall i Kunnskapsløftet må være oppfylt. Vi viser til Utdanningsdirektoratets brev med tabeller som viser hvilke fag fra R94 som er likeverdige med fag i Kunnskapsløftet. Fag fra R94 som dere har ført som uspesifiserte programfag, kan inngå i kravet til programfag fra studieforbereende utdanningsprogram (ikke i kravet til fordypning). Dere kan også føre valgfag fra R94 som uspesifiserte programfag, men valgfag kan ikke inngå som del av det obligatoriske kravet til programfag i Kunnskapsløftet.

I Kunnskapsløftet er det krav om utvidet omfang i fellesfaget historie og matematikk i dette utdanningsprogrammet. Dette er fag som må tas i Kunnskapsløftet dersom eleven ikke har faget eller riktig omfang i faget fra R94.

Timetall med GK og VKI AA

Elever som velger å føre alle fag fra grunnkurs og VKI studieretning fra R94 i Kunnskapsløftet, vil få minimum 2663 årstimer i sum når Vg3 er tatt i Kunnskapsløftet. Dette fordi grunnkurs og VKI AA i R94 hadde 60 uketimer over to år.

Økonomi og informasjonsbehandling

Bestått økonomi og informasjonsbehandling fra grunnkurs allmenne, økonomiske og administrative fag kan godskrives som valgfritt programfag eller uspesifisert programfag på dokumentasjon i Kunnskapsløftet. Rektor eller den rektor bemyndiger fastsetter hvilket samfunnsfaglig eller økonomisk programfag økonomi og informasjonsbehandling skal erstatte dersom faget føres som valgfritt programfag. Faget kan da på vanlig måte inngå som del av fordypning.

Rundskriv Udir-1-2016 tabell 4 og 7 (vedlegg 1).

Bedriftsøkonomi I

For elever/privatister som hadde bedriftsøkonomi I som fellesfag i stedet for geografi og eldre historie fra R94, og som fullfører Vg3 etter Kunnskapsløftet gjelder følgende:

- Geografi fører dere med omfang og fagkode i Kunnskapsløftet. Dere fører «Fritatt» i rubrikk for standpunktkarakter og FAM30 «Bestått VKI ØA R94».
- Historie fører dere med fagkode og akkumulert omfang etter Vg3. Merk at ev. eksamen etter Vg3 også for de med bedriftsøkonomi omfatter hele historiefaget.
- Faget AA6010 Bedriftsøkonomi I fra R94 fører dere som følgende valgfrie programfag: Entreprenørskap og bedriftsutvikling 2 (SAM 3029) eller økonomistyring (SAM3033). Disse inngår i fordypning på vanlig måte innen fagområdene.

Godskrivingen av hele historiefaget gjelder bare elever som fullfører nyere historie på Vg3 i Kunnskapsløftet. Elever med bedriftsøkonomi I som mangler eldre historie fra R94, får ikke godkjent nyere historie fra VKII i R94 tilsvarende kravet til historie i Kunnskapsløftet.

13.6 Spesielt for utdanningsprogram for idrettsfag og musikk, dans og drama

Elever med bestått grunnkurs, VKI og/eller fag fra VKII i studieretning for idrettsfag eller musikk, dans og drama i R94, må oppfylle alle kravene i Kunnskapsløftet dersom de skal få vitnemål i disse utdanningsprogrammene. Kravene til fellesfag, programfag og timetall i Kunnskapsløftet må være oppfylt. Vi viser til utarbeidede lister/tabeller som viser hvilke fag fra R94 som er likeverdig med fag i Kunnskapsløftet. Fag fra R94 som dere har ført som uspesifiserte programfag, kan inngå i kravet til programfag fra studieforbereidende utdanningsprogram. Dere kan også føre valgfag fra R94 som uspesifiserte programfag, men valgfag kan ikke inngå som del av det obligatoriske kravet til programfag i Kunnskapsløftet.

I Kunnskapsløftet er det krav om fellesfaget geografi og utvidet omfang i fellesfaget historie og matematikk i disse utdanningsprogrammene. Dette er fag som må tas i Kunnskapsløftet dersom eleven ikke har faget eller riktig omfang i faget fra R94.

13.7 Dokumentasjon fra R94 og forbedringer av fagkarakter

Våren 2010 var siste anledning til å utstede vitnemål og kompetansebevis fra R94. Unntatt fra dette var dokumentasjon fra R94 for sentralt gitt eksamen for lærlinger på VKI-nivå (7000-serien) og for lærlinger og praksiskandidater i avviksfag på VKII-nivå (6000-serien) der siste anledning for å utstede dokumentasjon var våren 2011.

Dere kan utstede duplikat av eksisterende dokumentasjon fra R94.

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet tabeller som viser hvilke fag i Kunnskapsløftet som kunne erstatte fag fra R94. Til og med våren 2010 kunne elever i samsvar med dette forbedre karakter på R94 dokumentasjon ved å ta faget i Kunnskapsløftet. Etter våren 2010 kan dere ikke føre slike forbedringer på vitnemål eller kompetansebevis fra R94, bare på dokumentasjon fra Kunnskapsløftet. Men slike forbedringer kan uten at dere utsteder vitnemål i Kunnskapsløftet, likevel få betydning for poengsum til høyere utdanning.

13.8 Fag fra ordninger før Reform 94

Fag fra ordninger før R94 som er likeverdig med eller mer omfattende enn fellesfag eller programfag i Læreplanverket for Kunnskapsløftet, kan dere føre på dokumentasjon i Kunnskapsløftet. Dere fører da fagets fagkode i Kunnskapsløftet og FAM16 «Bestått fag «<åååå>». Dere kan føre faget med karakterer fra tidligere ordning når faget inngår i konverteringstabell utarbeidet av Samordna opptak. For øvrig fører dere «Godkjent» i rubrikken for standpunktkarakter. I rubrikken for år fører dere året faget var bestått i ordningen før R94.

Fag fra ordninger før R94 uten tilsvarende fag i Kunnskapsløftet, kan dere føre som uspesifiserte programfag (koder UPF9xxx eller UPF9900, omfang fastsettes lokalt). Dere fører FAM16 og «Godkjent» i rubrikken for standpunktkarakter. Reglene i forhold til ett fag i R94 som erstattes med flere i Kunnskapsløftet eller omvendt kan dere også bruke for fag fra ordninger før R94.

For all dokumentasjon i Kunnskapsløftet som har FAM16, skal dere føre VMM23 «Jf. vedlegg». Som vedlegg skal dere legge ved den opprinnelige dokumentasjonen som ga grunnlag for at faget ble godkjent tilsvarende fag i Kunnskapsløftet.

14 Hjemmelsgrunnlag og henvisninger

Dokumentasjonsordningene for elever, lærlinger, praksisbrevkandidater, lære kandidater, privatister, praksiskandidater og voksne i videregående opplæring i Læreplanverket for Kunnskapsløftet er fastsatt i forskrift til opplæringsloven:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724>

Bestemmelsene om rett til dokumentasjon og utstedelse av ny dokumentasjon for videregående opplæring er gitt i forskrift til opplæringsloven §§ 3-1, 3-38, 3-39, 3-42 til 3-47.

For elever som har fått opplæring ved en privat videregående skole med rett til statstilskudd, gjelder forskrift til friskoleloven. Det er fastsatt tilsvarende bestemmelser om dokumentasjon mv. i denne forskriften, se særlig kapittel 3. Vi gjør oppmerksomme på at når det gjelder beregning av statstilskudd, reguleres dette særskilt gjennom økonomiforskriften til friskoleloven. Det blir ikke vist eksplisitt til disse bestemmelsene her, men de skal følge det samme regelverket. Lenke til forskrift til friskoleloven:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-07-14-932>

Tilsvarende krav til føring av dokumentasjon mv. gjelder også for voksne, jf. forskrift til opplæringsloven kapittel 4, med mindre noe annet særskilt fremgår.

Skoleeier må påse at vitnemålsføringen skjer i samsvar med reglene i personopplysningsloven:

14.1 Kontroll av fagsammensetning

Informasjon om krav til fagsammensetning for Læreplanverket for Kunnskapsløftet, jf. forskrift til opplæringsloven § 1-3, er gitt i rundskriv fra Utdanningsdirektoratet; Udir-1-2016 vedlegg 1: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Innhold-i-opplaringen/udir-01-2016/>

14.2 Generell studiekompetanse

Minstekravene til generell studiekompetanse og spesielle opptakskrav til høyere utdanning er fastsatt i [forskrift nr. 173 om opptak til høyere utdanning av 31. januar 2007.](#)

14.3 Individuell vurdering

Reglene for individuell vurdering er hjemlet i forskrift til opplæringsloven:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724>

Bestemmelser om ikke bestått opplæring i R94 er gitt i forskrift til opplæringsloven § 24–6 og § 24–9.

14.4 Overgangsordninger fra R94 til Kunnskapsløftet

Det er sendt ut retningslinjer om overgangsordninger fra R94 til Kunnskapsløftet til fylkesmenn, fylkeskommuner og videregående skoler fra Kunnskapsdepartementet av 19.09.2006 for Vg1, og til fylkesmenn, fylkeskommuner og videregående skoler fra Utdanningsdirektoratet av 10.09.2007 for Vg2 og Vg3:

<https://www.udir.no/eksamen-og-prover/dokumentasjon/vitnemal-og-kompetansebevis/overgangsordninger-r94-til-lk062/>

Henvendelser knyttet til innholdet i disse retningslinjene skal gå tjenestevei.

15 Eksempler på føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring 2016

Til hvert eksempel har vi lagt til noen kommentarer. Eksemplene illustrerer retningslinjene gitt av Utdanningsdirektoratet, i tillegg til styringsdokumenter som læreplanverket, Udir-01-2015, kodeverk og trekkregler. Eksemplene gir ikke føringer eller retningslinjer utover det som er hjemlet i styringsdokumentene.

Vitnemål - studieforbredende

Oversikt over vitnemål studieforbredende:

Last ned eksempler	Kommentarer
<p><u>Studiespesialisering</u> - Standard løp</p>	<p>Realfag</p> <p>Standard løp innenfor utdanningsprogram for studiespesialisering, programområde realfag Vg2 og Vg3. Eleven har et valgfritt programfag fra et annet studieforbredende utdanningsprogram, jf Udir 01-2014. Eleven har hatt et annet fremmedspråk i grunnskolen enn det han valgt å gå videre med i videregående, og kan derfor avslutte fremmedspråk på nivå I.</p>
<p><u>Studiespesialisering</u> - Vg2 i utland</p>	<p>Eleven har tatt Vg2 i utland og fått dette godkjent dette som tilsvarende norsk Vg2. Eleven har fått godkjent fag fra utlandet som tilsvarende kjemi 1 og matematikk S1 og kan derfor ta fordypning i disse på Vg3. Eleven har hatt et annet fremmedspråk i grunnskolen enn det han valgt å gå videre med i videregående, og kan derfor avslutte fremmedspråk på nivå I. Siste året i opplæringen i fremmedspråk er tatt og godkjent fra utlandet. Merk to forskjellige fagmerknader, en for der fag godkjennes tilsvarende (FAM15) og en merknad for uspesifiserte programfag (FAM25). Det er behov for to fagmerknader på samme fag (FSP5119), derfor er det vedlegg til vitnemålet.</p>
<p><u>Formgivingsfag etter ordinær Vg1 studiespesialisering</u></p>	<p>Eleven har valgt Vg2 formgivingsfag etter et ordinært Vg1 studiespesialisering. Eleven får dermed færre timer totalt enn elev som tar Vg1 studiespesialisering med formgiving. Eleven har ikke samfunnsfag og geografi på Vg2 ettersom dette er tatt på Vg1, men tar i stedet et programfag (som han mangler fra Vg1). Eleven får likevel ett programfag mindre enn de som har Vg1 studiespesialisering med formgiving, men dette er en godkjent kombinasjon, jf Udir 01-2014.</p>
<p><u>Studiespesialisering-førstegangsvitnemål</u></p>	<p>Eksemplet viser førstegangsvitnemål der eleven har fulgt utdanningsprogram for studiespesialisering, programområde realfag Vg2 og Vg3, og forbedret et fag som privatist i løpet av de tre årene (eleven var ikke trukket ut til eksamen i dette faget som elev). Fellesfaget matematikk er avsluttet etter Vg1 og eleven har tatt programfag matematikk S1, jf Udir 01-2014 pkt. 3.3.1.4. Fellesfag fremmedspråk nivå I er markert med FAM46 da eleven hadde et annet fremmedspråk i grunnskolen.</p>

<u>Vitnemål uten merknad om førstegangsvitnemål</u>	Eleven hadde faget REA3011 Kjemi 1 som elev og ble trukket ut til eksamen i faget. Eleven valgte senere å ta et annet fag (SPR3008/SPR3009 internasjonal engelsk) som privatist til erstatning for REA3011. Eleven har ikke rett til førstegangsvitnemål. (Jf. forskrift til opplæringsloven § 3-43 og retningslinjene pkt. 1.2 og 4.2).
<u>Grunnkurs og VKI fra R94, vedlegg</u>	Eleven har bestått grunnkurs og VKI fra R94 som føres som programområder i henhold til angivelse i punkt 13.2 i retningslinjene. Eleven har fått uttelling for bedriftsøkonomi fra R94 i henhold til punkt 13.5 i angitte skriv angitt. Se for øvrig generelt punkt 5 i skrevet om overgangsordninger (se lenker i pkt. 13.1 i retningslinjene).
<u>Dans - fremmedspråk på ungdomsskolen</u>	Dans Eleven hadde ikke fremmedspråk i ungdomsskolen og tar derfor språk i tre år. Har derfor mindre timer til valgfritt programfag på Vg3.
<u>Idrettsfag</u>	Et standard løp innen idrettsfag.

Vitnemål - yrkesfag

Oversikt over vitnemål for yrkesfag:

Last ned eksempel	Kommentarer
<u>Treårig løp som gir yrkeskompetanse</u>	Elektrofag - Romteknologi Eksemplet viser et treårig løp i skole som gir yrkeskompetanse. Eleven har 1 time mindre enn rundskriv Udir 01-2014 angir for yrkesfag Vg3 i skoleløp, men dette er likevel riktig på grunn av fag- og timesammensetning i dette løpet. 140 timer i prosjekt til fordypning på Vg2 er brukt til valgfritt programfag teknologi og forskningslære fra studiespesialiserende utdanningsprogram, programområde realfag.
<u>2+2-løp</u>	Bygg- og anleggsteknikk – Tømrer Eleven har fullført et 2+2 løp og bestått fagprøven. Eleven har brukt 140 timer i prosjekt til fordypning til fellesfaget matematikk (som kreves for generell studiekompetanse).
<u>Vitnemål fra kryssløp</u>	Kryssløp Vg1 studiespesialisering – Vg2 IKT-servicefag Eleven har fullført fellesfagene engelsk, samfunnsfag og norsk i Vg1 og må erstatte timene med andre fag jf Udir 01-2014 pkt. 3.4 (og tabell 15). Til sammen gjelder det

196 timer.

Eksemplet viser en elev som har tatt SAM3028 Entreprenørskal og bedriftsutvikling 1 (140 timer) og PFO4202 Prosjekt til fordypning (56 timer). Fremmedspråk med halvårsvurdering fra Vg1 studiespesialisering føres med FAM12 Karakter føres ikke.

Pkt. 9.3 i retningslinjene: Elever fra studieforbereende utdanningsprogram har avsluttet norsk og engelsk på Vg1 når de tar kryssløp til Vg2 yrkesfag. Dere skal ved slike kryssløp føre fagene med fagkoder og standpunkt karakterer fra Vg1 studieforbereende utdanningsprogram. Når eleven tar påbygg vil norsk føres med koder fra høyeste nivå (Vg3). Eleven har naturfag fra Vg1 og må erstatte disse timene i påbygg med andre fag jf Udir 01-2014. Eleven har hatt matematikk studieforbereende med 140 timer på Vg1 og må ta 84 timer matematikk i påbygg.

1+3 år særlop

Bygg og anleggsteknikk - Steinfag

Eleven har fullført et 1+3 særlop i steinfaget. Får derfor standpunkt karakter i Vg1 i kroppsøving. 140 timer av prosjekt til fordypning på Vg1 er benyttet til valgfritt programfag geofag fra studiespesialiserende utdanningsprogram, programområde for realfag. Vitnemålsmerknad om at omfang og fravær/atferd gjelder skoleløpet.

1+3 år i bedrift

Elektrofag – Automatiseringsfaget

Automatiseringsfaget er ordinært et fag med tre år i skole og ett års verdiskapning i bedrift. I dette tilfellet er det imidlertid tegnet lærekontrakt etter endt Vg1 i skole. Regler for føring i slike tilfeller framgår av punkt 9.5 i retningslinjene. Vanligvis har lærlinger som tar Vg2 og ev Vg1 som lærling en skriftlig eksamen før fagprøven som ikke ordinære 2+2 elev/lærlinger har.

Siden faget har eksamen på Vg3 også for de som følger ordinært løp, må denne typen lærlinger ha to egne eksamener (AUT4030 og AUT4002).

Vitnemål-voksen

Vitnemål – voksen som går etter opplæringsloven §4A

Det føres ikke fravær eller orden/atferd for voksne (retningslinjene punkt 2.7). Fritak i fellesfag jf. § 1-13 i forskrift til opplæringsloven (retningslinjene punkt 7.5). Fritak fra opplæring i kroppsøving (jf. forskriftens §1-13, siste ledd) og kroppsøving føres derfor ikke på dokumentasjonen. Vitnemålet får påført VMM36 «Opplæring etter opplæringsloven § 4A-3» i henhold til forskriftens §1-13 og retningslinjene pkt. 7.5.

Påbygging yrkesfag, GK og VKI i R94

Eleven har fullført og bestått grunnkurs og VKI i R94, og har tatt påbygging i Kunnskapsløftet. Se punkt 13.4 i retningslinjene.

Full opplæring i bedrift

Bygg- og anleggsteknikk - Betongfaget

Eksemplet viser et vitnemål for en elev/lærling som har tatt full opplæring i bedrift i programfagene på Vg1 og Vg2, noe som gir fritak fra kroppsøving og fritak for

vurdering med karakter i programfag som ordinært ligger i skoler jf. Udir 01-2014. Se også punkt 9.5 i retningslinjene.

Særløpsfag
(Feier) med
påbygg

Bygg og anleggsteknikk

Eksemplet viser et vitnemål for en lærling som har bestått fagprøve som feier (som er et særløpsfag) og deretter tatt fag for å oppnå generell studiekompetanse.

Kompetansebevis

Oversikt over kompetansebevis:

Last ned eksempel	Kommentarer
<u>Fullført, men ikke bestått Vg3</u>	Studieforberedende med realfag Eleven har fullført og bestått Vg1 og Vg2, og har fullført, men ikke bestått Vg3, på grunn av karakteren 1 til eksamen i et fag.
<u>Fullført, men ikke bestått Vg2</u>	Elektrofag - Data og elektronikk Eleven har fullført og bestått Vg1 og fullført, men ikke bestått Vg2 på grunn av karakteren 1 til tverrfaglig eksamen. Dokumentasjon på innhold i prosjekt til fordypning følger kompetansebevis, men ikke nødvendig på vitnemål.
<u>Kompetansebevis-bortvisning</u>	Bortvisning Forskriftens § 3-36 og retningslinjene pkt. 6.5 Bortvisning fra eksamen. Eleven har blitt trukket ut til eksamen i SAM3039 Psykologi 2, muntlig. I faget psykologi er det en fagkode for standpunkt og eventuell skriftlig eksamen. Det er egen kode for muntlig eksamen. Ved bortvisning fra en muntlig eksamen skal det skal føres IV og FAM29 Eksamen ikke avlagt, på fagkoden for muntlig eksamen. Eleven skal ha standpunktvurdering som føres på fagkoden for standpunkt og eventuell skriftlig eksamen.
<u>Omvalg</u>	Omvalg Eleven har gått studiespesialisering Vg1 og gjort omvalg til yrkesfaglig utdanningsprogram. Fellesfagene føres på kompetansebeviset jf. retningslinjene pkt. 9.3 (og 7.1). Fellesfagene føres med fagkoder og standpunktkarakterer fra Vg1 studiespesialisering (karakteren i norsk konverteres fra halvårsvurdering til standpunkt og eleven gis informasjon om klageretten).
<u>Praksiskandidat uten fellesfag</u>	Helse- og sosialfag – Helsefagarbeider Praksiskandidat som kun dokumenterer bestått skriftlig prøve og fagprøve, og som ikke har dokumentasjon på fellesfagene.

<p><u>IOP i noen fag</u></p>	<p>Elektrofag - Data og elektronikk</p> <p>Eleven får ikke fullført eller bestått Vg1 og Vg2 fordi eleven har en individuell opplæringsplan (IOP) i to fag (jf fagmerknad) der det ikke kan settes standpunktkarakter, jf IV i karakterfeltet og vitnemålsmerknader.</p> <p>Dokumentasjon på innhold i prosjekt til fordypning følger kompetansebeviset, men er ikke nødvendig på vitnemål. Se for øvrig punkt 11.3 i retningslinjene.</p> <p>Det er ikke laget eksempler på vedleggene til vitnemålet.</p>
<p><u>IOP i de fleste fag (unntatt ett)</u></p>	<p>Elektrofag</p> <p>Eleven følger opplæring slik at det kan gis standpunktkarakter i ett fag, kroppsøving. I den øvrige opplæringen har eleven så stort avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet at opplæringen er synliggjort for hvert år med en samlekode «Individuell opplæringsplan». For IV i karakterfeltet se vitnemålsmerknader. Omfang for IOP-kodene settes lokalt. Eleven har vedtak om utvidet tid, jf. vitnemålsmerknad, og dette er også synliggjort i føring av fravær. Ikke noe av opplæringen er hentet fra kompetansemål i programfag i Elektrofag Vg2 og Vg3, og derfor er det ikke ført programområdekoder for Vg2 og Vg3 på dokumentasjonen. Se for øvrig punkt 11.3 i retningslinjene.</p> <p>Det er ikke laget eksempel på vedlegget til vitnemålet.</p>
<p><u>Avbrutt opplæring helsearbeider</u></p>	<p>Helsearbeider</p> <p>Dere skal bruke vitnemålsmerknaden VMM29 når dere dokumenterer læretid for en som har avbrutt opplæringen.</p>
<p><u>Ikke bestått Vg2</u></p>	<p>Service og samferdsel</p> <p>Eksemplet viser et kompetansebevis som er skrevet ut etter Vg2. Eleven har gjennomført Vg1 Service og samferdsel med bestått i alle fag. På Vg2 IKT-servicefag har eleven fått IV i NOR1206 og vedkommende har derfor ikke bestått Vg2.</p> <p>Det er ikke laget eksempel på vedleggene til vitnemålet.</p>
<p><u>Kompetansebevis-yrkessjåfør</u></p>	<p>Kompetansebeviset viser praksiskandidat som har bestått fagopplæring. Sentralt gitt tverrfaglig eksamen på Vg3 YRK3102 er bestått. YRK3002 som er prøve i yrkessjåførforskriftens §16, gjennomføres hos biltilsynet. De som hadde førerkort for lett lastebil eller lastebil/vogntog før 2009 får dispensasjon, men nå gjennomføre et 35 timers kurs hos godkjent trafikkskole før førerkortet fornyes.</p>
<p><u>Kompetansebevis kryssløp</u></p>	<p>Kompetansebevis kryssløp studiespesialisering – IKT-servicefag</p> <p>Eksemplet viser kompetansebevis for elev med Vg1 Studiespesialisering som tar kryssløp til Vg2 IKT-servicefag. Eleven har allerede fullført fellesfagene engelsk, samfunnsfag og norsk i Vg1 og må erstatte timene med andre fag jf Udir 01-2014 pkt. 3.4 (og tabell 15) – til sammen 196 timer. Eksempelet viser en elev som har tatt SAM3028 Entreprenørskap og bedr.utv.1 - 140 timer og PFO4202 Prosjekt til</p>

fordypning (56 årstimer – jf tabell 15 i Udir 01-2014).

Fremmedspråk med halvårsvurdering fra Vg1 studiespesialisering føres med FAM12 Karakter føres ikke.

Pkt. 9.3 i retningslinjene: Elever fra studieforberevende utdanningsprogram har avsluttet norsk og engelsk på Vg1 når de tar kryssløp til Vg2 yrkesfag. Dere skal ved slike kryssløp føre fagene med fagkoder og standpunkt karakter fra Vg1 studieforberevende utdanningsprogram.

16 Tidligere versjoner av retningslinjene

Hva finner du her?

Vi har samlet føringskriv og annen nyttig informasjon som ikke lenger er gyldig. Informasjonen kan likevel gjelde for elever som var i videregående opplæring når denne informasjonen var gyldig.

Last ned

2016

[Føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring i Kunnskapsløftet 2016 \(pdf\)](#). Sist oppdatert 4. mai 2016. [Endringer mellom 2015 og 2016 \(pdf\)](#).

2015

[Føring av vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring 2015 \(pdf\)](#). Sist oppdatert 19. juni 2015. [Endringer mellom 2014 og 2015 \(pdf\)](#).

2014

[Føring av vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring 2014 \(pdf\)](#). Sist oppdatert 30. september 2014. [Endringer mellom 2013 og 2014 \(pdf\)](#).

2013

[Føring av vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring 2013 \(pdf\)](#). Sist oppdatert 14. mai 2013.

2012

[Føring av vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring 2012 \(pdf\)](#). Sist oppdatert 30. april 2012.

2011

[Føring av vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring 2011 \(pdf\)](#). Sist oppdatert 11. april 2011.

2010

Føring av vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring 2010 (pdf). Sist oppdatert 28. mai 2010.

2009

Føring av vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring 2009 (pdf). Sist oppdatert 9. juni 2009.

2007

Føring av vitnemål og kompetansebevis i videregående opplæring 2007 (pdf). Sist oppdatert 20. november 2007.

2003

Føring av kompetansebevis og vitnemål i videregående opplæring og teknisk fagskole skoleåret 2003/2004 (LS-44-2003).

2002

Føring av kompetansebevis og vitnemål i videregående opplæring og teknisk fagskole 2002 (LS-20-2002).

Oversikt over endringer

Oversikt spørsmål og svar fra Vigo (pdf)

Oversikt over endringer i retningslinjene for føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring i Kunnskapsløftet (gammelt skriv 08.02.2016 og nytt skriv 03.03.2017).

- Rundskriv Udir-1-2015 (om fag- og timefordelingen og tilbudsstrukturen i Kunnskapsløftet) er endret til Udir-1-2016 gjennom hele skrevet.
- Praksisbrevkandidater og praksisbrevprøven er innarbeidet gjennom hele skrevet.
- Prosjekt til fordypning har fått det nye navnet yrkesfaglig fordypning. Det er innarbeidet gjennom hele skrevet.

Tekst fra gammelt skriv	Ny tekst
Innledningen	Endret: Det er gjort endringer i datoene.
1.2 Førstegangsvitnemål	Endret:
Første avsnitt:	Første avsnitt:
Den som ved utløpet av normal tid	Den som ved utløpet av normal tid har bestått

har bestått videregående opplæring som gir generell studiekompetanse, kan få førstegangsvitnemål. Dette gjelder bare vitnemål for fastsatte opplæringsløp i tilbudsstrukturen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet. På vitnemål som oppfyller kravene til førstegangsvitnemål, skal dere føre VMM06 «Førstegangsvitnemål».

videregående opplæring som gir generell studiekompetanse, kan få førstegangsvitnemål. Førstegangsvitnemål gjelder bare for fastsatte opplæringsløp i tilbudsstrukturen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet. På vitnemål som oppfyller kravene til førstegangsvitnemål, skal dere føre VMM06 «Førstegangsvitnemål».

1.2 Førstegangsvitnemål

Elever som har rett til ny eksamen på grunn av ikke bestått eksamenskarakter (§ 3-34 i forskriften) etter utløpet av «normal tid», kan ikke få førstegangsvitnemål.

Elever som får vitnemål som dokumentasjon på yrkeskompetanse har ikke rett til førstegangsvitnemål. Det samme gjelder elever som tar Vg4 påbygging til generell studiekompetanse.

Endret (satt inn overskrift):

Elever som ikke har rett til førstegangsvitnemål

Elever som har rett til ny eksamen på grunn av ikke bestått eksamenskarakter (§ 3-34 i forskriften) etter utløpet av «normal tid», kan ikke få førstegangsvitnemål.

Elever som får vitnemål som dokumentasjon på yrkeskompetanse har ikke rett til førstegangsvitnemål. Det samme gjelder elever som tar Vg4 påbygging til generell studiekompetanse.

Praksisbrevkandidater

Nytt punkt 1.5:

Praksisbrev

Fylkeskommunen utsteder praksisbrev som dokumentasjon for bestått praksisbrevprøve. Før dere kan utstede praksisbrev, må normalt alle relevante fag og eksamener i praksisbrevordningen være bestått. Praksisbrevkandidater som har fullført, men ikke bestått i ett fellesfag, kan likevel på visse vilkår få utstedt praksisbrevet.

Forskrift til opplæringsloven § 3-67.

Praksisbrevkandidater

Nytt punkt 1.7:

Bestått praksisbrevprøve, men ikke bestått ett fellesfag

I noen tilfeller kan praksisbrevkandidaten gjennomføre praksisbrevprøven uten å ha bestått i ett fellesfag.

Vilkårene for dette er at

- praksisbrevkandidaten har fulgt opplæringen i faget og
- det er et fellesfag og
- praksisbrevkandidaten har fått karakteren 1 enten i standpunkt- eller i eksamenskarakter

Praksisbrevkandidaten må bestå faget innen to år for å få utstedt praksisbrevet (unntak, se punkt 1.5) I denne perioden vil praksisbrevkandidaten ha krav på å få utstedt et kompetansebevis. I disse tilfellene fører dere VMM38 «Bestått praksisbrevprøve, men ikke bestått fellesfag. Kandidaten kvalifiserer ikke til praksisbrev, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-51.»

Forskrift til opplæringsloven § 3-51 andre ledd.

1.6 Hvem kan få hvilken type dokumentasjon

Hvilken type dokumentasjon dere kan utstede, avhenger også av hvilken status personen har i videregående opplæring - se egen tabell

Punkt 1.6 er blitt nytt punkt 1.8

1.8 Hvem kan få hvilken type dokumentasjon

Hvilken type dokumentasjon dere kan utstede, avhenger også av hvilken status personen har i videregående opplæring - se egen tabell

2.7 Opplysninger om sum omfang, orden og adferd og fravær

Kulepunkt 3, strekpunkt 2:

fravær spesifisert for hvert år

- ◊ For opplæringsløp som i

Endret:

Kulepunkt 3, strekpunkt 2:

Her har vi satt inn «utvidet tid» i parantes og lagt til hjemmel, for at det tydeligere skal fremgå at det gjelder de elevene med vedtak om utvidet tid etter oppl. § 3-1 femte ledd.

henhold til Læreplanverket for Kunnskapsløftet normalt strekker seg utover tre år, fører dere fravær også fjerde år.

- ◊ For elever som har vedtak om et 4. og/eller 5. år, fører dere fravær på hvert år selv om de har samme programområdet flere år.

- fravær spesifiseres for hvert år

- ◊ For opplæringsløp som i henhold til Læreplanverket for Kunnskapsløftet normalt strekker seg utover tre år, fører dere fravær også fra fjerde år.
- ◊ For elever som har vedtak om et 4. og/eller 5. år (utvidet tid), fører dere fravær på hvert år selv om de har samme programområdet flere år.

Opplæringsloven § 3-1 fjerde og femte ledd.

2.7 Opplysninger om sum omfang, orden og adferd og fravær

Kulepunkt 4:

Dere skal ikke føre fravær for

- ◊ elever som har et år i utlandet og som ikke har fravær på sin dokumentasjon fra utlandet for det aktuelle året.
- ◊ opplæring i bedrift.
- ◊ voksne som får opplæring etter opplæringsloven kapittel 4A.

Endret:

Kulepunkt 4:

Dere skal ikke føre fravær for

- ◊ lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater som har opplæring i bedrift
- ◊ voksne som får opplæring etter opplæringsloven kapittel 4A
- ◊ elever som har et år i utlandet og som ikke har fravær på sin dokumentasjon fra utlandet for det aktuelle året.

3.1 Fagmerknader

Endret:

Ny tekst i bruksområdefeltet for FAM42;

«Brukes for elever som har flere programområder på samme nivå i yrkesfaglige utdanningsprogram og derfor har yrkesfaglig fordypning tilknyttet to forskjellige programområder. Kan bare føres sammen med fagkoden YFF4190 og YFF4290.»

FAM15, FAM24 og FAM25 utgår og erstattes av FAM52 "Godkjent fag utland"

	<p>Ny FAM51 «Overskredet fraværsgrænse»</p> <p>Ny FAM53 «Praksisbrevprøve»</p> <p>Ny FAM54 «Praksisbrevprøven ikke avlagt»</p>
<p>3.4 Vitnemålsmerknader som bare kan stå på kompetansebevis</p>	<p>Endret:</p> <p>Ny VMM38 «Bestått praksisbrevprøve, men ikke bestått fellesfag. Kandidaten kvalifiserer ikke til praksisbrev, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-51.»</p>
<p>4.1 Antall programområder på samme dokumentasjon</p> <p>Første avsnitt:</p> <p>Alle skal få dokumentert mest mulig av sin oppnådde kompetanse i videregående opplæring på samme vitnemål/kompetansebevis. Det gjelder også når de har tatt fag og programområder utover kravet som er satt for å få vitnemål.</p>	<p>Første avsnitt endret:</p> <p>4.1 Antall programområder på samme dokumentasjon</p> <p>Selv om det ikke er en rettighet, bør det tilstrebes at alle får dokumentert mest mulig av sin oppnådde kompetanse i videregående opplæring på samme vitnemål/kompetansebevis. Det gjelder også når de har tatt fag og programområder utover kravet som er satt for å få vitnemål.</p> <p>Nye eksempler i punkt 4.1</p> <p>Eksempler på opplæringsløp med fire programområder:</p> <p>Vg4 påbygging til generell studiekompetanse</p> <p>Avionikerfaget</p> <p>Flymotormekanikerfaget</p> <p>Flystrukturmekanikerfaget</p> <p>Flysystemmekanikerfaget</p>
<p>4.2 Fag utover minstekravet/erstatte fag</p> <p>Elever som tar fag utover fastsatte minstekrav til timetall og</p>	<p>Endret til:</p> <p>Elever og lærlinger som tar fag utover fastsatte minstekrav til timetall og fagsammensetning i et</p>

fagsammensetning i et programområde i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, kan velge om disse fagene skal føres på vitnemålet/kompetansebeviset. Det samme gjelder om fagene utover minstekravet er tatt som privatist. For elever, må antall eksamener iht. gjeldende bestemmelser om uttrekk til eksamen, være oppfylt.

Dersom fagene utover minstekravet tilhører et annet programområde, må dere føre VMM32: «Det er tatt fag utover fastsatt minstekrav til timetall fra programområde <programområdekode og programområdenavn>». I yrkesfagene gjelder dette ikke fag som kan inngå i prosjekt til fordypning, se egen omtale i punkt 9.4. Dere kan også benytte VMM32 når et kompetansebevis viser et fullført, men ikke bestått løp i samsvar med tilbudsstrukturen.

Spesielt for førstegangsvitnemål

For å få førstegangsvitnemål, kan ikke en elev erstatte et fag eleven er blitt trukket ut i til eksamen, med et annet fag. Det gjelder både fag tatt som elev og privatist. Dette gjelder ikke dersom eleven har avlagt trekkfagseksamen i matematikkfaget og erstatter 1T

programområde i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet, kan velge om disse fagene skal føres på vitnemålet/kompetansebeviset. Det samme gjelder om fagene utover minstekravet er tatt som privatist. For elever og lærlinger, må antall eksamener iht. gjeldende bestemmelser om uttrekk til eksamen, være oppfylt.

Dersom fagene utover minstekravet tilhører et annet programområde, må dere føre VMM32: «Det er tatt fag utover fastsatt minstekrav til timetall fra programområde <programområdekode og programområdenavn>». I yrkesfagene gjelder ikke dette fag som kan inngå i yrkesfaglig fordypning, se egen omtale i punkt 9.4. Dere kan også benytte VMM32 når et kompetansebevis viser et fullført, men ikke bestått løp i samsvar med tilbudsstrukturen.

Spesielt for førstegangsvitnemål

For å få førstegangsvitnemål, kan ikke en elev innenfor det fastsatte minstekravet til fag- og timefordelingen, erstatte et fag, med et annet fag. Dette gjelder alle fag, uavhengig av om eleven er blitt trukket ut til eksamen i faget eller ikke. Et fag anses for å være det «samme faget» dersom de har lik fagkode. Dette gjelder ikke dersom eleven har avlagt trekkfagseksamen i matematikkfaget og erstatter 1T med 1P eller omvendt. Det gjelder heller ikke dersom et fag er forbedret («samme faget») som privatist. Vilkårene for førstegangsvitnemål må også være oppfylt. Se også pkt. 4.4.

med 1P eller omvendt. Vilkårene for førstegangsvitnemål må også være oppfylt. Se også pkt. 4.4.

4.3 Føring av programområde for fag tatt etter 23/5-regelen

Elever og privatister som tar enkeltfag for å oppfylle kravene til generell studiekompetanse etter 23/5-regelen, får et kompetansebevis. I slike tilfeller fører dere programområdekode PBPBY4---- «Fag for studiekompetanse» når dokumentasjonen bare omfatter fag som ikke er knyttet til et spesifikt programområde. Dere kan i tillegg føre programfag fra utdanningsprogram for studiespesialisering når dere bruker programområdekode PBPBY4---- «Fag for studiekompetanse».

Endret til:

4. 3 Føring av programområde for fag for generell studiekompetanse

Elever og privatister som tar enkeltfag for å oppfylle kravene til generell studiekompetanse, får et kompetansebevis. I slike tilfeller fører dere programområdekode PBPBY4---- «Fag for studiekompetanse» når dokumentasjonen bare omfatter fag som ikke er knyttet til et spesifikt programområde. Dere kan i tillegg føre programfag fra utdanningsprogram for studiespesialisering når dere bruker programområdekode PBPBY4---- «Fag for studiekompetanse».

9.10 Rett til påbygging til generell studiekompetanse etter fullført og bestått fag- og yrkesopplæring

Den som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring som en del av ungdomsretten, har etter søknad rett til ett års påbygging til generell studiekompetanse, Vg4 påbygg. Det samme gjelder andre som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring innen utgangen av det året de fyller 24 år. Retten

Endret:

Punkt 9.10 er blitt nytt punkt. 4.4

4.4 Føring av programområde for elever som har benyttet seg av retten til påbygging til generell studiekompetanse etter fullført og bestått fag- og yrkesopplæring

Den som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring som en del av ungdomsretten, har etter søknad rett til ett års påbygging til generell studiekompetanse, Vg4 påbygg. Det samme gjelder andre som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring innen utgangen av det året de fyller

gjelder de som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring i 2014, eller senere.
Praksiskandidater og de som ikke har bestått alle fellesfag, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-67 tredje ledd, er ikke omfattet av retten til Vg4 påbygging til generell studiekompetanse.

De som tar Vg4 påbygging til generell studiekompetanse har allerede et vitnemål.
Dokumentasjon på gjennomført og bestått Vg4 påbygging skal påføres vitnemålet, slik at alt blir samlet på et vitnemål.

24 år. Retten gjelder de som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring i 2014, eller senere.
Praksiskandidater og de som ikke har bestått alle fellesfag, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-67 tredje ledd, er ikke omfattet av retten til Vg4 påbygging til generell studiekompetanse. I slike tilfeller fører dere programområdekode PBPBY4---- «Fag for studiekompetanse».

De som tar Vg4 påbygging til generell studiekompetanse har allerede et vitnemål. Selv om det ikke er en rettighet bør det tilstrebes at dokumentasjonen på gjennomført og bestått Vg4 påbygging til generell studiekompetanse påføres vitnemålet, slik at alt blir samlet på et vitnemål.

5.2 Andre vurderingsformer/-uttrykk

Endret:

Vurderingsuttrykkene er satt i tabells form, ellers ingen endringer.

5.4 Ikke grunnlag for vurdering i fag

Stort fravær eller andre særlige grunner kan føre til at læreren ikke har tilstrekkelig grunnlag for å vurdere kompetansen i et fag. I slike tilfeller fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for standpunktkarakter. I merknadsrubrikken fører dere FAM21 «Ikke vurderingsgrunnlag». I rubrikken «år» fører dere det året opplæring i faget skulle vært fullført. Ikke vurderingsgrunnlag (IV) er også omtalt i punkt 11.

Klage på IV (ikke

Endret:

5.4 Ikke grunnlag for vurdering i fag (IV)

Stort fravær eller andre særlige grunner kan føre til at læreren ikke har tilstrekkelig grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunktkarakter. I slike tilfeller fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for standpunktkarakter.

FAM21 «Ikke vurderingsgrunnlag» og ny FAM51«Overskredet fraværgrense» er fagmerknader som skal brukes på kompetansebeviset. I rubrikken «år» fører dere det året opplæring i faget skulle vært fullført. Ikke vurderingsgrunnlag (IV) er også omtalt i punkt 11.

Eksamen blir automatisk annullert hvis en elev ikke får

vurderingsgrunnlag) i fag

Dersom en elev ikke får medhold i klage på vedtak om å ikke fastsette standpunktkarakter fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV). Eksamen blir annullert og en eventuell eksamenskarakter faller bort. Skolen skal sørge for at eksamenskarakteren blir fjernet.

standpunktkarakter. Det kan både skyldes manglende vurderingsgrunnlag eller overtrådt fraværsgrense. Det samme gjelder for tverrfaglig eksamen. Hvis en elev ikke har vurderingsgrunnlag i ett av programfagene, blir den tverrfaglige eksamen annullert.

Klage på IV (ikke vurderingsgrunnlag) i fag

Utgangspunktet er at eksamenskarakteren faller bort når læreren ikke har tilstrekkelig

vurderingsgrunnlag. Elever i videregående opplæring må da ta opp faget som privatist.

Dersom en elev ikke får medhold i klage på vedtak om å ikke fastsette standpunktkarakter fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV). Eksamen blir annullert og en eventuell eksamenskarakter faller bort. Skolen skal sørge for at eksamenskarakteren blir fjernet.

Klage på IV (ikke vurderingsgrunnlag) i programfag - tverrfaglig eksamen

Dersom en elev ikke får medhold i klage på vedtak om å ikke fastsette standpunktkarakter i et programfag som inngår i en tverrfaglig eksamen, skal den tverrfaglige eksamen annulleres. Personen må følge privatistordningen i faget.

5.5 Når faget ikke er bestått

Karakteren 1 til eksamen betyr at faget ikke er bestått.

Karakteren 1 i standpunktkarakter betyr vanligvis at et fag ikke er bestått, men dersom eleven består eksamen er faget bestått. Dette gjelder ikke programfag på yrkesfag når tverrfaglig eksamen er bestått. Standpunktkarakteren 1 skal føres på kompetansebevis/ vitnemål også når resultat etter

Endret:

5.5 Når faget ikke er bestått

Vurderingsuttrykkene som angir at faget ikke er bestått, vil i utgangspunktet ikke bli ført på vitnemålet. Det gjelder når faget inngår i grunnlaget for bestått studie- eller yrkeskompetanse/bestått fagopplæring. Slike vurderingsuttrykk vil ordinært bare framkomme på et kompetansebevis. Vi viser for øvrig til unntak for elever og lærlinger fra kravet til bestått for å få vitnemål innen yrkesfag, og for praksisbrevkandidater fra kravet til bestått for å få praksisbrev (punkt 1.4, 1.5 og 9.2).

særskilt eksamen er 2 eller bedre. Det samme vil også gjelde når standpunktkarakteren er 1 og eksamenskarakteren er 2 eller bedre ved ordinær eksamen eller ny eksamen.

Vurderingsuttrykkene som angir at faget ikke er bestått, vil i utgangspunktet ikke bli ført på vitnemålet. Det gjelder når faget inngår i grunnlaget for bestått studie- eller yrkeskompetanse/bestått fagopplæring. Slike vurderingsuttrykk vil ordinært bare framkomme på et kompetansebevis. Vi viser for øvrig til unntak for elever og lærlinger fra kravet til bestått for å få vitnemål innen yrkesfag (punkt 1.4 og 9.2).

5.6 Karakter i orden og i adferd

Dere skal føre karakterer i orden og i adferd dersom minst ett av fagene er tatt som elev. Dette gjelder også elever som tar alternativt Vg3 i skole istedenfor i bedrift og det gjelder lærlinger som tar ett eller flere fag som elev i skole.

Karakteren 1 i standpunktkarakter betyr vanligvis at et fag ikke er bestått, men dersom eleven består eksamen er faget bestått. Her overstyrer eksamenskarakteren standpunktkarakteren, slik at eleven får bestått i faget likevel. Denne regelen gjelder ikke for tverrfaglig eksamen. Karakteren 1 til eksamen betyr at faget ikke er bestått.

Standpunktkarakteren 1 skal føres på vitnemål/kompetansebevis når resultatet etter ordinær eksamen er 2 eller bedre. Det samme vil også gjelde når standpunktkarakteren er 1 og eksamenskarakteren er 2 eller bedre ved særskilt eller ny eksamen. For fag som inngår i en tverrfaglig eksamen, må eleven ha oppnådd karakteren 2 eller bedre i standpunktkarakter i alle fagene.

Endret:

5.6 Karakter i orden og i adferd

Dere skal føre karakterer i orden og i adferd dersom minst ett av fagene er tatt som elev. Dette gjelder også elever som tar alternativt Vg3 i skole istedenfor i bedrift og det gjelder lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater som tar ett eller flere fag som elev i skole.

På vitnemålet skal dere føre standpunktkarakter i

På vitnemålet skal dere føre standpunktkarakter i orden og i adferd for det siste årstrinnet eleven hadde elevstatus i minst ett fag. På kompetansebeviset fører dere karakter for siste årstrinn som var gjennomført som elev, enten dette vil bli standpunktkarakteren eller vedkommende vil fortsette som elev. Når dere skriver ut kompetansebeviset, vil det i noen tilfeller ikke være avklart om eleven skal ut i løp uten opplæring i skole. Dere må da sette standpunktkarakter i orden og adferd så snart det er avklart om eleven avslutter opplæringen i skole.

Dere fører karakterer i orden og i adferd som

- ◊ «God»
- ◊ «Nokså god»
- ◊ «Lite god»

Dette gjelder også når eleven får opplæring etter IOP.

5.8 Høyeste nivå for privatister

Første avsnitt:

I Læreplanverket for Kunnskapsløftet er det for enkelte fag fastsatt at privatister kan ta eksamen på høyere nivå og få godskrevet lavere nivå. Godskriving av lavere nivå gjelder for både fellesfag og programfag, eller kombinasjon en av disse (se

orden og i adferd for det siste årstrinnet eleven hadde elevstatus i minst ett fag. På kompetansebeviset fører dere karakter for siste årstrinn som var gjennomført som elev, enten dette vil bli standpunktkarakteren eller vedkommende vil fortsette som elev. Når dere skriver ut kompetansebeviset, vil det i noen tilfeller ikke være avklart om eleven skal ut i løp uten opplæring i skole. Dere må da sette standpunktkarakter i orden og adferd så snart det er avklart om eleven avslutter opplæringen i skole.

Dere fører karakterer i orden og i adferd som

- ◊ «God»
- ◊ «Nokså god»
- ◊ «Lite god»

Dette gjelder også når eleven har vedtak om spesialundervisning.

Endret:

Første avsnitt:

I fag der det i læreplanverket er fastsatt at privatister kan ta eksamen på høyeste nivå og få godskrevet faget på lavere nivå, skal eksamenskarakteren på høyeste nivå føres. Godskriving av lavere nivå gjelder for både fellesfag og programfag, eller kombinasjonen av disse (se læreplan for fremmedspråk programfag).

læreplan for fremmedspråk programfag). I disse fagene skal dere bare føre eksamenskarakterer på høyeste nivå.

6.1 Eksamensform

Siste avsnitt:

Dere skal føre stiplet linje i rubrikken for eksamensform når dere fører vurderingen av fag-/svenneprøve. Dere skal i stedet for eksamensform føre FAM27 «Fagprøve», FAM28 «Svenneprøve» eller FAM31 «Kompetanseprøve» (FAM31 bare på kompetansebevis).

Endret:

Siste avsnitt (Ny FAM53 for praksisbrevprøven):

Dere skal føre stiplet linje i rubrikken for eksamensform når dere fører vurderingen av fag-/svenneprøve. Dere skal i stedet for eksamensform føre FAM27 «Fagprøve», FAM28 «Svenneprøve», FAM53 «Praksisbrevprøve» eller FAM31 «Kompetanseprøve» (FAM53 og FAM31 bare på kompetansebevis).

6.2 Annullering av eksamen eller karakter til eksamen

Annullering av karakter til eksamen etter klage

Når fylkestinget eller den de gir myndighet har annullert karakter til muntlig eksamen etter klage, skal dere føre «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter, aktuell eksamensform og FAM04 «Eksamen annullert».

Dette gjelder også når instansen har annullert andre ikke-skriftlige eksamener som ikke har dokumentasjon som kan vurderes av en klagenemnd.

I slike tilfeller er det ikke nødvendig å søke Utdanningsdirektoratet om

Endret:

Annullering av karakter til eksamen etter klage

Når fylkestinget eller den de gir myndighet har annullert karakter til muntlig eksamen etter klage, skal dere føre «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter, aktuell eksamensform og FAM04 «Eksamen annullert».

Dette gjelder også når instansen har annullert andre ikke-skriftlige eksamener som ikke har dokumentasjon som kan vurderes av en klagenemnd.

I slike tilfeller er det ikke nødvendig å søke Utdanningsdirektoratet om dispensasjon for kravene til vitnemål. «Fritatt» i dette tilfelle indikerer at eksamen i faget skal regnes som avholdt. Dette gjelder både for obligatoriske eksamener slik det står i læreplanen eller krav for å oppfylle antall eksamener etter gjeldende retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet. VMM17-19 er ikke aktuell i slike tilfeller.

dispensasjon for kravene til vitnemål. «Frittatt» i dette tilfelle indikerer at eksamen i faget skal regnes som avholdt. Dette gjelder både for obligatoriske eksamener slik det står i læreplanen eller krav for å oppfylle antall eksamener etter gjeldende retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet. VMM17-19 er ikke aktuell i slike tilfeller.

Dersom eleven velger å gå opp til ny eksamen, som eleven har rett til etter § 5-10, fører dere eksamenskarakteren istedenfor «Frittatt» og dere fjerner fagmerkningen når dere skriver ut ny dokumentasjon. Fremgangsmåten her gjelder også for alle andre ikke-skriftlige eksamener, jf. forskriften § 5-11.

I rubrikker for fagkoder uten omfang, fører dere stiplet linje.

6.4 Lærlinger som ikke møter til fag- og svenneprøven og lærekandidater som ikke møter til kompetanseprøven

For lærlinger/lærekandidater som ikke møter til fag- og svenneprøven/kompetanseprøven, samme hva grunnen er, skal dere føre «Ikke møtt» (IM) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. Dere fører FAM49 «Fag-/ svenneprøven ikke avlagt» for lærlinger som ikke har dokumentert fravær. Dere fører FAM50 «Kompetanseprøven ikke

Dersom karakteren til muntlig eksamen blir annullert etter klage har eleven og privatisten rett til ny eksamen uten kostnad. Eleven og forbedringsprivatisten kan velge å gå opp til eksamen der han eller hun har standpunktkarakter 2 eller bedre. For (rene) privatister som ikke har en standpunktkarakter i faget fra før, må privatisten gå opp til nye eksamen for å få faget bestått. Dersom eleven eller forbedringsprivatisten velger å gå opp til ny

eksamen, som eleven og forbedringsprivatiste

Endret:

For lærlinger/praksisbrevkandidater/lærekandidater som ikke møter til fag- og svenneprøven/praksisbrevprøven/kompetanseprøven, samme hva grunnen er, skal dere føre «Ikke møtt» (IM) i rubrikken for eksamenskarakter og aktuell eksamensform. Dere fører FAM49 «Fag-/ svenneprøven ikke avlagt» for lærlinger som ikke har dokumentert fravær. Dere fører FAM54 «Praksisbrevprøven ikke avlagt» for praksisbrevkandidater som ikke har dokumentert fravær. Dere fører FAM50 «Kompetanseprøven ikke avlagt» for lærekandidater som ikke har dokumentert fravær. For lærlinger/praksisbrevkandidater/lærekandidater som har dokumentert fravær, fører

avlagt» for lærekandidater som ikke har dokumentert fravær. For lærlinger/lærekandidater som har dokumentert fravær, fører dere FAM39 «Dok. fravær jf. § 3-35». Dere fører på samme måte for lærlinger/lærekandidater som blir syke under fag- og svenneprøven/kompetanseprøven og avbryter.

dere FAM39 «Dok. fravær jf. § 3-35». Dere fører på samme måte for lærlinger/praksisbrevkandidater/lærekandidater som blir syke under fag- og svenneprøven/praksisbrevprøven/kompetanseprøven og avbryter.

Kapittel 7

FAM15, FAM24 og FAM25 utgår og erstattes av FAM52 "Godkjent etter søknad"

7.6 Godkjenning innen videregående opplæring av bestått et helt opplæringsår i utlandet

Elever og privatister i videregående opplæring, samt voksne i videregående opplæring særskilt organisert for dem som har gjennomført og bestått et helt opplæringsår i utlandet på nivå med norsk Vg1 og/eller Vg2, kan søke fylkeskommunen om å få denne opplæringen godkjent som en del av norsk videregående opplæring. Godkjenningsordningen gjelder for alle utdanningsprogrammene.

Endret:

Ny nummerering: Punkt 7.1 til punkt 7.5 er endret. Alt om godkjenning av tidligere bestått opplæring i Norge eller i utlandet står nå i punkt 7.5. Det er bare FAM52 som skal brukes her. Inndelingen i kap. 7 er følgende;

7.1 Fritak fra opplæring i skriftlig sidemål

7.2 Fritak fra opplæring i kroppsøving for elever

7.3 Fritak fra vurdering med karakter i sidemål og kroppsøving for elever

7.4 Fritak for privatister og voksne

7.5 Godkjenning av tidligere bestått opplæring i Norge eller i utlandet

7.5 Godkjenning av tidligere bestått opplæring i Norge eller i utlandet

Elever og privatister i videregående opplæring, samt voksne i videregående opplæring som følger en opplæring særskilt organisert for dem, som har

Fylkeskommunen skal vurdere søknaden og gi godkjenning når innholdet i opplæringsåret i utlandet er likeverdig med eller mer omfattende enn opplæringen i læreplanverket. For alle fag må eleven, privatisten og voksne dokumentere bestått likeverdig eller mer omfattende opplæring i fagene. Dersom dette ikke er oppfylt, må disse fagene tas som elev/lærling eller privatist i Norge før dere kan skrive ut vitnemål.

gjennomført og bestått et enkeltfag/helt opplæringsår i utlandet på nivå med norsk Vg1 og/eller Vg2, kan søke fylkeskommunen eller rektor ved skolen om å få denne opplæringen godkjent som en del av norsk videregående opplæring. Godkjenningsordningen gjelder for alle utdanningsprogrammene (studieforberedende og yrkesfaglige).

Fylkeskommunen eller rektor ved skolen skal vurdere søknaden og gi godkjenning når innholdet i enkeltfag/opplæringsåret i utlandet er likeverdig med eller mer omfattende enn opplæringen i læreplanverket. For alle fag må eleven, privatisten og voksne dokumentere bestått likeverdig eller mer omfattende opplæring i fagene. Dersom dette ikke er oppfylt, må disse fagene tas som elev/lærling eller privatist i Norge før dere kan skrive ut vitnemål/fag- og svennebrev.

Det samme gjelder når et (enkelt) fag er tatt i Norge og rektor etter søknad har godkjent faget som det samme faget, likeverdig med eller mer omfattende enn et fag etter læreplanverket (uavhengig av tid og sted). Elever, privatister og voksne som søker godkjenning av fag bestått i Kunnskapsløftet, beholder oppnådd standpunktkarakter og evt eksamenskarakter på sluttdokumentasjonen.

For både enkeltfag og hele skoleår fører dere FAM52 «Godkjent etter søknad» og «Godkjent» i rubrikken for standpunktkarakter. I rubrikken år fører dere i alle disse tilfellene det året opplæringen ble fullført i utlandet. Selv om FAM52 viser til godkjente fag fra utlandet, bruker dere også FAM52 for fag godkjent fra Norge. Vi viser til omtalen av overgangsordninger i pkt. 13 der det framgår i hvilke tilfeller dere skal føre faget med karakter istedenfor «Godkjent». Vi viser også til omtale av kryssløp og omvalg i punkt 9.3.

Endret:

Første avsnitt:

7.8 Opplæring i fremmedspråk på ungdomstrinnet og krav til fremmedspråk i studieforberevende utdanningsprogram

Elever som har fullført opplæring i et fremmedspråk i grunnskolen og som begynner med et nytt fremmedspråk i videregående opplæring, skal følge læreplanen for fremmedspråk fellesfag, nivå I. I tillegg til karakter i fremmedspråk fellesfag, nivå I fører dere FAM46 «Fullført <fagkode> u.tr.». Privatister i fremmedspråk må ta nivå II med 225 timer. Det er ingen ordinær privatistordning i fremmedspråk I+II. Ordningen er kun for elever som har en standpunktkarakter i I+II og som ønsker å forbedre karakterene.

Kapittel 8 om fravær

Første avsnitt:

7.7 Opplæring i fremmedspråk på ungdomstrinnet og krav til fremmedspråk i studieforberevende utdanningsprogram

Elever som har fullført opplæring i et fremmedspråk i grunnskolen og som begynner med et nytt fremmedspråk i videregående opplæring, skal følge læreplanen for fremmedspråk fellesfag, nivå I. Elever som har IV i et fremmedspråk fra grunnskolen, har også fullført opplæringen i fremmedspråk. I tillegg til karakter i fremmedspråk fellesfag, nivå I fører dere FAM46 «Fullført <fagkode> u.tr.». Privatister i fremmedspråk må ta nivå II med 225 timer. Det er ingen ordinær privatistordning i fremmedspråk I+II. Ordningen er kun for elever som har en standpunktkarakter i I+II og som ønsker å forbedre karakterene.

Endret:

Nytt punkt 8.2:

8.2 Førings av fravær mot 10 prosent regelen

Fraværsgrensen er i utgangpunktet på 10 prosent udokumentert fravær i hvert fag.

Ved overtrådt fraværsgrense skal dere føre FAM51 «Overskredet fraværsgrense» og «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for standpunktkarakter. FAM51 er en fagmerknad som kun skal føres på kompetansebeviset. Det kan også være tilfeller der eleven har dokumentert fravær som fører til at læreren ikke har tilstrekkelig grunnlag til å sette standpunktkarakter. I disse tilfellene skal dere føre FAM21 «Ikke vurderingsgrunnlag». Ikke FAM51.

Ved skolebytte, skal eleven starte på null hva gjelder fravær i enkeltfag (10 % regelen), men elevens totalfravær (dager og timer) videreføres og skal føres på vitnemålet eller kompetansebeviset. Tilsvarende vil en elev som bytter fra et fag til et annet underveis i skoleåret, starte på null hva gjelder fraværsberegning i det nye faget (10 % regelen). Fraværet fra det første faget videreføres, og blir en del av elevens totalfravær som skal føres på vitnemålet eller kompetansebeviset.

For elever som ikke får læreplass og som tar alternativt Vg3 i skole istedenfor i bedrift, gjelder ikke 10 % regelen om fravær.

Lenke til rundskriv Udir-3-2016 om reglene for fravær i videregående opplæring;

<https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Vitnemaal/fravarsgrense---udir-3-2016/>

9.3 Kryssløp og omvalg - halvårsvurdering og sluttvurdering

Siste avsnitt:

Elever fra studieforbereende utdanningsprogram har avsluttet norsk og engelsk på Vg1 når de tar kryssløp til Vg2 yrkesfag. Dere skal ved slike kryssløp føre fagene med fagkoder og standpunktkarakter fra Vg1 studieforbereende utdanningsprogram. Det samme vil gjelde elever som tar omvalg fra studieforbereende til et yrkesfaglig løp og som får fritak fra fellesfagene som er avsluttet i studieforbereende løp.

Endret:

Siste avsnitt («Samisk» er tilføyd):

Elever fra studieforbereende utdanningsprogram har avsluttet norsk, samisk og engelsk på Vg1 når de tar kryssløp til Vg2 yrkesfag. Dere skal ved slike kryssløp føre fagene med fagkoder og standpunktkarakter fra Vg1 studieforbereende utdanningsprogram. Det samme vil gjelde elever som tar omvalg fra studieforbereende til et yrkesfaglig løp og som får fritak fra fellesfagene som er avsluttet i studieforbereende løp.

9.4 Prosjekt til fordypning

Endret:

Prosjekt til fordypning fører dere på samme måte som andre fag: omfang, gitte fagkoder og standpunktkarakter. Dere fører i tillegg på kompetansebevis FAM03 «Jf. vedlegg». Vedlegget skal inneholde den lokale læreplanen i prosjekt til fordypning. I tillegg skal dere legge ved en dokumentasjon av arbeid eleven har utført underveis i opplæringen. Denne dokumentasjonen av arbeid må ikke skrives ut på blankett for kompetansebevis, men må merkes på samme måten som for dokumentasjon fra andre instanser, se omtale av vedlegg til kompetansebevis og vitnemål. Når en lærekontrakt blir inngått, skal vedleggene kunne vises frem. Dere skal ikke føre slik fagmerkning og ha slike vedlegg når dere fører vitnemål.

Når prosjekt til fordypning er brukt til å ta relevante fellesfag fra Vg3 påbygging til generell studiekompetanse, fellesfag i fremmedspråk eller programfag fra studieforberevende utdanningsprogram, fører dere disse fagene med ordinære fagkoder og fagtyper for det enkelte faget. Det samme gjelder dersom det er tatt hele programfag (enkeltfag) fra Vg3 i skole fra yrkesfaglige utdanningsprogram. Fellesfag og programfag fra studieforberevende

Merk at det er nye koder for YFF.

9.4 Yrkesfaglig fordypning

Yrkesfaglig fordypning (YFF) fører dere på samme måte som andre fag: omfang, gitte fagkoder og standpunktkarakter. Dere fører i tillegg på kompetansebevis FAM03 «Jf. vedlegg». Vedlegget skal inneholde den lokale læreplanen i yrkesfaglig fordypning. I tillegg skal dere legge ved en dokumentasjon av arbeid eleven har utført underveis i opplæringen. Denne dokumentasjonen av arbeid må ikke skrives ut på blankett for kompetansebevis, men må merkes på samme måten som for dokumentasjon fra andre instanser, se omtale av vedlegg til kompetansebevis og vitnemål. Når en lærekontrakt blir inngått, skal vedleggene kunne vises frem. Dere skal ikke føre slik fagmerkning og ha slike vedlegg når dere fører vitnemål.

Når yrkesfaglig fordypning er brukt til å ta relevante fellesfag fra Vg3 påbygging til generell studiekompetanse, fellesfag i fremmedspråk eller programfag fra studieforberevende utdanningsprogram, fører dere disse fagene med ordinære fagkoder og fagtyper for det enkelte faget. Det samme gjelder dersom det er tatt hele programfag (enkeltfag) fra Vg3 i skole fra yrkesfaglige utdanningsprogram. Fellesfag og programfag fra studieforberevende utdanningsprogram skal ha standpunktvurdering på det nivå læreplanen i faget angir.

Dere skal føre «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter og FAM03 «Jf. vedlegg» for privatister som oppfyller kravene til yrkesfaglig fordypning ved å dokumentere praksis i et relevant yrkesfag. I rubrikken for eksamensform fører dere stiplet linje. I rubrikken år fører dere det året praksisen ble godkjent av fylkeskommunen. Vedlegget skal gi opplysninger om hvilket yrkesfag det gjelder og

utdanningsprogram skal ha standpunktvurdering på det nivå læreplanen i faget angir.

Dere skal føre «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter og FAM03 «Jf. vedlegg» for privatister som oppfyller kravene til prosjekt til fordypning ved å dokumentere praksis i et relevant yrkesfag. I rubrikken for eksamensform fører dere stiplet linje. I rubrikken år fører dere det året praksisen ble godkjent av fylkeskommunen. Vedlegget skal gi opplysninger om hvilket yrkesfag det gjelder og hvilket omfang praksisen har hatt. Dere skal benytte samme fagkoder for privatister som for elever i prosjekt til fordypning.

Dersom en elev har tatt to forskjellige programområder på samme nivå, f.eks. to Vg1 på grunn av omvalg (jf. artikkel om omvalg*), vil eleven ha dobbelt opp med faget prosjekt til fordypning, knyttet til hvert sitt programområde. På vitnemålet fører dere prosjekt til fordypning på ordinær måte for det programområdet som inngår i et treårig (ev. fireårig) opplæringsløp. For prosjekt til fordypning som tilhører det andre programområdet fører dere FAM42 «Gjelder <Programområdekode>» og fagkode PFO4190 dersom dette gjelder Vg1, eller fagkode

hvilket omfang praksisen har hatt. Dere skal benytte samme fagkoder for privatister som for elever i yrkesfaglig fordypning.

En elev som har tatt to forskjellige programområder på samme nivå, f.eks. to Vg1 på grunn av omvalg (jf. artikkel om omvalg*), vil ha dobbelt opp med faget yrkesfaglig fordypning, knyttet til hvert sitt programområde. På vitnemålet fører dere yrkesfaglig fordypning på ordinær måte for det programområdet som inngår i et treårig (ev. fireårig) opplæringsløp. For yrkesfaglig fordypning som tilhører det andre programområdet fører dere FAM42 «Gjelder <Programområdekode>» og fagkode YFF4190 dersom dette gjelder Vg1, eller fagkode YFF4290 dersom det gjelder Vg2. Dere kan ikke benytte FAM03 «Jf. vedlegg». Dere setter riktig omfang lokalt. På vitnemål skal dere føre VMM32, jf. omtale under om fag utover minstekravet punkt 4.2. Dersom eleven ved omvalg søker om å få faget yrkesfaglig fordypning godkjent som «likeverdig med», trenger ikke eleven å ta faget på samme trinn om igjen. Unntak er omvalg på Vg2 til bygg- og anleggsteknikk og design og håndverk. Her er det presisert i forskrift om yrkesfaglig fordypning at for disse utdanningsprogrammene skal yrkesfaglig fordypning på Vg2 bare brukes til opplæring i kompetansemål fra læreplanene fra eget utdanningsprogram. Her er det ikke en automatikk i at faget regnes som «likeverdig med» i og med at det er et spesifikt krav om innholdet i faget. Se punkt 7.5 om godkjenning av fag.

Yrkesfaglig fordypning ført med YFF4190 eller YFF4290 vil ikke bli regnet med i kravet til omfang i yrkesfaglig fordypning for de programområdene som inngår i kravene til et treårig (ev. fireårig) opplæringsløp.

Forskrift om yrkesfaglig fordypning (er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet).

PFO4290 dersom det gjelder Vg2. Dere kan ikke benytte FAM03 «Jf. vedlegg». Dere setter riktig omfang lokalt. På vitnemål skal dere føre VMM32, jf. omtale under om fag utover minstekravet punkt 4.2.

Forskrift til opplæringsloven § 1-16.

* Her er lenke til artikkelen:

<https://www.udir.no/eksamen-og-prover/dokumentasjon/vitnemal-og-kompetansebevis/omvalg-i-videregaende-opplaring/>

9.6 Tekniske allmennfag (TAF) og Yrkes- og studiekompetanse (YSK)

Første avsnitt:

Enkelte fylkeskommuner tilbyr et opplæringsløp i TAF/YSK som gir både yrkeskompetanse og generell studiekompetanse. TAF/YSK-løpet er definert som et fireårig opplæringsløp som kombinerer fagopplæring med generell studiekompetanse. Det vil derfor kun være de yrkesfaglige løpene med opplæringstid i bedrift som er inkludert i TAF/YSK. Hvilke fag som har læretid i bedrift, er beskrevet i læreplanen for det enkelte fag. Vitnemålet for TAF/YSK skal angi begge kompetansene.

Endret:

Første avsnitt:

Enkelte fylkeskommuner tilbyr et opplæringsløp i TAF/YSK som gir både yrkeskompetanse og generell studiekompetanse. TAF/YSK-løpet er definert som et fireårig opplæringsløp som kombinerer fagopplæring med generell studiekompetanse. Også i lærefag der læreplanen i henhold til tilbudsstrukturen forutsetter lengre opplæringstid enn to år, for eksempel automatiseringsfaget, skal opplæringsløpet defineres som et TAF/YSK-løp. Det er kun de yrkesfaglige løpene med opplæringstid i bedrift som er inkludert i TAF/YSK. Hvilke fag som

Flyfagene

Nytt punkt om flyfagene

9.7 Flyfagene

Når elevene tar flytekniske fag på Vg3, skal dere føre FLY3XXX. Når elevene tar avionikerfaget på Vg3, skal dere føre AVI3XXX.

Selv om noen av våre fagkoder viser til den samme kompetansen i det internasjonale systemet, skal dere likevel føre kode knyttet til programområde.

Eksempelvis viser kodene AVI3011 og FLY3013 samme kompetanse som Part66-10E og kodene AVI3010 og FLY3012 viser til samme kompetanse som Part66-10.

Nytt punkt

9.9 Praksisbrevprøve for praksisbrevkandidater

De som avslutter opplæringen som praksisbrevkandidat, får ikke vitnemål, men kompetansebevis. På kompetansebeviset fører dere praksisbrevprøve for praksisbrevkandidater med samme fagkode som for fag-/svenneprøve i det lærefaget opplæringskontrakten dekker. Dere fører karakterer som for fag-/svenneprøve og FAM53 «Praksisbrevprøve». Dere fører VMM23 «Se vedlegg». Vedlegget vil være den lokale praksisbrevlæreplanen i faget som praksisbrevkandidaten har hatt opplæring i. Dere kan ikke føre FAM53 på vitnemål.

Forskrift til opplæringsloven § 3-49.

10.2 Elever med rett til særskilt språkopplæring

Elevene kan få opplæring etter læreplanen i grunnleggende norsk og/eller etter læreplanen i morsmål for språklige minoriteter når skolen har fattet vedtak om særskilt språkopplæring. Når eleven har fått tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen, skal eleven ha opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk. Skolen kan bare gi vurdering med karakter i norskfaget etter den ordinære læreplanen i norsk.

Dersom eleven ikke har gått over til ordinær læreplan i norsk ved

Endret:

Elever som har rett til særskilt språkopplæring, kan få opplæring

- ◊ etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter og/eller
- ◊ opplæring etter læreplan i norsk for språklige minoriteter med kort botid eller
- ◊ særskilt opplæring etter ordinær læreplan i norsk.

Når eleven har fått tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen, skal eleven ha opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk. Skolen kan bare gi vurdering med karakter i norskfaget etter den ordinære læreplanen i norsk eller læreplanen i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge. Elever som får opplæring etter læreplan

avsluttet opplæring, skal dere likevel føre koden for det ordinære norskfaget. Eleven kan da ikke få vitnemål, men får kompetansebevis. I rubrikken for standpunktkarakterer fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) og FAM41 «Språkoppl. <fagkode grunnleggende norsk og/eller fagkode morsmål >». I fagmerknaden angir dere via koden etter hvilken læreplan den særskilte språkopplæringen er gitt og på hvilket språknivå i læreplanen eleven avsluttet opplæringen. I rubrikken år fører dere det året opplæringen var avsluttet. For fritak fra skriftlig sidemål se punkt 7.2 og 7.4.

Elever som har et enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 3-12, der det er fastsatt at han eller hun skal få hele eller deler av opplæringen i et innføringstilbud, kan fritas fra vurdering med karakter i hele perioden som han eller hun er i innføringstilbudet. Eleven kan bare fritas fra halvårsvurdering med karakter, ikke fra standpunktvurdering.

i norsk for språklige minoriteter med kort botid, kan få sluttvurdering etter denne læreplanen på Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram og Vg3 studieforbereende utdanningsprogram, samt Vg3 og Vg4 påbygging til generell studiekompetanse. Dette fremgår av læreplanens vurderingskapittel.

Elever som har rett til særskilt språkopplæring har også etter behov, rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring (opplæring i fag på to språk). Morsmålsopplæringen skal følge læreplan i morsmål for språklige minoriteter. Når elevene er i stand til å følge den ordinære opplæringen på norsk, har de ikke lenger rett på opplæring i morsmål.

Dersom eleven ikke har gått over til ordinær læreplan i norsk ved avsluttet opplæring, skal dere likevel føre koden for det ordinære norskfaget. Eleven kan da ikke få vitnemål, men får kompetansebevis. I rubrikken for standpunktkarakterer fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) og FAM41 «Språkoppl. <fagkode grunnleggende norsk og/eller fagkode morsmål >». I fagmerknaden angir dere via koden etter hvilken læreplan den særskilte språkopplæringen er gitt og på hvilket språknivå i læreplanen eleven avsluttet opplæringen. I rubrikken år fører dere det året opplæringen var avsluttet. For fritak fra skriftlig sidemål se punkt 7.2 og 7.4.

Innføringstilbud

Elever som har et enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 3-12, og der det er fastsatt at han eller hun skal få hele eller deler av opplæringen i et innføringstilbud, kan fritas fra vurdering med karakter i hele perioden som han eller hun er i innføringstilbudet. Eleven kan bare fritas fra halvårsvurdering med karakter, ikke fra standpunktvurdering.

Opplæringsloven § 3-12. Forskrift til opplæringsloven

	§§ 1-17 og 3-21.
10.4 Opplæring etter Læreplan i norsk for elever i vgo med kort botid i Norge	Punkt 10.4 er fjernet. Innlemmet i punkt 10.2 Er tatt bort som eget punkt nå som læreplanen er fastsatt.

Endringer 12. april 2016

	Tekst før endringen	Ny tekst
2.7 Opplysninger om sum omfang, orden og adferd og fravær	<p>Under den stiplede linjen fører dere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Total sum omfang for opplæringen (årstimetall i 60 minutters enheter) - Orden og atferd fra siste opplæringsåret i skole <ul style="list-style-type: none"> • For fagopplæring som avsluttes med opplæring i bedrift, fører dere standpunktkarakter i orden og atferd for det siste året med opplæring i skole. • Voksne skal ikke ha karakter i orden og atferd. - Fravær spesifisert for hvert år <p>For opplæringsløp som i henhold til Læreplanverket for Kunnskapsløftet normalt strekker seg utover tre år, fører dere fravær også fjerde år. For elever som har vedtak om et 4. og/eller 5. år, fører dere fravær på hvert år selv om de har</p>	<p>Under den stiplede linjen fører dere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Total sum omfang for opplæringen (årstimetall i 60 minutters enheter) - Orden og adferd fra siste opplæringsåret i skole <ul style="list-style-type: none"> • For fagopplæring som avsluttes med opplæring i bedrift, fører dere standpunktkarakter i orden og adferd for det siste året med opplæring i skole. • Voksne som får opplæring særskilt organisert for seg etter opplæringsloven § 4A-3, skal ikke ha karakter i orden og adferd. • For voksne som får opplæring i en frittstående skole skal det føres karakter i orden og atferd, fordi alle har elevstatus. - Fravær spesifisert for hvert år <ul style="list-style-type: none"> • For opplæringsløp som i henhold til Læreplanverket for Kunnskapsløftet normalt strekker seg utover tre år, fører dere fravær også fjerde år. • For elever som har vedtak om et 4.

samme programområdet flere år.

- Dere skal ikke føre fravær for

- elever som har et år i utlandet og som ikke har fravær på sin dokumentasjon fra utlandet for det aktuelle året
- opplæring i bedrift
- voksne som får opplæring etter opplæringsloven kapittel 4A

og/eller 5. år, fører dere fravær på hvert år selv om de har samme programområdet flere år.

- Dere skal ikke føre fravær for

- elever som har et år i utlandet og som ikke har fravær på sin dokumentasjon fra utlandet for det aktuelle året.
- opplæring i bedrift.
- voksne som får opplæring særskilt organisert for seg etter opplæringsloven § 4A-3.

7.5 Godkjenning og fritak for privatister og voksne

Fritak fra fellesfagene

Privatister og voksne som følger videregående opplæring særskilt organisert for dem, er fritatt fra kravet om fellesfag for å få vitnemål som gir yrkeskompetanse. Betingelsen er blant annet at de har minst fem års allsidig yrkespraksis, ev. inkludert opplæring i faget.

De yrkesfaglige utdanningsprogrammene det her dreier seg om, er de som fører til yrkeskompetanse i et skoleløp, uten opplæring i bedrift. Når dere kan gi slikt fritak, fører dere «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter og FAM43 «Fritatt fra fag». Dere skal ikke fylle ut eksamensform (stiplet linje).

Fritak fra fellesfagene

Voksne som følger videregående opplæring særskilt organisert for dem og privatister, er fritatt fra kravet om fellesfag for å få vitnemål som gir yrkeskompetanse. Betingelsen er blant annet at de har minst fem års allsidig yrkespraksis, ev. inkludert opplæring i faget.

De yrkesfaglige utdanningsprogrammene det her dreier seg om, er de som fører til yrkeskompetanse i et skoleløp, uten opplæring i bedrift. Når dere kan gi slikt fritak, fører dere for privatister «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter og for voksne «fritatt» i rubrikken for standpunktkarakterer. I tillegg fører dere FAM43 «Fritatt fra fag» for begge. For voksne skal dere ikke fylle ut eksamensform (stiplet linje).

7.8 Opplæring i

Elever som har fullført

Elever som har fullført opplæring i et

<p>fremmedspråk på ungdomstrinnet og krav til fremmedspråk i studieforberedende utdanningsprogram</p>	<p>opplæring i et fremmedspråk i grunnskolen og som begynner med et nytt fremmedspråk i videregående opplæring, skal følge læreplanen for fremmedspråk fellesfag, nivå I. I tillegg til karakter i fremmedspråk fellesfag, nivå I fører dere FAM46 «Fullført <fagkode> u.tr.».</p> <p>Privatister i fremmedspråk må ta nivå II med 225 timer. Det er ingen ordinær privatistordning i fremmedspråk I+II. Ordningen er kun for elever som har en standpunktkarakter i I+II og som ønsker å forbedre karakterene.</p>	<p>fremmedspråk i grunnskolen og som begynner med et nytt fremmedspråk i videregående opplæring, skal følge læreplanen for fremmedspråk fellesfag, nivå I. I tillegg til karakter i fremmedspråk fellesfag, nivå I fører dere FAM46 «Fullført <fagkode> u.tr.».</p> <p>Privatisteksamen i fremmedspråk I+II er kun for privatister som ønsker å forbedre en standpunktkarakter og/eller en eksamenskarakter i I+II oppnådd som elev. Privatister som ikke har hatt fremmedspråk på ungdomstrinnet må i videregående opplæring ta fremmedspråk nivå II med 225 timer.</p>
---	---	--

Oversikt over endringer fra 2015 til 2016

Rundskriv Udir-1-2014 endret til Udir-1-2015 gjennom hele skrivet. Privatskoleloven er endret til friskoleloven. Vi har fjernet henvisninger til rundskriv Udir-1-2010, siden det er utgått.

Oversikt over endringer fra 2015 til 2016

	Tekst fra 2015	Tekst i 2016
Innledningen		
1.2 Førstegangsvitnemål	Nytt siste avsnitt	
1.3 Kompetansebevis	Siste avsnitt: <dd.mm.åå>>	
2.3 Opplysning om gjennomført og bestått opplæring	Fjerde avsnitt under Programområder og utdanningsprogram Det er kun de sentralt gitte programområdekodene som kan føres på kompetansebeviset og vitnemålet. Disse har formen 5 bokstaver, 1 tall, 4 bindestreker. Unntaket er Den Tyske Skole	

	Oslo, Steinerskoler og Montessoriskoler som har fått tildelt egne koder som inneholder bokstaver i 7. og 8. posisjon.	
2.8 Vitnemålsmerknader og underskrift	Nede i høyre hjørne på blanketten under fravær fører dere sted, dato, skole eller fylkeskommune og underskrift av to personer. En av de to personene må være rektor eller den rektor gir myndighet når skolen skriver ut dokumentasjonen. Når fylkeskommunen skriver ut dokumentasjonen, velger fylkeskommunen hvem som underskriver.	
3.1 Fagmerknader	Ny fagmerknad	
3.4 Vitnemålsmerknader som bare kan stå på kompetansebevis	VMM33 Eleven skal etter avtale med skolen ta fremmedspråk fellesfag som privatist innen <dd.mm.åå>.	
4.4 Fag som ikke kan føres på samme vitnemål/kompetansebevis	Matematikk Muligheten til å erstatte P med T matematikk, eller omvendt, skal også gjelde dersom eleven har avlagt trekkfagseksamen i faget som erstattes.	
5.2 Andre vurderingsformer/-uttrykk	Enkelte fag har andre uttrykk enn tallkarakterer. Dette vil gå frem av læreplanen for faget. I noen tilfeller er andre uttrykk også direkte hjemlet i forskrift til opplæringsloven. De andre uttrykkene er - «Bestått»/«Ikke bestått», dere fører «B»/«IB». - Deltatt, dere fører «Deltatt». - Godkjent. Ved fag- og svenneprøve og kompetanseprøve skal dere bruke følgende vurderingsuttrykk - «Bestått meget godt», dere fører «BM». - «Bestått», dere fører «B». - «Ikke bestått», dere fører «IB».	
5.5 Når faget ikke er bestått	Andre avsnitt: Karakteren 1 i standpunktkarakter betyr vanligvis at et fag ikke er bestått, men dersom eleven består eksamen er faget bestått. Dette gjelder ikke programfag på yrkesfag når tverrfaglig eksamen er bestått.	
6.8 Generell dispensasjon ved streiken i 2008, 2010 og 2012	Første avsnitt: Ved streiken i 2008, 2010 og 2012 ble det gitt en generell dispensasjon. I slike tilfeller skal dere ikke føre dispensasjonsvedtak med VMM17-19. I de fagene der eksamen ble berørt av streiken, fører dere stippet linje i rubrikken for eksamenskarakter og eksamensform. Dere skal ikke føre FAM36. Dette gjelder også når det er en obligatorisk eksamen. Dere skal	

	<p>føre VMM11 «Eksamen avlyst, jf. vedlagte dokumentasjon». I vedlegget til vitnemålet eller kompetansebeviset må dere informere om årsaken til at eksamen ble avlyst og vise til § 23-2 for streiken i 2008, § 23-3 for streiken 2010 og § 23-4 for streiken i 2012. Vi viser til Utdanningsdirektoratets brev datert 21.06.2010 og 07.06.2012.</p>	
7.1 Generelt om godkjenning av fag fra Norge eller utlandet	<p>Godkjenning av fag fra Norge</p> <p>Når faget er tatt i Norge og rektor etter søknad har godkjent det som det samme faget, likeverdig med eller mer omfattende enn et fag etter læreplanverket (uavhengig av tid og sted), fører dere FAM47 «Godkjent etter søknad» og «Godkjent» i rubrikken for standpunktkarakter.</p>	
7.7 Fag tatt fra videregående opplæring på ungdomstrinnet	<p>Kunnskapsdepartementet har bestemt at elever som følger og fullfører et forsert løp selv velger om de ønsker at faget de har fulgt skal godkjennes i tråd med forskrift til opplæringsloven § 1-16 første ledd. Dette gjaldt i utgangspunktet for skoleåret 2013-2014, men er utvidet fram til nytt regelverk er på plass.</p> <p>I praksis betyr dette at elever som følger og fullfører et forsert løp selv velger hvorvidt de ønsker at det faget de har fulgt skal godkjennes i tråd med forskrift til opplæringsloven § 1-16 første ledd.</p> <p>Forskrift til opplæringsloven §§ 1-15 og 1-16. Rundskriv Udir-04-2013 om elever som tar fag fra videregående opplæring på ungdomstrinnet. Utdanningsdirektoratets brev av 18.12.2013.</p>	
7.8 Opplæring i fremmedspråk på ungdomstrinnet og krav til fremmedspråk i studieforberevende utdanningsprogram	<p>Første avsnitt:</p> <p>Elever som har hatt opplæring i et fremmedspråk i grunnskolen og som begynner med et nytt fremmedspråk i videregående opplæring, skal følge læreplanen for fremmedspråk fellesfag, nivå I. I tillegg til karakter i fremmedspråk fellesfag, nivå I fører dere FAM46 «Fullført <fagkode> u.tr.».</p>	
7.9 Elever som gjør omvalg		
7.10 Ikke fagkoder fra steinerskolene på et vitnemål i Kunnskapsløftet	<p>Nytt punkt</p>	
9.4 Prosjekt til fordypning		

9.7 Praksiskandidater	<p>Første avsnitt:</p> <p>Praksiskandidater trenger ikke å ha bestått fellesfagene for å få fag- eller svennebrev. Praksiskandidater som har bestått fagprøven og obligatorisk eksamen, får i tillegg til fag- eller svennebrev et kompetansebevis som dokumenterer dette. Dere fører det programområdet for opplæring i bedrift som fag- /svenneprøven og eksamenene gjelder. Noen praksiskandidater må også ta en eksamen som dekker programfagene på Vg1, Vg2 og eventuelt Vg3 i skole (gjelder særskilte lærefag). I slike tilfeller fører dere også de programområdene en slik eksamen dekker.</p>	
9.8 Kompetanseprøve for lærekandidater	<p>Nytt annet avsnitt</p>	
10.4	<p>10.4 Vg2 yrkesfag</p> <p>Elever som får opplæring etter midlertidig fastsatt læreplan i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i Norge kan få sluttvurdering etter denne læreplanen dersom de går i Vg2 yrkesfag. Dette fremgår av læreplanens vurderingskapittel.</p> <p>Dere fører • Standpunkt karakter på fagkoden NOR1408. • Eksamen karakterer på NOR1408 (skriftlig) og NOR1409 (muntlig).</p>	